

**МІНІСТЕРСТВО УКРАЇНИ У СПРАВАХ СІМ'Ї, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
ФЕДЕРАЦІЯ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ УКРАЇНИ**

ПОГОДЖЕНО
Президент Федерації
спортивного туризму України

А.С. Матвієнко

22 березня 2008 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник Міністра України
у справах сім'ї, молоді
та спорту

М.В. Дутчак

24 квітня 2008 р

**ПРАВИЛА
ЗМАГАНЬ ЗІ СПОРТИВНОГО
ТУРИЗМУ**

Спортивний туризм в Україні є важливою складовою загально-державної системи фізичної культури і спорту, патріотичного та духовного виховання молоді, зміцнення здоров'я, розвитку фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини шляхом залучення її до участі у змаганнях спортивних туристських походів та інших змаганнях з видів спортивного туризму.

В рамках єдиного виду спорту спортивний туризм об'єднує такі його види, як пішохідний, водний, велосипедний, гірський, спелеоло-гічний, вітрильний, лижний, автомобільний та мотоциклетний.

В останній час зростає популярність нових напрямів спортивного туризму – екстремального, пригодницького, понаддалеких вітрильних та інших подорожей, проведення комбінованих за видами туризму походів.

Розвиваючись на межі спорту і активного дозвілля в природному середовищі, спортивний туризм сприяє розвитку внутрішнього туризму вітчизняної туристичної галузі шляхом пропаганди відносно дешевого і, одночасно, ефективного відпочинку, а також загальному розвитку туристичної галузі України, як потенційно високорентабельної галузі економіки.

Щороку близько 120 тисяч туристів-спортсменів усіх вікових груп беруть участь у різноманітних змаганнях зі спортивного туризму. За останні роки більше 70 туристам-спортсменам присвоєно високе спортивне звання «Майстер спорту України», підготовлено десятки тисяч спортсменів-розрядників зі спортивного туризму, а також створено кваліфікований суддівський корпус, до якого входить більше 40 суддів національної категорії зі спортивного туризму.

Враховуючи сучасний рівень розвитку спортивного туризму в Україні, а також в інших країнах, прагнучи до подальшого його розвитку, як спорту вищих досягнень та масового фізкультурно-оздоровчого руху, Федерація спортивного туризму України підготувала нову редакцію Правил змагань зі спортивного туризму.

Дані Правила визначають як загальні підходи до підготовки та проведення змагань зі спортивного туризму, так і враховують специфіку змагань туристських спортивних походів, а також інших видів змагань з різних видів спортивного туризму.

Дані Правила є єдиними чинними на території України правилами змагань зі спортивного туризму.

ЗМІСТ

Передмова	2
1. Загальні положення щодо проведення змагань зі спортивного туризму	
1.1. Вступ	4
1.2. Визначення термінів	4
1.3. Організація змагань	7
1.4. Положення про змагання	9
1.5. Охорона природи, пам'яток історії та культури	10
1.6. Звіт про змагання	10
2. Змагання туристських спортивних походів	
2.1. Загальні положення	12
2.2. Класифікація змагань та нормативи туристських спортивних походів	13
2.3. Учасники змагань	15
2.4. Оформлення документації при проведенні змагань	20
2.5. Безпека змагань	21
2.6. Суддівство виконання спортивних нормативів	22
2.7. Суддівство чемпіонатів, кубків, першостей туристських спортивних походів	23
2.8. Протести та порядок їх розгляду	27
3. Змагання з видів спортивного туризму	
3.1. Загальні положення	28
3.2. Класифікація змагань	29
3.3. Учасники змагань, представники (тренери) команд	29
3.4. Форма одягу, спорядження учасників	31
3.5. Заявки на участь у змаганнях	32
3.6. Мандатна комісія та апеляційне журі	33
3.7. Технічний інцидент	34
3.8. Протести та порядок їх розгляду	34
3.9. Суддівська колегія змагань	
3.10. Загальні вимоги до організації та проведення змагань	42
3.11. Безпека змагань	49
3.12. Загальні принципи визначення результатів	45
3.13. Змагання з пішохідного туризму	46
3.14. Змагання з лижного туризму	63
3.15. Змагання з гірського туризму	70
3.16. Змагання з водного туризму	87
3.17. Змагання з велосипедного туризму	96
3.18. Змагання з автотуризму	105
3.19. Змагання з спелеологічного туризму	110
3.20. Змагання з вітрильного туризму	113
Додатки	126

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ЗМАГАНЬ ЗІ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Вступ

1.1.1. Правила змагань зі спортивного туризму (далі – Правила) є основним нормативним документом, що регламентує порядок організації, проведення та підведення підсумків змагань зі спортивного туризму.

1.1.2. Дія Правил поширюється на змагання туристських спортивних походів та змагання з видів спортивного туризму.

1.1.3. Усі змагання зі спортивного туризму проводяться з обов'язковим дотриманням вимог Положення про Єдину спортивну класифікацію України, кваліфікаційних норм та вимог Єдиної спортивної класифікації України з неолімпійських видів спорту та даних Правил.

1.2. Визначення термінів

1.2.1. **Вид програми змагань** – змагання зі спортивного туризму проводяться за двома видами програми:

- вид програми «Змагання туристських спортивних походів»;
- вид програми «Змагання з видів спортивного туризму».

1.2.2. **Вид спортивного туризму** (далі – ВСТ) – об'єднання туристських спортивних заходів (спортивних туристських походів, змагань) за характерним способом пересування або іншими визначальними умовами їх проведення, що здійснюються відповідно до затверджених в установленому порядку Правил зі спортивного туризму.

До видів спортивного туризму належать: пішохідний, лижний, гірський, водний, велосипедний, автомототуризм, вітрильний та спелеологічний.

1.2.3. **Дистанція змагань з ВСТ** – траса змагань від старту до фінішу.

1.2.4. **Етап дистанції змагань з ВСТ** – обмежена і чітко визначена частина спортивної дистанції. Етапами змагань можуть бути подолання природних та штучних перешкод, виконання технічних прийомів, спеціальних завдань тощо.

1.2.5. **Заданий час** – це час, відведений команді (учаснику) на проходження дистанції або частини дистанції. Після завершення заданого часу дії команди по проходженню дистанції припиняються, призначається передбачений Правилами штраф і команда (учасник) продовжує долати дистанцію.

1.2.6. **Змагання з виду спортивного туризму** (далі – змагання з ВСТ) – змагання, що полягає у проходженні дистанції змагань з подоланням природних та/або штучних перешкод, виконання технічних прийомів, спеціальних тактичних та/або технічних завдань відповідно до вимог відповідного розділу Правил змагань з видів спортивного туризму та з використанням спеціального

спорядження, яке полегшує та прискорює проходження дистанції, забезпечує безпеку учасників та виконання встановлених завдань.

1.2.7. Змагання спортивних туристських походів (далі – змагання з СП) – комплексний захід, що полягає у проходженні маршруту, зарахуванні та оцінці походу(ів), проведеного(них) з певного виду спортивного туризму, або за комбінованим маршрутом із дотриманням вимог Правил змагань спортивних туристських походів.

1.2.8. Зональні змагання зі спортивного туризму – змагання, що проводяться за участю спортсменів не менше двох, але і не більше десяти областей та є відбірковими до чемпіонатів та Кубків України.

1.2.9. Категорія (ступінь) складності туристського спортивного походу – класифікаційна характеристика спортивної складності туристського походу, що залежить від технічної складності перешкод, довжини маршруту та тривалості походу, які встановлюються Правилами.

1.2.10. Категорія труднощі природної перешкоди – класифікаційна характеристика складності подолання окремої перешкоди у туристському спортивному поході або на змаганнях з видів спортивного туризму.

1.2.11. Клас дистанції змагань з ВСТ – комплексна характеристика складності дистанції змагань з видів спортивного туризму, що залежить від кількості, категорії труднощі та різноманітності перешкод на дистанції, а для комбінованих дистанцій – і від кількості видів спортивного туризму, перешкоди яких включено у дані змагання. Визначається згідно з вимогами відповідного розділу Правил змагань з видів спортивного туризму.

1.2.12. Комбіновані туристські спортивні заходи – туристські спортивні заходи (змагання, походи, дистанції), у яких окремі ділянки маршрутів, дистанції або етапи відносяться до різних видів спортивного туризму.

1.2.13. Контрольний час на змаганнях з ВСТ – максимальний час для виконання завдання, проходження етапу, дистанції, маршруту, визначений суддівською колегією змагань, перевищення якого призводить до незарахування результату виступу команди, зв'язки, учасника на відповідному етапі, дистанції, маршруті. Перевищення контрольного часу призводить до незарахування результату виконання завдання або до переведення команди, зв'язки, учасника на скорочену (спрощену) дистанцію, маршрут.

1.2.14. Маршрут спортивного туристського походу – заздалегідь спланований шлях руху туристів під час походу.

1.2.15. Маршрутні документи туристської групи, що здійснює спортивний туристський похід – маршрутна книжка з додатками для категорійних походів та маршрутний лист з додатками для некатегорійних.

1.2.16. Міжнародні спортивні змагання зі спортивного туризму – змагання, що проводяться за участю команд двох і більше країн.

1.2.17. **Оптимальний час на змаганнях з ВСТ** – розрахункова величина часу на змаганнях достатня для подолання дистанції (етапу, відрізка дистанції) кваліфікованою командою, що встановлюється, при необхідності, суддівською колегією змагань і за перевищення якого на команду накладається штраф відповідно до Правил.

1.2.18. **Офіційні змагання зі спортивного туризму** – спортивні змагання зі спортивного туризму, що внесені до календарного плану спортивних змагань центрального органу виконавчої влади з фізичної культури і спорту, структурних підрозділів з фізичної культури і спорту місцевих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, фізкультурно-спортивних товариств.

1.2.19. **Положення про змагання зі спортивного туризму** – документ, що визначає умови, терміни та порядок проведення офіційного змагання, категорію спортсменів, що беруть у них участь, їх стать і вік, кількісний склад команд, інших учасників, фінансове, медико-санітарне забезпечення, заходи безпеки, порядок і термін подачі заявок, умови прийому та забезпечення учасників, у тому числі суддів, порядок нагородження переможців та призерів змагань, порядок подачі протестів і їх розгляду та інші умови, які забезпечують проведення заходу.

1.2.20. **Правила змагань зі спортивного туризму** – нормативний документ, що визначає систему, порядок та умови змагальної діяльності, систему суддівства змагань зі спортивного туризму та затверджуються Федерацією спортивного туризму України за погодженням з центральним органом виконавчої влади з фізичної культури і спорту.

1.2.21. **Ранг змагань на окремій дистанції** – характеристика дистанції змагань з ВСТ у балах, що визначається кваліфікацією команд (учасників), що посіли перші шість місць у даних змаганнях і розраховується згідно з Правилами.

1.2.22. **Ранг змагань** – рівень спортивного заходу, що проводиться в Україні або за її межами, що визначається відповідно до вимог Положення про Єдину спортивну класифікацію України.

1.2.23. **Спеціальні завдання змагань з ВСТ** – завдання, що полягають у перевірці загальнотуристських навичок та прийомів.

1.2.24. **Спортивний туризм** – вид спорту, у якому змагання туристських спортивних походів та з видів спортивного туризму проводяться за встановленими Правилами та іншими документами, передбаченими Правилами.

1.2.25. **Технічний інцидент** – це подія, яка виникла під час змагань на дистанції, причиною якої не є самі учасники, але вона суттєво впливає на кінцевий результат виступу команди (учасника).

1.2.26. **Туристський спортивний похід** – подорож, що здійснюється туристами зі спортивною метою з використанням активних форм пересування

за заздалегідь розробленим маршрутом та обраним видом спортивного туризму або комбінованим маршрутом з елементами декількох видів спортивного туризму із дотриманням вимог Правил змагань туристських спортивних походів.

1.2.27. Учасник змагань – турист-спортсмен, який офіційно допущений до участі у відповідних змаганнях.

1.2.28. Чемпіонат – офіційне змагання серед найсильніших спортсменів, команд за віковими, територіальними або відомчими ознаками, яке проводиться лише один раз на рік за кожною окремою ознакою.

1.2.29. В інших розділах даних Правил щодо змагань спортивних туристських походів та з видів спортивного туризму можуть бути запроваджені додаткові терміни, які не повинні суперечити термінології, визначеній у даному розділі.

1.3 Організація змагань

1.3.1. Змагання зі спортивного туризму проводяться за чинними Правилами, а також Положенням про змагання.

У доповнення до Положення окремо можуть бути розроблені Умови проведення змагань, які дають опис особливостей перешкод на дистанціях або маршрутах та, при необхідності, визначають особливості техніки та тактики подолання перешкод, виконання спецзавдань на даній дистанції (маршруті) і повідомляються учасникам до жеребкування з відповідного виду програми.

Якщо Федерацією спортивного туризму затверджені методичні роз'яснення щодо організації суддівства, настанови з питань організації та проведення спортивних масових заходів з видів спортивного туризму, усі учасники змагань (спортсмени, судді, представники та інші) повинні дотримуватися встановлених ними норм та вимог.

Положення, умови змагань, методичні роз'яснення, настанови не повинні суперечити Правилам, та (або) змінювати норми, встановлені ними.

1.3.2. Місце проведення змагань з видів спортивного туризму повинне мати зручні під'їзди, можливість розміщення команд і суддів, відповідні санітарно-гігієнічні умови, бути доступним для глядачів та відповідати вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 року №2025 «Про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів» із змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України від 01 вересня 1999 року № 1622, про що складається Акт прийому готовності місця проведення змагань зі спортивного туризму за встановленою формою (**додаток 1**).

1.3.3. Порядок підготовки та проведення всеукраїнських та міжнародних змагань зі спортивного туризму встановлюється центральним уповноваженим органом виконавчої влади України з питань фізичної культури і спорту та

Федерацією спортивного туризму України на договірних засадах, регіональних та відомчих змагань – організаціями, що проводять відповідні змагання.

Для підготовки та проведення змагань може створюватися організаційний комітет, до складу якого входять представники зацікавлених організацій.

В усіх випадках для підготовки та проведення змагань:

- визначається місце проведення змагань;
- отримується дозвіл на проведення змагань у відповідних організаціях, в т.ч. в організаціях, на території яких вони проводяться;
- розробляється та затверджується в установленому порядку і розсилається учасникам Положення про змагання;
- затверджується головна суддівська колегія змагань;
- здійснюються заходи по матеріально-технічному, транспортному, господарському, санітарно-гігієнічному та медичному забезпеченню змагань;
- здійснюється фінансування змагань в установленому порядку;
- вирішуються питання безпеки проведення змагань й охорони природи;
- вирішуються усі інші питання щодо проведення змагань.

1.3.4. Оргкомітет затверджує в установленому порядку план підготовки та проведення змагань та здійснює заходи, спрямовані на його виконання, у тому числі щодо:

- підготовки й облаштування дистанцій змагань, місць зберігання інвентарю, розташування транспортних засобів;
- розміщення, харчування і медичного обслуговування учасників і суддів;
- інформаційного забезпечення змагань, пропаганди спортивного туризму, поширення відомостей про змагання у засобах масової інформації;

При відсутності оргкомітету його обов'язки покладаються на організацію, що проводить змагання.

1.3.5. Очолює суддівську колегію та керує проведенням змагань головний суддя змагань. У разі створення оргкомітету головний суддя є одночасно заступником голови оргкомітету за посадою.

Головний суддя призначається організацією, що проводить змагання, а для міжнародних та всеукраїнських – Федерацією спортивного туризму України.

1.3.6. Обов'язки та права головного судді, інших суддів змагань, а також рекомендований склад суддівських колегій змагань з видів спортивного туризму та змагань туристських спортивних походів наведені у відповідних частинах Правил.

1.3.7. У разі виникненні загрози безпеці учасників або ж умов, за яких неможливе проведення змагань, вони повинні бути відкладені, а вже розпочаті – перервані. Якщо змагання в той же день провести неможливо, то рішення про їхнє подальше проведення і залік результатів приймає головна суддівська колегія спільно з організацією, що проводить змагання.

1.3.8. Спортивні результати змагань затверджуються головною суддівською колегією і повідомляються учасникам змагань до їх закриття.

1.3.9. Після закінчення змагань оформлюється оціночна відомість суддівської колегії, яка підписується головним суддею та головним секретарем змагань (**додаток 2**), а суддям змагань видається довідка про суддівство та участь у навчальному семінарі за установленою формою (**додаток 3**).

За суддівство кожних змагань з видів спортивного туризму, а також змагань спортивних туристських походів видається одна довідка незалежно від кількості посад, що обіймав суддя, із зазначенням вищої посади.

Довідки про суддівство окремих туристських спортивних походів під час їх випуску, а також оцінки звіту про похід в маршрутно-кваліфікаційних комісіях – колегіях суддів змагань туристських спортивних походів видаються один раз на рік, з урахуванням усіх туристських спортивних походів, у суддівстві яких брав участь суддя.

1.4. Положення про змагання

1.4.1. Положення про міжнародні та всеукраїнські змагання затверджуються Федерацією спортивного туризму України та центральним органом виконавчої влади з фізичної культури і спорту за поданням Федерації.

Положення про регіональні змагання (республіканські в Автономній Республіці Крим, обласні, Київські та Севастопольські міські) спільно затверджують відповідні структурні підрозділи з фізичної культури і спорту місцевих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування та територіальні осередки Федерації спортивного туризму України (територіальні федерації) за поданням територіальної федерації.

Положення про місцеві та відомчі змагання готуються та затверджуються організаціями, що проводять змагання.

1.4.2. Положення про міжнародні та всеукраїнські змагання направляються організаціям, що беруть участь у них, не пізніше, ніж за 3 місяці до їх початку, а в решті випадків – за 1 місяць.

Для спортивних туристських походів постійно діючим Положенням є дані Правила, які передбачають всі необхідні вимоги щодо спортивних туристських походів різної складності.

1.4.3. Положення про змагання складається із наступних розділів:

- мета та завдання;
- термін та місце проведення;
- керівництво змаганнями;
- учасники змагань та вимоги до них;
- програма, умови проведення змагань, кількість і класи дистанцій,
- категорії складності походів (відповідно до змагань, що проводяться);
- умови прийому учасників;
- визначення результатів;
- нагородження переможців та призерів;

- фінансування;
- безпека, медико-санітарне забезпечення змагань;
- порядок та термін подачі заявок, необхідна документація.

У залежності від рангу змагань кількість розділів може бути скорочена, а самі розділи можуть бути об'єднані.

1.4.4. Зміни та доповнення до положення має право вносити організація, що його затвердила. Окрім того, у випадку обґрунтованої необхідності зміни та доповнення до положення має право Оргкомітет разом з головною суддівською колегією (далі – ГСК) напередодні змагань на спільному засіданні з представниками команд, але не пізніше початку першого жеребкування на даних змаганнях. Ці зміни і доповнення не повинні містити нові вимоги до команд і учасників не передбачені Положенням, Умовами змагань та ускладнювати проходження дистанцій з видів спортивного туризму або маршрутів туристських спортивних походів, змінювати порядок підведення підсумків змагань.

1.5. Охорона природи, пам'яток історії та культури

1.5.1. Під час проведення змагань усі учасники та судді зобов'язані дотримуватись норм поведінки, спрямованих на охорону природи, пам'яток історії та культури та правил протипожежної безпеки.

1.5.2. Відповідальність за виконання заходів по охороні природи, пам'яток історії та культури під час змагань покладається на заступника головного судді з організаційної роботи, коменданта змагань, а також на представників (керівників) команд.

Заступник головного судді з організаційної роботи та комендант змагань координують свою роботу із працівниками лісового господарства та природно-заповідного фонду на місці проведення змагань.

1.5.3. Під час реєстрації команд або проходження ними мандатної комісії представникам (керівникам) команд мають бути повідомлені вимоги щодо охорони природи, пам'яток історії та культури в зоні проведення змагань.

1.5.4. Дистанції змагань не повинні проходити через території з особливим та/або обмеженим режимом відвідування без офіційного погодження з відповідними установами та організаціями.

1.5.5. Усім учасникам змагань забороняється:

- здійснювати самочинні порубки зелених насаджень;
- засмічувати місця проведення змагань;
- розпалювати багаття поза межами спеціально визначених ГСК місць
- для приготування їжі.

1.5.6. порушники зазначених вимог щодо охорони природи, пам'яток історії та культури несуть відповідальність, передбачену законодавством, а також можуть бути зняті зі змагань.

1.6. Звіт про змагання

1.6.1. За підсумками змагань зі спортивного туризму готуються відповідні звіти про змагання.

1.6.2. По змаганнях спортивних туристських походів кожна команда-учасниця змагань після закінчення походу готує звіт про похід за встановленою формою і надає його до МКК в установлені терміни.

Звіт може бути усним (з фотопідтвердженням) або письмовим згідно з вказівкою маршрутно-кваліфікаційної комісії (МКК) і повинен надавати відомості про маршрут, локальні перешкоди і способи їх подолання, заходи безпеки тощо.

Після закінчення календарного року МКК всіх рівнів подають у МКК вищого рівня, а ЦМКК – до Виконкому Федерації спортивного туризму України, щорічні звіти про кількість СП та учасників в них по кожному виду туризму.

1.6.3. За підсумками змагань з видів спортивного туризму, чемпіонатів (першостей) спортивних походів Головна суддівська колегія готує та подає письмовий звіт про змагання.

Відповідає за підготовку та своєчасне подання звіту про змагання головний суддя змагань, безпосередню підготовку звіту здійснює (забезпечує) головний секретар змагань.

1.6.3.1. Звіт про змагання може бути як повний, так і скорочений.

Звіти про змагання зберігаються у відповідних організаціях не менше 5 років.

Повний звіт не пізніше як через 15 календарних днів після закриття змагань подається для розгляду та зберігання до організації, що забезпечувала безпосередню підготовку та проведення змагань.

Скорочений звіт про змагання затверджується організацією, яка затверджувала Положення про змагання. Обсяг скороченого звіту визначається організацією (керівним органом), яка (який) затверджувала Положення про змагання.

По міжнародних та всеукраїнських змаганнях готуються як повний, так і скорочений звіти. Повний звіт зберігається в організації, яка безпосередньо проводила змагання. Скорочений звіт про такі змагання не пізніше 15 днів після закриття змагань подається до відповідної центральної колегії суддів змагань Федерації спортивного туризму України, яка у подальшому подає його на розгляд Виконкому Федерації.

Скорочений звіт по регіональних змаганнях подається до колегій суддів територіальних федерацій спортивного туризму не пізніше п'ятнадцяти календарних днів після закриття змагань.

По усіх інших змаганнях подається скорочений звіт до організації, що проводить змагання, яка самостійно встановлює обсяг та терміни подання звіту.

1.6.3.2. Повний звіт про змагання включає в себе:

- звіт головного судді змагань за встановленою формою (додаток 4);

- звіт судді-інспектора змагань (**додаток 5**);
- Положення про змагання;
- наказ (розпорядження) про проведення змагань;
- зміни та доповнення до Положення;
- Умови змагань;
- склад головної суддівської колегії;
- оціночна відомість суддівської колегії
- іменні заявки команд;
- схеми та описи дистанцій; *
- контрольні карти, лоції дистанцій змагань; *
- протоколи дистанцій, етапів, видів програми (форма протоколу для всеукраїнських змагань додається – **додаток 6**);
- зведені протоколи змагань;
- акти здачі-прийомки дистанцій; *
- протести;
- протоколи засідань ГСК, апеляційного журі.

*) Поширюється на змагання з видів спортивного туризму та очні змагання туристських спортивних походів.

1.6.3.3. Протоколи змагань, затверджені ГСК та оформлені відповідно до встановлених вимог є підставою для присвоєння спортсменам спортивних розрядів.

1.6.3.4. Звіти головного судді та судді-інспектора міжнародних та всеукраїнських змагань розглядаються та затверджуються Виконкомом Федерації, регіональних змагань – президією (виконкомом) територіальної федерації спортивного туризму. Одночасно із затвердженням звітів дається оцінка роботи головного судді та судді-інспектора змагань.

1.6.3.5. Звіт головного судді місцевих та відомчих змагань розглядається та затверджуються організацією, що проводить ці змагання з одночасною оцінкою роботи головного судді. Одночасно із звітом головного судді змагань заслуховується звіт судді-інспектора та дається оцінка його роботи.

2. ЗМАГАННЯ ТУРИСТСЬКИХ СПОРТИВНИХ ПОХОДІВ

2.1. Загальні положення

2.1.1. Туристські спортивні походи (СП) мають на меті вирішення широкого кола спортивних, духовних, культурних, соціальних завдань.

Змагання туристських спортивних походів (далі – змагання СП) сприяють вихованню патріотизму, колективізму, шанобливому ставленню до пам'яток історії, культури та природи і проводяться з метою підвищення технічної та тактичної майстерності учасників, рівня безпеки туристських спортивних походів, виявлення найсильніших команд та учасників.

2.1.2. До змагань СП відносяться:

- безпосереднє проведення СП для виконання нормативів зі спортивного туризму. Суддівство полягає у визначенні відповідності вимогам Правил;
- чемпіонати, кубки, першості СП. Суддівство проводиться з розподілом місць та визначенням переможців

2.1.3. Змагання СП проводяться тільки як командні, у яких стартує і здійснює СП команда, склад якої повинен відповідати вимогам Правил.

2.1.4. Виконання нормативів СП зараховуються відповідно до «Порядку класифікації маршрутів туристських спортивних походів», затвердженого Федерацією спортивного туризму України.

2.1.5. СП проводяться із дотриманням законодавства України та держав, на території яких прокладено маршрут.

2.1.6. СП проводяться протягом всього року без обмеження районів проведення.

2.2. Класифікація змагань та нормативи туристських спортивних походів

2.2.1. Основними характеристиками змагань СП є вид спортивного туризму, категорія (ступінь) складності походу, а чемпіонати зі СП і кубки ще можуть мати ранг змагань.

2.2.2. Ранг змагань СП визначається відповідно до вимог Єдиної спортивної класифікації України з видів спорту, що не входять до програми Олімпійських ігор.

2.2.3. Змагання туристських спортивних походів проводяться з наступних видів спортивного туризму: пішохідного, лижного, гірського, водного, велосипедного, мотоциклетного, автомобільного, вітрильного, спелеологічного або їх комбінації (комбіновані походи), що здійснюються із дотриманням вимог даних Правил та Єдиної спортивної класифікації України.

Очні змагання СП з традиційних видів спортивного туризму та змагання з інших (нетрадиційних) видів спортивного туризму можуть проводитись за тимчасовими правилами, що затверджуються Федерацією спортивного туризму України і які діють як тимчасові до затвердження центральним органом виконавчої влади з фізичної культури і спорту.

Туристські спортивні походи на крейсерських спортивних яхтах та туристських суднах – репліках (копіях) старовинних історичних національних суден, які в минулому використовувалися нашими пращурами в Україні в якості торговельних, військових та риболовних суден на акваторіях великих рік

України і в морських умовах, зараховуються без виконання нормативів Єдиної спортивної класифікації України, і облік суден, на яких проводяться ці походи, проводиться Виконкомом ФСТУ в книзі обліку з занесенням відомостей про власника судна, його тип, призначення, вітрильне, весельне, моторне обладнання.

2.2.4. В залежності від технічної складності, довжини маршруту, тривалості, у змаганнях СП беруть участь походи I, II, III, IV, V та VI категорії складності (далі – к.с.), а також некатегорійні.

До некатегорійних відносяться походи, що мають складність, довжину або тривалість меншу, ніж встановлено для походів I к.с., у т.ч. ступеневі (1, 2, 3 ступеня складності) та походи вихідного дня.

2.2.5. Категорія (ступінь) складності СП визначається відповідно до основних нормативів туристських походів (таблиця 2.1) з урахуванням нормативних вимог до кількості та трудності перешкод у походах з різних видів спортивного туризму та інших обумовлених вимог згідно «Порядку класифікації маршрутів туристських спортивних походів», затвердженого Президією Федерації спортивного туризму України.

Категорії складності СП з різних видів туризму повинні відповідати вимогам таблиць цього документу або розраховуються по «Методиці визначення категорії складності», яка затверджена Президією Федерації спортивного туризму.

2.2.6. Можливе проведення комбінованих СП.

2.2.6.1. Комбінованим СП вважається похід, складовими частинами якого є спортивні маршрути з різних видів спортивного туризму. Категорія складності комбінованого маршруту визначається в залежності від кількості ЛП, які визначають категорії складності частин із різних видів туризму, що включені в маршрут походу. Визначення категорій складності комбінованих маршрутів здійснюється маршрутно-кваліфікаційними комісіями, які мають відповідні повноваження з видів туризму, що включені в маршрут походу.

Таблиця 2.1

Нормативи туристських походів

Вид туризму та характеристики походів	Категорії складності						Ступені складності		
	I	II	III	IV	V	VI	1	2	3
Рекомендована тривалість походів у днях	6	8	10	13	16	20	3	4	6

Протяжність маршруту по ходу у км (не менше) ¹⁾	пішохідних	130	160	190	220	250	300	30	50	75
	лижних	130	150	170	210	240	300	30	50	75
	гірських	100	120	140	150	160	160	-	-	-
	водних (на гребних суднах та плотах)	150	160	170	180	190	190	25	40	60
	велосипедних	250	400	500	600	700	800	50	80	120
	на мотоциклах	1000	1500	2000	2500	3000	-	-	-	-
	на автомобілях	1500	2000	2500	3000	3500	-	-	-	-
	вітрийний	150	200	300	400	500	-	-	-	-
	спелеотуризм (кількість печер)	5	4-5	1-2	1-2	1-2	1	3-4	2-3	1

¹⁾ при значній технічній складності маршруту та за погодженням з МКК його протяжність може бути зменшена, але не більше ніж на 25%.

Якщо комбінований маршрут складають повноцінні маршрути (не нижче II к.с.) із різних видів туризму складність такого маршруту може бути визначена МКК на одну категорію складності вище, ніж максимальна складність його складових частин (але не вище V к.с.)

При цьому досвід участі та керівництва зараховується по кожній складовій частині окремо.

2.3. Учасники змагань

2.3.1. До складу команд, що беруть участь у змаганнях СП, входять учасники та керівники СП, які мають необхідну спортивну кваліфікацію, а також відповідають іншим вимогам, обумовленим цими Правилами.

Керівник СП, як правило, обирається членами туристської групи або у порядку власної ініціативи може набрати групу самостійно. Крім того, керівник може бути призначений організацією, що проводить СП.

Для груп учнівської та студентської молоді діють додаткові умови, затверджені відповідними нормативними документами Міністерства освіти і науки України та зареєстровані Міністерством юстиції України. Зазначені додаткові умови не повинні суперечити даним Правилам.

2.3.2. Вимоги до учасників змагань СП.

2.3.2.1. Загальні вимоги до складу туристських груп учасників змагань СП наведені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Загальні вимоги до учасників і керівників спортивних походів

К а т е г о р і я с к л а д н о с т і с п о р т и в н о г о п о х о д у	Досвід участі та керівництва у походах з даного виду туризму (к. с.)			Мінімальний вік (за роком народження), років		Мінімальний склад групи (у дужках – для автомо-то, велосипедних та вітрильних походів)	Мінімальна кількість засобів пересування		
	Учасник	Керівник		Учасник	Керівник		автомобілі в	мотоциклі в	суден у групах
		Участь	Керівництво						
I	-	II	н/к	13 (14) ²	18	4 (2)	1	1	1
II	I	II	I	14	18	4 (2)	1	1	2 (1 ³)
III	II	III	II	15	18	4 (2)	1	1	2 (1 ³)
IV	III	IV	III	16	19	4(4)	2	2	2
V	IV	V	IV	17	19	6 ⁴ (4)	2	3	2
VI	V	VI ⁵	V	18	20	6 ⁴ (4)	-	-	2

¹ допускається керівництво походом туристом, який не має досвіду участі в поході 1 к.с., але на думку МКК, володіє достатнім туристським досвідом, отриманим в некатегорійних походах;

² для велосипедних походів, згідно з вимогами Правил дорожнього руху;

³ при використанні багатомісних суден;

⁴ в СП 5-6 к.с. допускається на розсуд МКК скорочення чисельності до 4-х осіб, якщо всі учасники та керівник мають досвід відповідно участі та керівництва в одному поході 5-6 к.с відповідно; при скороченні чисельності групи до 5 осіб – не більше одного учасника може мати досвід участі в походах на одну категорію нижче заявленої;

⁵ допускається на розсуд МКК заміна участі у поході 6 к.с. керівництвом другим походом 5 к.с.

2.3.2.2. У походах III – V к.с. одну третину членів групи можуть складати туристи з досвідом участі у походах на дві категорії складності нижче, в походах 2 к.с. – з досвідом участі в некатегорійних походах.

2.3.2.3. Учасники СП, в яких передбачається проходження класифікованих локальних перешкод (ЛП), повинні мати досвід проходження (керівник – досвід керівництва при проходженні) двох таких же ЛП на половину категорії (для водного та спелеотуризму – на категорію) труднощі нижчу від максимальної для заявленого походу. Керівник, крім того, повинен мати досвід проходження двох таких же ЛП тієї ж напівкатегорії (для водного та спелеотуризму – тієї ж категорії) труднощі.

Одна третина учасників СП (крім походів VI к.с.) може мати досвід проходження ЛП на дві напівкатегорії (для водного та спелеотуризму – на дві категорії) труднощі нижчу від максимальної.

При здійсненні походів у високогірних районах учасники можуть мати досвід проходження не менше двох ЛП середньогір'я тієї ж категорії труднощі, що й найскладніша ЛП маршруту в високогірному районі.

Досвід проходження (подолання) максимальних за складністю ЛП повинен набуватися в категорійних СП на основній частині маршруту.

2.3.2.4. Керівник та всі учасники СП, у яких передбачається перебування на висоті понад 5000 м над рівнем моря, повинні мати досвід перебування на висоті, яка відрізняється від максимальної в даному поході не більше ніж на 1500 м. Цей досвід повинен набуватись в попередніх походах.

2.3.2.5. Учасники СП, в якому передбачається першопроходження ЛП, повинні мати досвід проходження (керівник – досвід керівництва при про-ходженні) двох таких же ЛП очікуваної труднощі. Одна третина учасників подібних СП може мати досвід проходження двох ЛП на половину категорії (для водного та спелеотуризму – на категорію) нижче.

2.3.2.6. Учасники та керівник комбінованого походу, маршрут якого включає ділянки різних видів туризму, повинні мати відповідний досвід проходження кожної ділянки. згідно з п.3.2.2.3.

2.3.2.7. Керівники та учасники походів, які використовують технічні засоби пересування, повинні мати відповідний досвід керівництва або участі в СП на таких же засобах пересування.

2.3.2.8. Учасники та керівники СП, які здійснюються у міжсезоння (час із несприятливими для даного туристського району та виду туризму природними

умовами), повинні мати відповідний досвід участі (керівництва) СП, виконаними у міжсезоння, або в походах тієї ж категорії складності, які виконані у звичайних умовах.

2.3.2.9. Учасники та керівники зимових СП повинні мати відповідний досвід участі (керівництва) СП, здійсненими взимку. Усі учасники зимових категорійних походів повинні мати досвід організації ночівель у зимових умовах (досвід «холодних» ночівель).

2.3.2.10. У СП можуть брати участь альпіністи, які мають відповідний технічний та експедиційний досвід, достатній, за розсудом МКК, для проходження даного маршруту.

2.3.2.11. Іноземці, які мають намір здійснити СП, подають до МКК документи, що підтверджують їхній туристський досвід.

2.3.2.12. Крім основного складу групи до участі в СП до III к.с. включно, крім зимових походів і походів у міжсезоння, можуть допускатися діти, які беруть участь у поході зі своїми батьками або близькими родичами, що несуть за них повну відповідальність; при цьому туристський досвід зараховується лише з віку, вказаного у таблиці 2.

2.3.2.13. Мінімальна кількість складу групи в походах I – II к.с., крім гірських та лижних, може бути зменшена до двох осіб в залежності від конкретного маршруту та району походу.

2.3.2.14. В поході VI к.с. в групі має бути заступник керівника з досвідом керівництва походом V к.с. з того ж виду туризму, який має право взяти на себе керівництво групою за виняткових обставин. Заступник керівника затверджується при випускові групи в МКК. В окремих випадках, на розсуд МКК, заступником керівника дозволяється призначати учасника з досвідом керівництва ЛП на половину категорії (для водного та спелеотуризму – на категорію) нижчу від максимальної на даному маршруті.

2.3.2.15. Учасниками походів I - III к.с. можуть бути туристи, які мають досвід участі в походах на одну категорії складності нижче у будь-якому виді туризму, за умови, що вони мають досвід подолання двох ЛП, які визначають складність заявленого маршруту, на пів категорію труднощі нижче.

Керівники походів I - III к.с. повинні мати досвід участі в поході тієї ж категорії складності в будь-якому виді туризму, а також досвід керівництва походом на одну к.с. нижче в будь-якому виді туризму. При цьому вони повинні мати досвід участі в подоланні двох ЛП, які визначають складність заявленого маршруту, тієї ж напівкатегорії труднощі та досвід керівництва в подоланні двох таких же ЛП на пів категорії труднощі нижче.

2.3.2.16. Всі учасники та керівники походів, які передбачають проходження печер з використанням апаратури для автономного дихання, повинні мати посвідчення пловця-підводника (аквалангіста). Керівник такого походу повинен мати досвід роботи у сифонах.

2.3.2.17. При організації та проведенні вітрильних СП туристи, окрім даних Правил, повинні керуватися «Настановами щодо проведення змагань водних туристських походів на розбірних вітрильних човнах», які затверджуються Федерацією спортивного туризму України.

2.3.2.18. Маршрути СП можуть включати сходження на вершини та траверси хребтів, при цьому їх категорія трудності повинна відповідати досвіду групи.

Сходження на вершини (перевали) можуть здійснюватися неповним складом групи (але не менше ніж 2 особи). Один із учасників сходження повинен мати право керівництва проходження даного ЛП.

При розділенні групи керівник зобов'язаний забезпечити необхідну взаємодію між її частинами. Якщо керівник СП бере участь у сходженні, то із складу групи, що не проходить ЛП, призначається заступник керівника, відповідальний за забезпечення безпеки, страховку та взаємодію з підгрупою, що проходить ЛП. Якщо керівник СП не бере участі у сходженні, він призначає керівника сходження тільки з тих учасників, яким при випуску в МКК дозволено керувати проходженням конкретних ЛП (запис в графі «Особливі вказівки» маршрутної книжки).

2.3.3. Права та обов'язки керівника групи:

2.3.3.1. Керівник має право:

- одноосібно приймати рішення під час проведення походу;
- після обговорення на зборах групи виключити з числа учасників туриста, який за моральними якостями або спортивно-технічними даними не підготовлений до проходження маршруту; якщо така необхідність виникла під час походу, турист при першій можливості доставляється в населений пункт для відправки його до місця проживання;
- передавати у випадку необхідності керівництво походом своєму заступнику або іншому учаснику, який має відповідну кваліфікацію;
- звертатись до туристсько-спортивних організацій при незгоді з результатами розбору його дій.

2.3.3.2. Керівник зобов'язаний виконувати вимоги даних «Правил».

Під час підготовки до походу керівник повинен:

- отримати допуск лікаря до участі в змаганнях СП та страховий поліс, дійсний на час проведення заходу;
- забезпечити підбір членів групи за їх туристською кваліфікацією, фізичною та технічною підготовкою, а також враховуючи їх психо-логічну сумісність;
- впевнитись в наявності страхових полісів і лікарняних довідок про стан здоров'я у учасників;
- ознайомитись з районом походу;
- розробити основний та запасний варіанти маршруту;
- вивчити складні ділянки маршруту та засоби їх подолання, підготувати картографічний матеріал;

- провести необхідні тренування групи;
- організувати підготовку і підбір спорядження, продуктів харчування, складання кошторису витрат;
- одержати при необхідності дозвіл на відвідування району з обмеженим доступом (прикордонна зона, заповідник тощо);
- оформити маршрутні документи;
- при необхідності вирішити ліцензійні та страхові питання;
- у випадку зміни маршруту або складу групи узгодити їх з МКК до від'їзду групи на маршрут;
- рекомендується зв'язатися з регіональною рятувальною службою та поінформувати її про маршрут, графік та контрольні терміни походу, з'ясувати можливість та спосіб спілкування.

Під час проведення походу керівник повинен:

- у випадку змінення маршруту або складу групи після виїзду повідомити про це (по можливості терміново) МКК, що випустила групу на маршрут;
- повідомити МКК про вихід на маршрут та завершення походу; якщо документи розглядались у вищій МКК, то повідомлення направити в МКК, яка проводила первинний розгляд маршрутних документів групи;
- дотримуватись маршруту та виконувати одержані в МКК та рятувальній службі вказівки та рекомендації;
- вживати необхідних заходів, які спрямовані на забезпечення безпеки учасників, навіть до зміни маршруту або припинення походу в зв'язку звиникненням небезпечних природних явищ, та з іншими обставинами, а також у випадку необхідності надання допомоги потерпілому, при цьому ускладнення маршруту допускається тільки у виняткових випадках і не дає підстави для підвищення залікової категорії складності походу;
- призначити в разі тимчасового розділення групи з метою розвідки, закидання тощо в кожній підгрупі (в водних походах – на кожному судні) своїх заступників з найбільш підготовлених учасників, визначити завдання для виконання, контрольний термін, порядок дій та зв'язок;
- у разі передбаченого планом походу розділення групи призначити керівників підгруп, які повинні мати туристський досвід, що відповідає вимогам до походів тих категорій складності, елементи яких мають місце в маршрутах підгруп;
- проводити поділ групи в аварійних ситуаціях, виходячи з реальної наявності сил та засобів, конкретних обставин та максимальної можливості виконання завдання по ліквідації аварії;
- повідомляти про нещасний випадок, що стався, у найближчі рятувальні служби або органи внутрішніх справ, а також до МКК, яка випускала групу.

Після походу керівник повинен:

- оформити звіт про похід і подати його в МКК, а також після розгляду та затвердження звіту оформити довідки про виконаний похід членами групи.

2.3.4. Права та обов'язки учасників СП.

Учасник походу має право:

- брати участь у виборі та розробці маршруту;
- після закінчення походу обговорювати дії керівника та учасників походу, а у випадках незгоди з їх діями звертатися в туристсько-спортивні організації;
- брати участь у розгляді туристсько-спортивними організаціями дій групи та його власних.
- Учасник походу зобов'язаний:
- своєчасно виконувати вказівки керівника походу;
- знати про ступінь небезпеки і ризику для здоров'я та життя при проходженні маршруту, що засвідчується підписом в відповідній графі маршрутної книжки;
- під час підготовки до походу отримати допуск лікаря до участі в змаганнях СП та страховий поліс. дійсний на час проведення заходу;
- своєчасно інформувати керівника походу про погіршення стану здоров'я;
- брати участь у підготовці походу, тренуваннях та складанні звіту.

2.3.5. За порушення Правил туристсько-спортивні організації можуть застосувати до учасників змагань СП такі заходи впливу:

- не зарахувати участь або керівництво в здійсненому поході;
- заборонити брати участь, керувати в походах певної складності на певний термін;
- виключити зі складу керівних органів, комісій федерації спортивного туризму або членів федерації спортивного туризму;
- порушити клопотання про позбавлення спортивних звань, зниження або анулювання спортивних розрядів.

2.4. Оформлення документації при проведенні змагань

2.4.1. Документом на проведення категорійних СП та складних подорожей з нетрадиційних видів спортивного туризму є маршрутна книжка встановленого зразку, для некатегорійних походів – маршрутний лист, форми яких затверджені Федерацією спортивного туризму України.

2.4.2. Заповнені маршрутні книжки (маршрутні листи) у двох примірниках, копії (ксеро) довідок, що підтверджують досвід учасників та керівника, картографічний матеріал та інші документи, які необхідні для випуску групи на маршрут, мають надійти на засідання МКК, яка має відповідні повноваження, не пізніше, як за 15 днів до початку походів I – II к.с., та 20 днів – для походів IV – VI к.с.

Походи туристських груп, які організовуються та проводяться навчальними закладами системи Міністерства освіти і науки України, регламентуються «Правилами проведення туристських подорожей з учнівською та студентською молоддю України», затвердженими наказом Міносвіти. Документи таких груп надаються в територіальні МКК навчальних закладів системи Міносвіти (МКК МОНУ), а у випадку відсутності відповідних повноважень – в територіальні вищого рівня МКК МОНУ, або обласні (міські) МКК ФСТУ.

При позитивному висновку МКК керівникові видається зареєстрована маршрутна книжка (маршрутний лист) зі штампом МКК.

Групи, які здійснюють подорожі без належним чином оформленої та завіреної штампом МКК маршрутної книжки (маршрутного листа), не вважаються учасниками змагань СП і дія даних Правил на них не поширюється.

2.4.3. Видача довідок про залік туристського СП здійснюються МКК після розгляду звіту про похід. Звіт, а також встановлені додаткові матеріали подаються до МКК керівником походу не пізніше, ніж через півроку після його завершення. Зазначений термін може зменшуватися за рішенням МКК. Звіт може бути представлений усно, у письмовій або електронній формі. З нього повинно бути ясно, як група подолати перешкоди, що визначають категорію складності. Як правило, для походів I – II к. с. звіт подається усно, а для СП, які мають дільниці першопроходження та експериментальних – в письмовій (електронній). В інших випадках форма і обсяг звіту встановлюється МКК при випуску групи на маршрут, про що робиться запис до МК.

Форма та зміст звіту, паспортів локальних перешкод, а також перелік додаткових матеріалів, що подаються разом із звітом повинні відповідати «Вимогам до складання звіту про туристський спортивний похід», затвердженим Федерацією спортивного туризму України.

Одночасно із звітом до МКК подається маршрутна книжка з відміткою або документами, які підтверджують проходження групою маршруту.

В Положенні про конкретні змагання СП (чемпіонати, кубки, першості) можуть бути включені додаткові вимоги до форми, обсягу і терміну подання звіту.

2.5. Безпека змагань

2.5.1. У змаганнях туристських спортивних походів забезпечення безпеки покладається на самих учасників.

2.5.2. Безпека СП забезпечується:

- поступовим накопиченням досвіду участі та керівництва спортивними походами;
- ретельною попередньою підготовкою та опрацюванням маршруту походу під контролем МКК;
- застосуванням відповідних технічних засобів та спорядження під час походу;

- загальною фізичною та спеціальною технічною та тактичною підготовкою спортсменів, у т.ч. і шляхом участі у змаганнях з видів спортивного туризму;
- взаємодією з аварійно-рятувальними службами району походу;
- контролем МКК за проходженням групою маршруту походу;
- принципом одноосібного керівництва у поході.

2.5.3. Консультативна допомога туристським групам у підготовчий період щодо маршрутів походів та перевірки їх готовності до здійснення СП, а також контроль за проходженням маршрутів туристськими групами в установлені терміни здійснюється туристськими МКК, які розглядають маршрутні документи.

2.5.4. Під час походу туристським групам рекомендується встановити зв'язок з регіональними аварійно-рятувальними службами або ж їх аналогами, до компетенції яких віднесені питання надання допомоги туристам, поінформувати їх про маршрут, графік та контрольні терміни походу, узгодити терміни та способи зв'язку.

2.5.5. Члени МКК, які консультують туристів щодо запланованого ними маршруту походу та роблять висновок про можливість проведення СП у відповідності до цих Правил, не несуть юридичної відповідальності за нещасні випадки у СП.

2.6. Суддівство виконання спортивних нормативів

2.6.1. Суддівство змагань СП для визначення виконання вимог нормативів зі спортивного туризму полягає у випуску туристських груп на маршрут, оцінці проведених походів, зарахуванні їх спортивних результатів та підведенні підсумків відповідно до чинних Правил змагань СП.

2.6.2. Суддівство здійснюється на підставі даних Правил та Положення про туристські маршрутно-кваліфікаційні комісії Федерації спортивного туризму України – колегії суддів змагань туристських спортивних походів (далі – МКК), які у цьому випадку відіграють роль Положення про змагання СП.

Порядок випуску команд на маршрути, заліку та оцінці СП визначається Положенням про МКК.

2.6.3. Суддівство проводиться суддівськими колегіями, якими є туристські МКК, що діють на підставі окремого Положення про МКК, затвердженого Федерацією спортивного туризму України.

МКК здійснюють суддівство змагань у межах отриманих у встановленому порядку повноважень.

Голова МКК є за посадою головним суддею змагань СП, якщо інше не буде передбачено організацією, що їх проводить.

2.6.4. Результатом суддівства є визначення виконання або не виконання встановлених нормативів зі спортивного туризму у частині СП, що оформлюється протоколом за встановленою формою. Визначення переможців

та розподіл місць у цьому виді програми змагань туристських спортивних походів не проводяться.

2.6.5. Документом, який підтверджує виконання командою нормативів зі спортивного туризму у змаганнях СП та визначає її спортивний результат є витяг з протоколу, виданий суддівською колегією учасникам та керівнику походу, у вигляді довідки про залік СП.

2.7. Суддівство чемпіонатів, кубків, першостей туристських спортивних походів

2.7.1. Суддівство чемпіонатів, кубків, першостей СП (далі – Чемпіонатів СП) полягає в оцінці письмових звітів про похід за видами спортивного туризму та категоріям складності і здійснюється методом експертної бальної оцінки.

2.7.2. Суддівство Чемпіонатів СП, розподіл місць та визначення переможців у цьому виді програми змагань туристських спортивних походів проводиться відповідно до даних Правил та Положення про Чемпіонат. У доповнення до зазначених документів можуть розроблятися Умови, Методичні роз'яснення, щодо суддівства Чемпіонату СП.

Методичні роз'яснення щодо туристських спортивних походів з видів спортивного туризму, затверджується Федерацією спортивного туризму Укр-аїни і не повинні суперечити або змінювати норми Правил та Положення.

На змаганнях міжнародного, національного та зональних масштабів прийом та перевірку заявок на участь у Чемпіонаті проводить мандатна комісія, головою якої є представник організації або федерації туризму що проводить даний Чемпіонат. До її складу обов'язково входить головний секретар. На змаганнях меншого масштабу функції мандатної комісії може виконувати ГСК.

Після закінчення терміну подання заявок мандатна комісія готує зведений протокол.

Команди, що не допущені до змагань, можуть оскаржити рішення мандатної комісії в апеляційному журі або представника організації, що проводить чемпіонат, якщо таке журі відсутнє.

2.7.3. Суддівство Чемпіонату СП проводиться суддівською колегією, до складу якої входить головна суддівська колегія (далі – ГСК). Склад суддівської колегії затверджується відповідною федерацією спортивного туризму за поданням територіальної або відомчої МКК.

Кожен звіт про похід оцінює бригада суддів у кількості не менше трьох осіб, при цьому кожен суддя оцінює похід окремо.

У суддівстві Чемпіонату СП не мають права брати участь судді, які були учасниками, керівниками, тренерами команд, звіти про походи яких подано на чемпіонат.

Очолює суддівську колегію та відповідає за проведення змагань головний суддя змагань.

2.7.4. Склад ГСК.

Для суддівства Чемпіонату СП, як правило, із складу членів МКК створюється ГСК у складі:

- головний суддя – голова МКК або його заступник;
- головний секретар;
- заступники головного судді з видів туризму;
- суддя-інспектор змагань.

2.7.5. Головний суддя чемпіонату:

- керує роботою суддівської колегії;
- перед початком змагань проводить установчий семінар суддів або їх інструктаж;
- розподіляє суддів по бригадах з врахуванням їхнього досвіду та спеціалізації за видом спортивного туризму;
- проводить засідання ГСК;
- проводить засідання суддівської колегії до початку змагань та після їх закінчення, а при необхідності й під час змагань;
- контролює своєчасність та об'єктивність суддівства;
- забезпечує однаковість підходів під час суддівства звітів про походи з різних видів туризму;
- координує роботу підкомісій;
- вирішує спірні питання;
- відмінює помилкове рішення судді;
- має право усунути від подальшого суддівства суддів, які не справляються зі своїми обов'язками;
- разом із заступником головного судді з виду спортивного туризму оцінює роботу суддів під час змагань та видає суддям довідки про суддівство;
- затверджує протоколи по закінченню змагань;
- у тижневий термін після закінчення змагань подає на затвердження до федерації спортивного туризму, що проводить змагання, звіт головного судді разом із затвердженими протоколами;
- доповідає про результати суддівства на засіданні президії (виконкому) федерації спортивного туризму, що проводить змагання.

2.7.6. Головний секретар:

- відповідає за підготовку та оформлення усієї документації, необхідної для проведення змагань;
- спільно із заступниками головного судді з видів спортивного туризму розробляє графік суддівства звітів з усіх видів;
- відповідає за правильність та своєчасність підрахунку результатів змагань;
- бере участь у роботі мандатної комісії;
- веде протоколи засідань ГСК;
- веде таблиць обліку робочого часу суддів;
- приймає та реєструє протести, передає їх головному судді для розгляду;

- подає протоколи змагань на затвердження головному судді до закінчення змагань;
- відповідає за оформлення підсумків роботи суддівської колегії: узагальнюючого протоколу, документів по нагородженню, документів на присвоєння розрядів та звань;
- готує разом з головним суддею звіт про змагання у терміни та в обсягах, визначених Правилами.

2.7.7. Заступники головного судді з видів спортивного туризму:

- керують роботою суддівських бригад за видами спортивного туризму;
- розробляють графік суддівства звітів за видом спортивного туризму;
- доповідають головному судді про результати роботи бригад та подає обґрунтовані пропозиції щодо оцінки роботи суддів;
- розподіляють роботу між членами суддівських бригад;
- беруть участь у розгляді усіх звітів про походи з відповідних видів спортивного туризму;
- подають головному секретарю протоколи розгляду звітів про походи до закінчення терміну проведення змагань.

2.7.8. Судді з виду спортивного туризму:

- проводять індивідуальне суддівство звітів про походи;
- оформлюють відповідні протоколи суддівства.

2.7.9. Суддя-інспектор змагань.

Суддя-інспектор міжнародних та всеукраїнських змагань призначається Виконкомом Федерації спортивного туризму України, регіональних – президіями територіальних осередків ФСТУ в АР Крим, областях, містах Києві та Севастополі, в інших випадках суддя-інспектор може призначатися організації, що проводить змагання.

Після закінчення змагань суддя-інспектор подає письмовий звіт про змагання до організації, що його призначила, доповідає його на засіданні, де затверджується звіт головного судді про змагання, та пропонує оцінку роботи головного судді.

2.7.10. На міжнародних та всеукраїнських змаганнях в обов'язковому порядку за рішенням організації, що проводить змагання, створюється апеляційне журі для загального спостереження за ходом змагань та вирішення складних питань, що пов'язані із тлумаченням Правил змагань СП.

Суддя-інспектор є головою апеляційного журі за посадою.

Журі складається, як правило, з 3-5 висококваліфікованих суддів і призначається на всеукраїнські та міжнародні змагання, що проводяться на території України, Виконкомом Федерації спортивного туризму України.

Головний суддя до складу журі не входить.

Всі рішення журі приймає простою більшістю голосів відкритим голосуванням і оформлюються в письмовій формі. Рішення журі обов'язкові для головного судді. Апеляційне журі дає висновки про чемпіонат та пропонує оцінку роботи головного судді.

2.7.11. Усі судді Чемпіонату СП повинні твердо знати та дотримуватись загальних обов'язків суддів:

Судді зобов'язані:

- твердо знати і виконувати Правила, Положення та Методичні роз'яснення щодо суддівства;
- бути принциповими, об'єктивними та неупередженими, оцінюючи здійснені походи;
- бути дисциплінованими;
- фіксувати у протоколі порушення, що допущені учасниками.

Судді не мають права бути учасниками, тренерами, представниками, керівниками команд або їх заступниками на змаганнях, які вони обслуговують.

2.7.12. Прийом заявок на Чемпіонати СП та відповідність звітів вимогам Положення про Чемпіонат проводить мандатна комісія під головуванням представника організації або федерації туризму, що проводять змагання. До складу мандатної комісії входить головний секретар чемпіонату та відпо-відальний секретар МКК федерації, що проводить змагання. При проведенні регіональних та відомчих змагань функції мандатної комісії можуть бути покладені на головного суддю і головного секретаря.

Після закінчення терміну подання заявок мандатна комісія готує зведений протокол.

Рішення мандатної комісії про не допуск команд до участі у чемпіонату може бути оскаржений через ГСК змагань зверненням до організації, що проводить змагання.

2.7.13. Суддівство змагань.

2.7.13.1. Суддівство змагань туристських спортивних походів проводиться шляхом бальної експертної оцінки за п'ятьма критеріями:

- складність СП ;
- безпека;
- корисність та інформативність;
- новизна;
- інтегральна оцінка СП (таблиця 2.3).

2.7.13.2. Оцінка походів у балах за кожним з установлених критеріїв здійснюється за Умовами та у межах, обумовленими Методичними роз'яс-неннями щодо суддівства чемпіонатів, кубків, першостей туристських спор-тивних походів.

Таблиця 2.3

Оцінка показників проходження маршруту в балах

Показ-ники	Складність	Безпека	Корисність та інформатив- ність	Новизна	Інтегральна оцінка
Бали	від 0 до +120	від -30 до +25	від 0 до +10	від 0 до +24	від -18 до +25

--	--	--	--	--	--

2.7.13.3. Результат кожної окремої команди визначаються як сума середньоарифметичних значень суддівських експертних оцінок кожного з п'яти критеріїв.

Якщо кількість суддів, що розглядають звіт однієї команди більше чотирьох осіб, найбільша та найменша оцінки в балах, виставлені бригадою по кожному з критеріїв не враховуються, при підведенні підсумків.

2.7.14. Оформлення результатів суддівства здійснюється у протоколах Чемпіонату з СП.

2.8. Протести та порядок їх розгляду

2.8.1. Протести можуть подаватися як на змаганнях з виконання нормативів, так і на чемпіонатах спортивних туристських походів.

Протести, подаються у письмовій формі, підписаними керівником (пред-ставником) команди, і повинні бути вмотивовані й аргументовані з поси-ланнями на пункти документів (Правил, Положення про змагання, Методики суддівства), які той, хто протестує, вважає порушеними. Протести без таких посилань не розглядаються.

Розгляд протестів проводить ГСК змагань, а при необхідності й апеляційне журі змагань, якщо воно було утворено.

Під час розгляду протесту заслуховуються обидві сторони, але у випадку неявки однієї з них рішення може бути прийняте і за її відсутності.

2.8.2. На змаганнях з виконання нормативів спортивних туристських походів протести можуть подаватися лише на результат зарахування походу групі або окремим учасникам. У цьому випадку протест подається керівником походу протягом тижня з моменту отримання рішення МКК щодо зарахування походу. Протест подається відповідальному секретарю або голові відповідної МКК.

Рішення по протесту оформлюється протокольно і повинно бути пові-домлено заявнику протягом одного місяця з моменту його отримання.

2.8.3. На чемпіонатах туристських спортивних походів протести подаються на не допуск до участі у чемпіонаті або ж щодо порушень Правил чи Положення у частині підготовки або організації чемпіонату.

Експертна оцінка суддів не може бути підставою для протесту.

Протести, що стосуються зняття команд під час суддівства чемпіонату, порушень Правил чи Положення у частині підготовки або організації чемпіонату подаються не пізніше, ніж за добу до закриття змагань, якщо інше не передбачено Положенням.

Протест повинен бути розглянутий ГСК змагань до затвердження ре-зультатів змагань. Рішення по протесту оформлюється протоколом і пові-домляється заявнику.

На змаганнях може бути запроваджена система обов'язкової застави при поданні протесту. Рішення про запровадження обов'язкової застави приймає організація, яка проводить змагання.

3. ЗМАГАННЯ З ВИДІВ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ

3.1. Загальні положення

3.1.1. Змагання з видів спортивного туризму (далі – змагання з ВСТ) проводяться з метою виявлення найсильніших команд та учасників, підвищення їх технічної та тактичної майстерності, сприяння безпеці спортивних туристських походів та змагань з ВСТ.

3.1.2. Основними завданнями змагань з ВСТ є:

- удосконалення спортивної майстерності туристів-спортсменів, виконання спортсменами нормативів та вимог Єдиної спортивної класифікації України з неолімпійських видів спорту на присвоєння спортивних розрядів та звань зі спортивного туризму;
- відпрацювання та удосконалення технічних та тактичних прийомів подолання реальних перешкод у спортивних туристських походах;
- моделювання дій туристів у складних похідних ситуаціях;
- залучення населення до здорового способу життя.

3.1.3. Змагань з ВСТ можуть проводитися як:

- змагання з обраного виду спортивного туризму;
- змагання на комбінованих дистанціях, що включають змагання з різних видів спортивного туризму.

3.1.4. Змагання з ВСТ можуть бути командними (стартує і проходить дистанцію разом уся команда, зв'язки, екіпажі), особистими (змагаються окремі учасники) та особисто – командними (результат команди складається з суми особистих результатів залікових учасників).

3.1.5. Змагання з ВСТ можуть проводитись як на одній, так і на декількох дистанціях.

Типи дистанцій змагань:

- коротка дистанція – смуга перешкод, рятувальні роботи, велокрос, тріал тощо;
- довга дистанція – крос-похід, ралі, маршрутні перегони тощо;
- інші види дистанцій, передбачені відповідними видовими розділами даних Правил з урахуванням специфіки видів спортивного туризму або конкретних змагань.

3.1.6. Змагання з ВСТ, за результатами яких можуть бути присвоєні спортивний розряд «Кандидат у майстри спорту України» та спортивне звання «Майстер спорту України», проводяться не менше ніж на двох дистанціях різного типу. Перелік цих дистанцій визначається Положенням про змагання.

Усі інші змагання з ВСТ можуть проводитися як на одній, так і на декількох дистанціях.

3.1.6. При особистих змаганнях та змаганнях зв'язок нормативні вимоги до протяжності дистанцій та розрахункового часу на їх проходження можуть бути зменшені відповідно до рішення ГСК змагань, але не більше, ніж у два рази.

3.2. Класифікація змагань

3.2.1. Основними характеристиками змагань з ВСТ є їх ранг, клас та кваліфікаційний ранг окремих дистанцій змагань.

3.2.2. Ранг змагань з ВСТ визначається відповідно до вимог розділу «Спортивний туризм» Єдиної спортивної класифікації України з неолім-пійських видів спорту.

3.2.3. Клас дистанцій змагань з окремих видів спортивного туризму визначається відповідно до вимог даних Правил. Дистанції змагань можуть бути I, II, III, IV, V класу.

Класифікація складності дистанцій змагань з ВСТ в цілому відповідає класифікації складності маршрутів спортивних туристських походів, а перелік, тактична і технічна складність перешкод, які долаються на дистанціях, повинні наближатись до складності перешкод, які долаються у спортивних туристських походах відповідної категорії складності.

Клас комбінованих дистанцій залежить від кількості видів спортивного туризму, перешкоди яких включено у дистанцію, та складності цих перешкод. Комбіновані дистанції, які включають в себе перешкоди двох і більше видів спортивного туризму, можуть мати клас дистанції на одну градацію вище, ніж видова дистанція, за умови, що клас дистанцій з різних видів спортивного туризму відрізняється один від одного не більше ніж на один клас.

Класифікація дистанцій та особливості суддівства у кожному виді спортивного туризму наведені у видових розділах Правил.

3.2.4. Кваліфікаційний ранг дистанцій змагань визначається за рейтинговою таблицею окремо на кожній дистанції як сума балів за спортивні розряди і звання учасників команд, що посіли перші шість місць (таблиця 3.1):

Таблиця 3.1.1

Звання і розряди	МСУ	КМС	I	II	III, I юн.	II юн.	III юн.
Бали	100	30	10	3	1	0,3	0,1

Таблиця складена з розрахунку 4-х учасників у команді. Якщо у команді інша кількість учасників, то для визначення суми балів команди розраховується середній бал і результат помножується на 4. Для особистих змагань сума балів перших шести учасників помножується на 4.

3.2.5. Кваліфікаційний ранг дистанцій змагань в особистих змаганнях (окрім змішаних екіпажів, зв'язок) визначається для чоловіків і жінок окремо.

3.3. Учасники змагань, представники (тренери) команд

3.3.1. До змагань з ВСТ допускаються учасники, які включені до іменної заявки і їх спортивна кваліфікація відповідає вимогам Положення та Правилам змагань, мають дозвіл медичного закладу, страховий поліс, обумовлений Положенням, а також необхідне спорядження. Перелік мінімально достатнього необхідного спорядження може визначатися Положенням або (та) Умовами змагань.

Склад команд може бути чоловічим, жіночим та змішаним.

Кількісний склад команди визначається Положенням про змагання.

3.3.2. В залежності від класу дистанції змагань учасники повинні мати спортивну кваліфікацію згідно з таблицею 3.1.2:

Таблиця 3.1.2

Клас дистанції	I	II*	III*	IV*	V*
Розряд зі спортивного туризму (не нижче) **	б/р	II ю.р.	III с.р. (I ю.р.)	II с.р.	I с.р.
Мінімальний вік учасників (за роком народження) ***	10	11	13	16	17

*) для участі у командних змаганнях з дистанціями вище I класу 30% учасників команди можуть мати розряди на одну ступінь нижче, ніж встановлено для дистанцій даного класу;

**) до участі у змаганнях з водного туризму можуть бути допущені спортсмени, що мають такий саме розряд з веслувального слалому, а до змагань з гірського туризму – що мають такий саме розряд з альпінізму, скелелазіння, але їх розряди і звання при визначенні рангу змагань не враховуються. Можливість допуску до участі у певних змаганнях спортсменів, що спеціалізуються в інших видах спорту визначається у відповідних видових розділах Правил;

***) за спецдопуском медичного закладу до участі у змаганнях можуть бути допущені учасники, вік яких на один рік менше встановленого. Можливість допуску до участі у змаганнях за спецдопуском встановлюється Положенням про змагання. В окремих розділах Правил за видами туризму мінімальний вік учасників змагань може бути підвищений.

3.3.3. Учасники змагань зобов'язані:

- виконувати загальновизнані норми поведінки спортсмена, бути дисциплінованими, чесними та ввічливими;
- знати та виконувати Правила, Положення, умови змагань, методичні роз'яснення та настанови з виду спортивного туризму. Незнання цих документів не звільняє від відповідальності за порушення;
- дотримуватися техніки безпеки, надавати допомогу тим, хто опинився на трасі змагань у небезпеці, а також тим, хто отримав травму;

- мати номери учасників, закріплені на спортсмені відповідно до вимог ГСК змагань;
- у випадку припинення своєї подальшої участі у змаганні на дистанції негайно сповістити про це суддівську колегію через представника команди або особисто.

3.3.4. Учасники змагань не мають права:

- виходити на дистанції змагань під час їх проведення, підготовки, або в інший період, визначений Положенням або умовами змагань, без дозволу ГСК;
- входити у стартову зону без дозволу суддів на старті;
- застосувати спорядження та засоби пересування, не передбачені Правилами, Положенням, Умовами, або заборонені технічною комісією;
- втручатися в роботу суддівської колегії.

3.3.5. Команди (учасники) можуть бути зняті зі змагань або з дистанції за рішенням ГСК за:

- несвоєчасну явку на старт;
- використання сторонньої допомоги, за винятком медичної, або за дії, що заважали учасникам іншої команди під час виступу;
- псування або навмисну зміну перешкод або облаштування дистанції;
- втрату спорядження, необхідного за вимогами безпеки;
- неспортивну або неетичну поведінку;
- дії, які викликають небезпеку для учасників, суддів та глядачів;
- травми або захворювання учасника, що вимагають кваліфікованої медичної допомоги (за вимогою лікаря змагань або служби безпеки);
- порушення правил охорони природи, пам'яток історії та культури;
- явну непередбаченість до змагань за визначенням головного судді.

3.3.6. Організація, що спрямувала команду для участі в змаганнях, призначає свого представника, який представляє команду перед суддівською колегією.

3.3.7. Представник відповідає за дисципліну членів команди та виконання умов ГСК.

3.3.8. Представник має право:

- брати участь з дорадчим голосом у засіданнях суддівської колегії, що проводяться разом з представниками команд;
- отримувати інформацію про хід та результати змагань;
- подавати письмові протести і заяви до ГСК тощо.

3.3.9. Представник зобов'язаний:

- знати і виконувати Правила, Положення та Умови;
- бути присутнім на засіданнях суддівської колегії, які проводяться разом з представниками і повідомляти учасникам отримані відомості;
- забезпечувати своєчасну явку команди на старт або в суддівську колегію;
- подавати заявки та перезаявки, та всі інші документи, що передбачені Положенням та/або умовами змагань;

- повідомляти у письмовій формі суддівську колегію про учасників своєї команди, що залишилися на дистанції змагань після їх закінчення;
- виконувати всі вимоги суддівської колегії.

3.3.10. Представнику і тренеру заборонено:

- втручатись в роботу суддівської колегії;
- знаходитись на дистанції під час змагань, а також у період їх підготовки та в інший період, обумовлений Положенням та/або Умовами змагань, крім випадків, коли обов'язки представника покладені на одного з учасників команди.

3.3.11. При необхідності та на вимогу головного судді або ж його заступника представник, тренер та команда можуть бути залучені до участі у рятувальних роботах.

3.4. Форма одягу, спорядження учасників

3.4.1. Учасники змагань повинні мати форму одягу, яка відповідає Поло-женню або Умовам.

3.4.2. На змаганнях учасники користуються особистим, командним та суддівським спорядженням.

Суддівське спорядження складається з обладнання дистанції, засобів забезпечення безпеки та технічних засобів пересування, які можуть надаватися учасникам згідно з Положенням та/або Умовами змагань.

Крім обов'язкового, обумовленого Положенням та/або Умовами, учасники мають право використовувати додаткове спорядження, використання якого дозволено ГСК.

3.4.3. Спорядження та технічні засоби пересування повинні відповідати вимогам безпеки учасників, суддів та глядачів.

3.4.4. Придатність і справність спорядження, що забезпечують безпеку, та технічних засобів пересування перевіряються технічною комісією.

Технічна комісія має право вимагати від команди документи, які б підтверджували можливість використання на змаганнях нестандартного спорядження (акт або висновки уповноваженої організації про експери-ментальну перевірку тощо).

Остаточне рішення з питань спорядження приймає заступник головного судді з безпеки.

3.5. Заявки на участь у змаганнях

3.5.1. Проведення змагань з ВСТ передбачає подання попередніх, імен-них та технічних заявок.

3.5.2. Попередня заявка, що підтверджує участь команди у змаганнях, подається за установленною формою в організацію та у терміни, що визначені Положенням (додаток 7).

3.5.3. Іменна заявка подається в ГСК (мандатну комісію) змагань. Іменна заявка оформлюється за установленою формою, підписується керівником організації, що направляє команду, представником команди та завіряється печаткою (**додаток 8**).

Лікарський допуск учасників до змагань підтверджується особистим підписом лікаря та печаткою лікарсько-фізкультурного диспансеру.

Крім того, лікар, підпис якого завіряється медичним закладом, засвідчує загальну кількість допущених учасників.

Для місцевих змагань замість візи лікаря у заявці допускається подання медичної довідки з підписом лікаря та печаткою медичного закладу про допуск до змагань.

Кількість запасних учасників та термін подання іменної заявки визна-чаються Положенням.

3.5.4. Технічна заявка подається під час змагань на вимогу ГСК для визначення учасників змагань з певного виду програми і є вибіркою з іменної заявки.

3.5.5. Перезаявка (заміна учасника у технічній заявці) подається в суддівську колегію не пізніше, ніж за годину до початку змагань з даного виду програми.

3.5.6. При наявності двох і більше команд від однієї організації, кількість заявок повинна відповідати кількості заявлених команд. Не допускається включення одних і тих же учасників у заявки різних команд.

3.6. Мандатна комісія та апеляційне журі

3.6.1. На змаганнях міжнародного, всеукраїнського та регіонального значення прийом і перевірку іменних заявок та інших обов'язкових документів учасників, визначених Положенням, проводить мандатна комісія, головою якої є представник організації або федерації спортивного туризму, що проводить дані змагання. До її складу обов'язково входить головний секретар та лікар змагань. На інших змаганнях функції мандатної комісії може виконувати уповноважений представник ГСК за участю лікаря.

3.6.2. Після закінчення терміну подання заявок мандатна комісія готує зведений протокол мандатної комісії за установленою формою (**додаток 9**).

Результати роботи мандатної комісії затверджуються ГСК змагань і оголошуються на першому спільному засіданні ГСК з представниками команд.

3.6.3. Спірні питання про допуск учасників до змагань, пов'язані з їх територіальною або іншою приналежністю, вирішує представник організації, що проводить змагання спільно з представником федерації спортивного туризму (клубу, ФСТ тощо), питання щодо спортивної кваліфікації – ГСК.

Команди або окремі учасники, які були не допущені до участі у змаганнях через недоліки у оформленні документів можуть бути допущені за рішенням ГСК до першого жеребкування умовно «під протестом» за умови, що не пізніше ніж за дві години до першого старту вони подадуть до мандатної комісії

необхідні документи у повному обсязі і мандатна комісія прийме позитивне рішення про допуск.

3.6.4. Апеляційне журі в обов'язковому порядку створюється на міжна-родних та всеукраїнських змаганнях. На інших змаганнях апеляційне журі створюється за необхідністю.

До складу журі входять, як правило, три висококваліфікованих судді. Журі очолює голова, який одночасно є суддею інспектором змагань. Головний суддя до складу журі не входить.

Апеляційне журі на всеукраїнські та міжнародні змагання, які проводяться на території України, призначається Виконкомом ФСТУ, на інші змагання апеляційне журі призначається організацією, яка проводить змагання.

Апеляційне журі розв'язує складні питання та конфліктні ситуації, що виникають під час змагань, пов'язані з тлумаченням Правил змагань з ВСТ, Положення, Умов, Методичних роз'яснень, Настанов.

Рішення апеляційного журі приймається більшістю голосів членів журі і є обов'язковим для виконання на даних змаганнях.

3.7. Технічний інцидент

3.7.1. Технічний інцидент може бути зафіксований учасниками та/або суддями на дистанції.

Зафіксований учасниками технічний інцидент повинен бути повідомлений суддям.

3.7.2. Рішення про наявність технічного інциденту та шляхи усунення його наслідків приймає Головний суддя або заступник Головного судді на дистанції.

3.7.3. Якщо після технічного інциденту службі дистанції або команді необхідна перерва, повторний старт повинен бути наданий у той же день.

3.7.4. Якщо причину технічного інциденту служба дистанції може швидко усунути, то час, витрачений на усунення технічного інциденту, команді компенсують.

3.7.5. Якщо представник команди вирішив продовжити виступ при зафіксованому технічному інциденті, в подальшому ніякі протести по тех-нічному інциденту, що мав місце, до розгляду не приймаються. Своє рішення про продовження виступу представник команди зобов'язаний оголосити суддям.

3.8. Протести та порядок їх розгляду

3.8.1. Протести (апеляції) подаються представником команди головному секретарю змагань на ім'я головного судді у письмовій формі, де обов'язково вказуються ті пункти Правил, Методичних роз'яснень, Настанов, Положення, Умов, які той хто протестує вважає порушеними.

3.8.2. Протести щодо порушень Правил і Положення у частини підготовки або організації самих змагань подаються не пізніше однієї години до початку змагань з даного виду (дистанції).

3.8.3. Протести на дії учасників, суддів, обслуговуючого персоналу, що призвели до порушення Умов змагань, Положення або Правил і впливають на результат команди, подаються не пізніше однієї години після письмового оголошення попередніх результатів у даному виді програми змагань.

Протести, що стосуються результату виступу команди також подаються не пізніше, ніж через одну годину, після опублікування попередніх результатів у даному виді програми змагань.

3.8.4. Протест повинен бути розглянутий ГСК до затвердження результатів відповідних змагань, але не пізніше 12-ти годин від часу його подання.

Якщо поданий протест неможливо розглянути до закінчення змагань, суддівська колегія може допустити учасників (команду) до змагань умовно «під протестом». Результати виступу затверджуються після вирішення питання про протест.

3.8.5. Суддівська колегія вислуховує по протесту всі сторони, але у випадку неявки однієї з них, рішення може бути прийняте і за її відсутності.

3.8.6. Остаточне рішення по протесту приймає головний суддя. Рішення повинно бути оформлене протоколом і повідомлене заявнику.

3.8.7. Рішення ГСК, пов'язані з питаннями безпеки, включаючи припинення, перенесення або відміну змагань, не можуть бути приводом для протесту.

3.8.8. Представник команди в разі незгоди з рішенням ГСК, прийнятим при розгляді його протесту, має право звертатися до апеляційного журі.

Апеляція може бути подана протягом однієї години після повідомлення рішення ГСК по протесту представнику команди.

Апеляція повинна бути розглянута протягом 12 годин з моменту подання, але до затвердження результатів змагань.

3.8.9. На змаганнях може бути запроваджена система обов'язкової застави при поданні протесту. Рішення про запровадження обов'язкової застави приймає організація, яка проводить змагання.

3.9. Суддівська колегія змагань

3.9.1. Суддівство змагань з ВСТ забезпечує суддівська колегія змагань, склад якої комплектується та затверджується організацією, що проводить змагання згідно з Правилами та з урахуванням норм Положення про суддів зі спортивного туризму.

До суддівства змагань допускаються судді з відповідною суддівською кваліфікацією та досвідом суддівства змагань з відповідного ВСТ.

3.9.2. Чисельний та якісний склад суддівської колегії визначається в залежності від рангу змагань, класу дистанцій (додаток 10).

3.9.3. Для міжнародних, всеукраїнських змагань склад ГСК затверджується у терміни, встановлені Мінсім'ямолодбспортом України, регіональних - не пізніше, ніж за місяць до їх початку. Для інших змагань – напередодні змагань.

3.9.4. На змаганнях з кількох видів туризму можуть створюватися ГСК та суддівські колегії з цих видів туризму з їх підпорядкуванням загальній ГСК заходу.

3.9.5. Перед початком змагань рекомендовано проведення 1-3-денного суддівського установчого семінару під керівництвом головного судді чи його заступника. Після закінчення семінару та змагань суддям видаються довідки встановленого зразку про участь у семінарі та суддівство змагань (**додаток 3**).

3.9.6. Загальні обов'язки суддів.

Судді зобов'язані:

- твердо знати і виконувати Правила, Положення та Умови;
- бути принциповими, об'єктивними та неупередженими, оцінюючи виступи учасників;
- слідкувати за виконанням учасниками Правил, Положення, Умов та норм поведінки;
- бути дисциплінованими, не залишати місця проведення змагань без дозволу старшого судді бригади, до якої він входить, головного судді, або його заступника на дистанції;
- фіксувати у протоколі порушення, що допущені учасниками;
- зупиняти учасника (команду) при виникненні небезпеки, яка може привести до нещасного випадку, вимагати виправлення помилок, що можуть вплинути на безпеку;
- носити встановлену форму одягу та відповідні до обов'язків розпізнавальні знаки.

Судді не мають права:

- бути учасниками, тренерами, представниками, керівниками команд або їх заступниками на змаганнях, які вони обслуговують;
- надавати допомогу учасникам на дистанції, за виключенням медичної, допомоги по забезпеченню безпеки;
- допускати на дистанцію сторонніх осіб без дозволу головного судді.

3.9.7. Роботою суддівської колегії керує головна суддівська колегія (ГСК). До її складу входять:

- головний суддя;
- заступники головного судді;
- головний секретар;
- начальники дистанцій.

3.9.8. Очолює суддівську колегію та керує проведенням змагань головний суддя.

Головний суддя відповідає за організацію та чітке проведення змагань у відповідності з Правилами, Методичними роз'ясненнями, Положенням та Умовами і вирішує всі питання, що виникають під час змагань, в тому числі і такі, що не передбачені Правилами, Положенням або Умовами.

Розпорядження головного судді обов'язкові для суддів, обслуговуючого персоналу, учасників, представників, тренерів та капітанів команд.

3.9.9. Головний суддя зобов'язаний:

- перед початком змагань провести установчий семінар або інструктаж суддів;
- розподілити суддів по бригадах, враховуючи їх досвід та затвердити склад технічної комісії;
- до початку змагань перевірити та прийняти по акту дистанції у від-повідності до вимог Правил, Положення та Умов;
- перед початком змагань провести нараду з представниками команд, на якій проінформувати їх про склад ГСК, дистанції змагань, Умови та порядок проведення змагань;
- перевірити наявність рятувальних засобів та готовність до їх засто-сування, забезпеченість медичним обслуговуванням та засобами зв'язку;
- затвердити контрольний час, інтервал між стартами та час початку змагань;
- затвердити акт здачі дистанції;
- затвердити акти технічної комісії;
- організувати розгляд протестів, забезпечити прийняття рішення по ним у встановлені терміни;
- провести засідання суддівської колегії перед початком змагань та після їх закінчення, а також у процесі проведення змагань, якщо виникне така необхідність;
- проводити засідання ГСК;
- проводити спільні наради суддівської колегії та представників команд щодо змагань на окремих дистанціях, або з видів програми;
- організувати пошук учасників, які не прибули на фініш після закінчення контрольного часу;
- після закінчення змагань видати суддям довідки про суддівство;
- протягом п'ятнадцяти днів після закінчення змагань подати звіт головного судді змагань з висновками та пропозиціями, спрямованими на вдосконалення практики проведення змагань, Положення, Правил, Методичних роз'яснень чи Настанов, а також забезпечити своєчасність подання звіту про змагання головним секретарем змагань до відповідної організації.

3.9.10. Головний суддя має право:

- при необхідності перенести початок змагань, або припинити їх проведення якщо виникають умови, що можуть призвести до нещасних випадків або роблять проведення змагань неможливим (несприятливі метеорологічні умови, неготовність дистанції і т.п);
- внести зміну до програми змагань, якщо за якихось об'єктивних умов виникла така необхідність;
- переміщати суддів по ходу змагань на інші посади;
- відмінити помилкове рішення судді, усунути від роботи суддів, які допустили грубі помилки або не справляються зі своїми обов'язками;
- усунути від подальшої участі в змаганнях учасників чи команди (тільки після проходження дистанції), а також представників (тренерів), що припустились грубих порушень Правил, Положення, Умов або дисципліни і клопотати про їх дискваліфікацію;
- дозволити повторний виступ команди (учасника), якщо під час її виступу виникли серйозні перепони з вини суддівської бригади.

3.9.11. У залежності від значення, програми та кількості дистанцій змагань на допомогу головному судді надається один або кілька заступників, що працюють під його керівництвом.

Заступники головного судді керують за його вказівками окремими ділянками роботи. У разі відсутності головного судді його обов'язки покладуються на одного із заступників, який користується на цей період усіма правами головного судді.

3.9.12. На змаганнях з кількох видів туризму заступники головного судді є одночасно головними суддями з видів туризму, а заступники головного секретаря є одночасно головними секретарями з видів туризму.

3.9.13. Заступник головного судді з дистанцій змагань:

- здійснює контроль за роботою начальника дистанції;
- перевіряє готовність дистанції змагань, проводить її показ капітанам команд;
- подає пропозиції головному судді щодо складу суддівських бригад;
- інструктує суддів перед початком змагань;
- проводить змагання та керує бригадами суддів;
- доповідає після закінчення змагань головному судді про їх результати;
- відмінює помилкові рішення суддів;
- тимчасово (до рішення головного судді) звільняє від суддівства суддів, які допустили грубі порушення або не справляються зі своїми обов'язками та усуває від участі у змаганнях на дистанції учасників або команди, які порушили Правила, Положення або Умови.

3.9.14. Заступник головного судді з організаційної роботи координує діяльність окремих служб з організацією, що проводить змагання, по всіх питаннях матеріально-технічного постачання, а також керує роботою коменданта змагань та обслуговуючого персоналу.

3.9.15. Заступник головного судді з безпеки створює умови для безпечного проведення змагань, за рішенням організації, яка проводить змагання, створює рятувальний загін та керує його діями та співпрацює з підрозділами аварійно-рятувальної служби МНС України по забезпеченню безпеки змагань, підписує акт здачі дистанції.

3.9.16. Заступник головного судді з безпеки:

- перевіряє дистанцію та надійність обладнання на дистанції для попередження можливості нещасних випадків;
- разом з начальником дистанції підписує акт про готовність дистанції до проведення змагань (**додаток 11**);
- веде контроль за виконанням заходів безпеки на дистанції змагань, при необхідності організовує пости на складних ділянках, етапах дистанцій;
- має право тимчасово закрити дистанцію при виникненні аварійної ситуації, або для проведення рятувальних робіт;
- має право залучати до проведення рятувальних робіт суддів та учасників.

3.9.17. Заступник головного судді з суддівства:

- підбирає суддів на дистанції, перевіряє їхню кваліфікацію і компетентність, формує суддівські бригади;
- дає роз'яснення суддям про особливості суддівства на конкретному місці і консультує їх в процесі змагань;
- керує роботою суддівських бригад;
- збирає інформацію та аналізує ситуації, пов'язані з протестами, готує обгрунтовані рішення по ним;
- проводить аналіз роботи суддів по кожному дню змагань;
- узгоджує попередню оцінку роботи суддів.

3.9.18. Головний секретар змагань:

- керує роботою секретаріату, суддів з інформації та нагородження, технічними працівниками (оператори ПК, оформлювачі, художники);
- проводить інструктаж секретаріату;
- бере участь у роботі мандатної комісії;
- приймає від представників команд протести, передає їх головному судді, контролює винесення рішень по протестах;
- відповідає за підготовку та оформлення всієї документації по змаганнях;
- визначає організаційну структуру секретаріату, схему обробки документації при підрахуванні технічних результатів;
- відповідає за правильність та своєчасність підрахунку результатів змагань та інформування команд;
- складає список-заявку на канцелярські товари, інвентар, необхідний для роботи секретаріату, бланки протоколів, дипломи, грамоти, призи та інші нагороди призерам;
- готує разом з головним суддею звіт про змагання у терміни та в обсязі, визначені Правилами.

3.9.19. Секретаріат змагань:

- приймає документи від мандатної комісії після закінчення її роботи;
- приймає від команд технічні заявки по змаганням, перевіряє правильність їх заповнення;
- перевіряє відповідність технічних заявок фактичному складу команд, що стартують на дистанціях;
- проводить жеребкування між командами і складає стартовий протокол;
- роздає представникам команд номери учасників, які після закінчення змагань забирає;
- роздає суддям розпізнавальні знаки, бланки протоколів;
- веде протоколи засідань суддівської колегії та оформлює розпорядження головного судді по ходу змагань;
- підраховує поточні та підсумкові результати змагань;
- оформлює протоколи змагань у відповідності до встановлених вимог;
- інформує команди про результати виступів;
- веде облік роботи суддів під час змагань, готує довідки про суддівство;

3.9.20. Начальник дистанції призначається на кожну дистанцію і відповідає за її підготовку та справність під час проведення змагань. Начальник дистанції підпорядковується головному судді або його заступнику з виду.

У розпорядження начальника дистанції може надаватися група робітників, транспортні засоби для проведення робіт з обладнання дистанції.

3.9.21. Начальник дистанції:

- планує, розміщує та повністю обладнує дистанцію змагань відповідно до Правил, Положення та Умов;
- спільно із заступником головного судді по дистанції готує розклад часу проходження дистанції, пропозиції щодо контрольного часу та інтервалу між стартами;
- складає заявку на спорядження для обладнання дистанції, отримує його у коменданта і відповідає за його цілісність під час змагань;
- готує схему дистанції;
- до початку змагань здає по акту головному судді дистанцію змагань;
- не пізніше ніж за годину до початку змагань вивішує затверджену головним суддею та суддею-інспектором схему дистанції;
- разом із заступником головного судді знайомить капітанів із дистанцією, при необхідності організовує демонстрацію проходження;
- разом із заступником головного судді проводить інструктаж суддів та розставляє їх на дистанції;
- після закінчення змагань, або за вказівкою головного судді знімає суддів з дистанції та повертає коменданту спорядження та інвентар, що був використаний для обладнання дистанції.

3.9.22. Голова технічної комісії веде перевірку особисто-командного спорядження та технічних засобів пересування учасників на відповідність вимогам техніки безпеки, Правил, Положення та Умов.

3.9.23. Суддя-інспектор міжнародних та всеукраїнських змагань призначається Виконкомом Федерації спортивного туризму України, регіональних – президіями територіальних осередків ФСТУ в АР Крим, областях, містах Києві та Севастополі, в інших випадках суддя-інспектор може призначатися організацією, що проводить змагання за погодженням з територіальними осередками ФСТУ.

Суддя-інспектор до початку змагань проводить інспекцію, разом з начальником дистанції перевіряє правильність постановки дистанції у від-повідності з класом змагань та вимогами безпеки, відповідність схеми дистанції, розклад часу проходження, доповідає головному судді про всі невід-повідності і недоліки дистанції, після закінчення інспекції та узгодження усіх проблемних питань визначає клас дистанції та підписує акт її здачі.

Суддя-інспектор може аргументовано запропонувати заступнику головного судді та начальнику дистанції змінити її. У випадку розходжень остаточне рішення по дистанції приймає головний суддя.

Інспектування дистанції змагань IV – V класу проводиться, як правило, у два етапи. Перша (попередня) інспекція проводиться не пізніше ніж за 1 місяць перед змаганнями.

Під час змагань суддя-інспектор слідкує за якістю суддівства. Має право бути присутнім на всіх засіданнях ГСК із правом дорадчого голосу. Суддя-інспектор не має права робити зауваження суддям або відмінити їх рішення в процесі змагань.

Після закінчення змагань суддя-інспектор подає письмовий звіт про змагання до організації, що його призначила, та пропонує оцінку роботи головного судді.

3.9.24. Комендант змагань відповідає за організацію та підтримку порядку і охорони природи у районі проведення змагань, керує обслуговуючим персоналом та транспортом, виділеним у його розпорядження.

3.9.25. Комендант змагань:

- розміщує учасників змагань, членів суддівської колегії, медичний та обслуговуючий персонал;
- при розміщенні у польових умовах підбирає місця для табору, стоянки транспорту, вогнищ для приготування їжі, просушки одягу та забезпечує доставку палива;
- обладнує та оформлює місця відкриття та закриття змагань, щити інформації, місця старту та фінішу змагань;
- видає начальнику дистанції інвентар, спорядження для обладнання дистанції і приймає його після закінчення змагань;
- організує харчування суддів на місці проведення змагань, забезпечує табір освітленням та зв'язком;
- обладнує за домовленістю із санепідемстанцією місця забору води для приготування їжі, тимчасові туалети, сміттєві ями;

- після закінчення змагань приймає місця розміщення у представників команд, складає доповідну записку про стан району змагань і передає її головному судді.

3.9.26. Суддя з нагородження готує за вказівкою головного секретаря все необхідне для нагородження переможців та призерів змагань (дипломи, грамоти, медалі, призи і т. і.), оформлює звітну документацію на видачу матеріальних нагород, бере участь в організації урочистих церемоній відкриття та закриття змагань.

3.9.27. Суддя з інформації готує інформаційні матеріали (таблиці, щити, схеми дистанцій, тощо), під час змагань надає оперативну інформацію про учасників та хід змагань, передає оголошення ГСК, організовує роботу представників преси, радіо, телебачення, бере участь в організації урочистих церемоній відкриття та закриття змагань.

3.9.28. Судді, які обслуговують дистанцію, підпорядковуються заступнику головного судді з виду (дистанції). Вони поділяються на бригади, які обслуговують старт, фініш, етапи, контрольні пункти (КП) тощо. Бригаду очолює старший суддя.

3.9.29. Судді на старті-фініші.

До складу бригад входять: старший суддя, секретар, судді-хронометристи, суддя при учасниках.

Старший суддя викликає команди на стартовий майданчик згідно із стартовим протоколом і з дозволу головного судді дає старт змагань. Суддя при учасниках перевіряє відповідність спорядження та форми учасників вимогам Правил, Положення та Умов, перевіряє та повідомляє прізвища учасників згідно зі стартовим протоколом.

Секретар реєструє учасників та веде запис часу старту і фінішу команди, оформлює та підписує разом зі старшим суддею протоколи старту-фінішу і передає їх головному секретарю.

Суддя-хронометрист фіксує час старту і фінішу команди по секундоміру та повідомляє його секретарю.

3.9.30. Судді на етапах, КП, воротах.

Бригада складається із старшого судді та суддів.

Старший суддя організовує при необхідності суддівську страховку етапу, отримує у начальника дистанції необхідне спорядження та інвентар, визначає правильність проходження етапу та виконання учасниками заходів по забезпеченню безпеки, веде протокол суддівства на етапі, робить відмітки у командних картках, повертає спорядження та інвентар начальнику дистанції після закінчення змагань, негайно повідомляє про нещасні випадки на етапі заступнику головного судді по виду.

Судді на етапах (КП, воротах) оцінюють правильність подолання етапу та виконання заходів безпеки, фіксують у протоколі випадки порушення Правил, Положення та Умов.

Суддям забороняється давати поради та надавати допомогу учасникам змагань, окрім медичної та передбаченої Положенням або Умовами.

3.9.31. Лікар змагань відповідає за медичне забезпечення змагань. Організовує разом з начальником дистанції пункти медичної допомоги під час підготовки та проведення змагань; надає медичну допомогу тим, хто захворів чи отримав травми і дає висновок про можливість їх подальшої участі у змаганнях. Лікар змагань бере участь у роботі мандатної комісії.

3.10. Загальні вимоги до організації та проведення змагань

3.10.1. Участь у змаганнях починається з моменту реєстрації – здачі документів до мандатної комісії.

Учасники розміщуються в місцях, визначених комендантом. Про час прибуття учасників на змагання та час роботи мандатної комісії повідомляється у Положенні.

3.10.2. Схеми дистанцій, або інформація про дистанції, в яких визначаються усі маршрути, етапи, КП, ворота, відстань між ними, послідовність їх проходження тощо, повинні бути закріплені на щитах інформації, або роздані представникам команд завчасно (перед демонстрацією дистанції).

3.10.3. Перед початком стартів для капітанів (учасників) команд може проводитись показ дистанції. Одночасно даються роз'яснення про умови проходження дистанції.

3.10.4. Для обмеження тривалості змагань може призначатися контрольний час на всю дистанцію, або на окремі її ділянки (етапи).

Контрольний час призначається ГСК та повідомляється до старту першої команди. Допускається зміна контрольного часу (загального чи на етапах) після проходження перших трьох команд (екіпажів, зв'язок), про що повідомляються усі команди до їх старту.

Окрім того, на дистанцію або на її частину може вводиться оптимальний, заданий час.

3.10.5. Положенням може бути передбачений розподіл команд на окремі групи в залежності від кваліфікації учасників, результатів проведення попе-редніх відбіркових змагань або проходження контрольних етапів.

3.10.6. До початку та в ході змагань проводяться наради представників команд з ГСК, де обговорюються усі питання: розпорядок по днях, годинах, місце дислокації усіх служб та інформації, порядок стартів, розгляд результатів змагань, протестів тощо.

3.10.7. Розклад стартів, принцип та порядок жеребкування призначається головним суддею у відповідності до Правил, Положення і Умов змагань в залежності від кількості заявлених команд та дистанцій.

3.10.8. Черга стартів визначається жеребкуванням, результати якого заносяться до протоколу, після чого складаються стартові протоколи, які вивішуються на інформаційних щитах.

Жеребкування проводиться у присутності представників команд. Неявка представника на жеребкування не може бути приводом для протесту за його результатами.

3.10.9. Команди (екіпажі, зв'язки), які запізнилися на старт, можуть стартувати тільки у свого судді-стартера і за рахунок свого часу (у тих випадках де це можливо).

3.10.10. Особливі умови старту і фінішу вказуються у Правилах для кожного виду туризму.

3.10.11. Порядок закінчення дистанції командами фіксується в протоколі фінішу, де час останнього залікового учасника записується з необхідною точністю для даного виду змагань (не менше ніж 1 секунда).

3.10.12. Час закриття фінішу визначає ГСК в залежності від контрольного часу та кількості команд.

3.10.13. При необхідності старший суддя на будь якому етапі може затримати команду з поважних причин і зробити при цьому відповідну відмітку у протоколі, а також при необхідності в командній картці.

3.10.14. Судді на етапах голосно і чітко повідомляють учасників про їх порушення та фіксують відповідні штрафи у протоколах та, при необхідності, у командних картках.

3.11. Безпека змагань

3.11.1. При проведенні змагань повинні бути передбачені заходи по забезпеченню безпеки учасників, суддів та глядачів.

3.11.2. Заходи по безпеці при проведенні змагань планує і забезпечує заступник головного судді з безпеки і, при наявності, відповідна регіональна спеціалізована аварійно-рятувальна служба МНС України. У разі відсутності такої служби організація безпеки покладається на ГСК.

3.11.3. При виникненні небезпеки змагання повинні бути відкладені, а якщо вже почалися – зупинені. При цьому деякі види змагань можуть бути виключені з програми.

3.11.4. До заходів по забезпеченню безпеки належать:

- обґрунтований вибір місця (району) змагань; розробка дистанцій;
- постійний порядок і дисципліна під час проведення змагань;
- організація надійного зв'язку на дистанції (етапах) із службами безпеки;
- організація протипожежних заходів;
- відповідність підготовки учасників класу дистанцій;

- наявність страхувального, рятувального та ремонтного спорядження;
- надійна профілактика захворювань до і під час змагань, належна організація проживання в польових умовах, раціональне харчування, наявність необхідних медикаментів і лікаря;
- навмисне завищена (занижена) швидкість руху на окремих ділянках дистанції, задана графіками руху, або вказана в Умовах;
- наявність транспортних засобів тощо (за потребою);
- детальний опис заходів безпеки в актах здачі і прийому дистанцій.

3.11.5. З метою забезпечення безпеки учасників та глядачів місця старту, фінішу повинні бути огорожені від сторонніх осіб.

3.11.6. Відповідальність за якість суддівських засобів пересування та спорядження несуть організатори, що проводять змагання, та заступник головного судді по безпеці.

3.11.7. Спорядження команди, від якого залежить безпека, допускається до участі у змаганнях після перевірки суддівською колегією.

3.11.8. Відповідальність за якість та безпечність усього командного спорядження несе представник команди, а індивідуального спорядження учасників – безпосередньо самі учасники.

3.11.9. Відповідальність за наслідки, викликані порушенням учасником вимог техніки безпеки, несе безпосередньо сам учасник, який допустив порушення.

3.12. Загальні принципи визначення результатів

3.12.1. Результат проходження дистанцій (етапу) може визначатися:

- за часом проходження;
- за одержаними штрафними балами (очками);
- за сумою часу проходження дистанції та штрафного часу (пере-рахованого з штрафних балів);
- за різницею балів, набраних за проходження дистанції та штрафних балів.

3.12.2. У разі підсумовування часу проходження дистанції та штрафного часу для перерахування штрафних балів у час застосовується співвідношення, що має залежати від тривалості проходження дистанції або заздалегідь обумовлених її етапів, і орієнтовно вартість одного штрафного балу повинна дорівнювати від 0,5 до 5 відсотків оптимального значення цієї тривалості, і округлюватися до цілих значень одиниць часу; причому на змаганнях більш високого класу застосовуються відносно менші значення вартості штрафного балу у часі. Ця величина повинна бути обов'язково вказана у Положенні або Умовах змагань для окремої дистанції або кількох дистанцій, якщо це не визначено видовим розділом Правил.

3.12.3. У разі рівності результатів у двох чи більше команд (учасників) краще місце посідає та, у якої менше штрафних балів (часу), а у випадку їх рівності перевага віддається тому, хто стартував раніше, якщо Положення не передбачає іншого принципу.

3.12.4. Результат команди (учасника) на дистанції, складеної з кількох етапів, може визначатися сумою результатів на етапах. Результати можуть визначатися по сумі кількох спроб проходження дистанції або по результату кращої спроби.

3.12.5. Якщо вид програми змагань складається з етапів (дистанцій), що суттєво відрізняються часом проходження, то Положення та Умови можуть встановлювати визначення загального результату за сумою місць, що посіла команда (учасник) на окремих етапах (дистанціях), або за сумою відносних результатів до результату переможця на цих етапах (дистанціях).

3.12.6. Місця команд в загальному заліку також можуть визначатися за найменшою сумою, зайнятих ними місць або відносних результатів в окремих видах змагань (дистанціях). У разі рівності цієї суми перевага віддається тій команді, яка має більше вищих місць або вищі результати на обумовлених Положенням дистанціях. Команди, які не мають заліку на окремих дистанціях (етапах, спецзавданнях), в загальному заліку займають місця після команд, які мають більш повний залік.

3.12.7. Результати змагань з ВСТ, за підсумками яких учасникам можуть бути присвоєні спортивний розряд «Кандидат у майстри спорту України» та спортивне звання «Майстер спорту України» визначаються в загальному заліку не менше ніж за двома дистанціями різного типу.

Загальний залік визначається на змаганнях один раз незалежно від кількості дистанцій.

3.12.8. Більш детально розподіл місць обумовлюється в Положенні про змагання.

Організації, що проводять змагання, можуть застосовувати інші способи визначення результатів і визначення заліку, обумовивши це в Положенні, але вони не повинні суперечити даним Правилам.

3.13. ПІШОХІДНИЙ ТУРИЗМ

3.13.1. Дистанції змагань.

3.13.1.1. Змагання з пішохідного туризму проводяться на коротких та довгих дистанціях «Смуга перешкод», «Крос-похід», «Рятувальні роботи».

3.13.1.2. «Смуга перешкод» – коротка дистанція, насичена технічними етапами, які встановлені на природних або штучних перешкодах. Вона може включати виконання спеціальних завдань.

3.13.1.3. «Крос-похід» – довга дистанція, яка передбачає проходження певного маршруту з подоланням етапів та (або) виконанням спеціальних

завдань, які встановлені на природних або штучних перешкодах. Маршрут проходиться з орієнтуванням по мапі або задається іншим способом (за описом, азимутально, маркуванням та інше). Крос-похід може бути багатоденним і здійснюватись в умовах спортивного походу .

3.13.1.4. «Рятувальні роботи» – коротка або довга дистанція, яка передбачає транспортування умовно потерпілого силами команди на певних ділянках дистанції або через етапи та (або) спеціальні завдання. Як самостійна дистанція «Рятувальні роботи» проводяться на дистанціях III – V класів.

3.13.1.5. Дистанції можуть проходитися в заданому суддями порядку, за вибором команди, у вигляді естафети та інше, що визначається Положенням та Умовами змагань. Порядок проведення змагань за вибором визначається відповідними Настановами, які затверджуються Виконкомом ФСТУ.

3.13.1.6. Клас дистанції визначається бальною оцінкою, протяжністю дистанції, загальною кількістю етапів, етапами певної складності, кількістю етапів із самонаведенням, а для «Рятувальних робіт» – кількістю етапів з транспортуванням потерпілого.

Параметри дистанцій повинні відповідати вимогам таблиці 3.13.1 «Параметри дистанції».

Таблиця 3.13.1

Параметри дистанцій

Клас дистанції	Кількість технічних етапів (від - до)	Протяжність дистанції		Кількість етапів з самонаведенням (не менше)	Кількість етапів з транспортуванням потерпілого на дистанції «Рятувальні роботи» (не менше)	Оцінка дистанції (балів)	
		Смуга перешкод (не більше), рятувальні роботи	Крос-похід (не менше)			Загальна сума балів (не менше)	Загальна сума балів за технічні етапи, п.1-19 п.2.1.7 (не менше)
V	6-12	2,0	8,0	5	4	100	80
IV	6-10	1,5	7,0	4	3	70	50
III	4-10	1,0	5,0	3	2	50	30
II	4-8	1,0	4,0	2	Не проводиться	35	25
I	2-6	0,5	3,0	0	Не проводиться	20	15

Примітка:

- 1) Протяжність дистанції «Рятувальні роботи» допускається зменшувати якщо транспортування потерпілого здійснюється не тільки через етапи, а і на частині маршруту дистанції.
- 2) Рекомендується зменшувати довжину дистанції крос-походу на 1 км за кожні 200 м набору висот зверху перших 200 м.

3) Дистанція має включати таку кількість етапів (не менше): V клас – 3А-2; 2Б – 2; IV клас – 3А-1; 2Б-2; III клас – 2Б-2; 2А-1; II клас 2А-1; 1Б-2;

3.13.1.7. Перелік етапів та спеціальних прийомів:

Технічні етапи:

1. Навісна переправа через річку.
2. Навісна переправа через яр (скельна).
3. Крутопохила переправа.
4. Підйом по скельній ділянці або схилу.
5. Підйом по вертикальних перилах.
6. Траверс скельної ділянки або схилу.
7. Траверс схилу.
8. Спуск по вертикальних перилах.
9. Спуск по схилу.
10. Переправа через річку по колоді.
11. Переправа через яр по колоді.
12. Переправа по вірьовці з перилами.
13. Переправа через річку вбхід з використанням перил.
14. Переправа через річку вбхід.
15. Переправа на плавзасобах.
16. Транспортування «потерпілого».
17. Подолання перешкоди з використанням підвішеної вірьовки (маятником).
18. Рух по жердинах.
19. Рух по купинах.

Спеціальні прийоми:

20. Орієнтування.
21. В'язання вузлів.
22. Надання долікарської допомоги.
23. Залік з топографії та/або геодезії.
24. Визначення відстані та/або висоти.
25. Встановлення намету.
26. Розпалювання багаття.
27. Укладання рюкзака.
28. Виготовлення спорядження.

3.13.1.8. Умовна складність, бальна оцінка і параметри етапів дистанцій наведені в таблиці 3.13.2. оцінки етапів, спеціальних прийомів.

Таблиця 3.13.2

ОЦІНКА ЕТАПІВ, СПЕЦІАЛЬНИХ ПРИЙОМІВ

№	Назва та параметри	Умов- на склад- ність	Оцін- ка в бала х	Вимоги до етапів	Пункти приміток
---	--------------------	--------------------------------	----------------------------	------------------	--------------------

1	2	3	4	5	6
ЕТАПИ					
1, 2	Навісна переправа через річку, яр а) довжина перил 10-20м. б) довжина перил 20-30м. в) довжина перил 31-50м.	2А 2Б 3А	8 10 12	Довжина і кут нахилу перил для: І - ІІ класів- від 5 до 20 м. і до 10 градусів ; ІV - V класів – від 21 до 50м. і до 20 градусів	1,2,3,4, 5.
3	Круто похила переправа	3А	12	Кут нахилу переправи більше 20 градусів. Довжина для ІІІ класу-від 15 до 30м. Для ІV - V класу від 15 до 50м.	1,2,3, 4,5.
4	Підйом по скельній ділянці або схилу а) при підйомі нема необхідності використання в якості опори руками перильної вірьовки або зачіпок на рельєф б) підйом по схилу при необхідності використання додаткової опори руками на рельєф або за вірьовку в) підйом по простим скелям (зручні зачіпки); г) підйом по скелям середньої складності (окремі ділянки з незручними зачіпками) д) підйом по складним скелям (більше 50% незручні зачіпки).	1А 1Б 2А 2Б 3А	4 6 8 10 12	Довжина «зони перешкоди» від 7 до 40м. Середня крутизна не менша 45 градусів	1,2,3,4,5.

6	Траверс скельної ділянки або схилу			Може включати горизонтальні, похилі, лобові ділянки перил.	1,2,3,5
	а) учаснику нема необхідності користуватися опорою руками за схил або перила	1А	4	Кількість перестібу-вань :	
	б) траверс схилу або простих скель при русі по яким є необхідність опори руками за перила або схил	1Б	6	I - III клас : 2 – 4	
	в) траверс важкого схилу або скель із зручними зачіпками	2А	8	IV - V клас : 5 – 7	
	г) траверс скель середньої складності (окремі ділянки з незручними зачіпками)	2Б	10		
7	д) траверс складних скель (більше 50% незручні зачіпки)	3А	12		5
	Траверс схилу			Середня крутизна схилу не менше 30градусів.	
	а) при русі нема необхідності додаткової опори на альпеншток	1А	4	Траверс може включати горизонтальні, похилі , лобові ділянки.	
	б) рух по схилу вимагає обов'язкової додаткової опори на альпеншток	1Б	6	Довжина «зони перешкоди» 30-60м.	
	в) рух можливий виключно в три такти				
		2А	8		
5, 8	Спуск або підйом по вертикальних перилах				2,3,4,5
	а) довжина зони перешкоди спуску до 25м	2А	8	Середня крутизна «зони перешкоди» не менше 60градусів	
	б) довжина зони перешкоди спуску від 25м до 40м або перехід в зоні перешкоди з одних спускових перил	2Б	10	Довжина «зони перешкоди» До III класу- 5-25м. IV - V клас - 6-30м.	

	на інші зі зміною місця організації страховки в) підйом по вертикальних перилах до 10м г) підйом по вертикальних перилах від 10м до 30м	2Б 3А	10 12		
9	Спуск по схилу а) долання зони перешкоди не потребує обов'язкової опори на перила або схил руками б) долання зони перешкоди потребує обов'язкової опори на перила або застосування гальмівного пристрою	1А 1Б	4 6	Середня крутизна від 25 до 60 градусів. Довжина зони перешкоди від 15 до 60м.	2,3,4,5.
10, 11	Переправа по колоді через ріку або яр а) етап без самонаведення, перехід по колоді не потребує обов'язкової опори руками б) етап без самонаведення, перехід по колоді потребує обов'язкової опори руками в) перехід по колоді не потребує додаткової опори руками за перила або інше (колода не наводиться), етап з самонаведенням г) перехід по колоді неможливий без використання опори руками, етап з самонаведенням	1А 1Б 2А 2Б	4 6 8 10	Довжина колоди в «зоні перешкоди» для I - III класу – не менше 4м. для IV - V класу - не менше 6м.	2,3

	д) переправа з укладанням колоди	3А	12		
13	Переправа через річку вбрід з використанням перил а) вода стояча або при переправі нема потреби опори на перила б) глибина до 0,5 м; опора руками на перила необхідна в) швидкість течії до 2 м/с на 50% ширини зони перешкоди, глибина (0.5-1м) або перепливання до 15 м г) швидкість течії більше 2м/с на 50% ширини зони перешкоди глибина більше 0.5м ; або швидкість течії до 2м/с, глибина більше 1м на 50 % ширини зони перешкоди; або перепливання більше 15м.	1А 1Б 2А 2Б	4 6 8 10	Мінімальна ширина переправи в «зоні перешкоди» для всіх класів – 10м.	1,2,3,4,5
14	Переправа через річку вбрід а) додання зони перешкоди бродом з самостраховкою (по одному з жердиною, стінкою, попарно і т.д.) або з командною страховкою при імітації перешкоди б) додання зони перешкоди бродом з командною страховкою в) додання зони перешкоди вплав	1А 1Б 1Б	4 6 6	Перепливання - при стоячій воді або при швидкості течії 0.5м\сек	

12	Переправа по вірьовці з перилами а) переправа без самонаведення при зоні перешкоди до 25м б) переправа без самонаведення при зоні перешкоди більше 25м в) переправа з самонаведенням при зоні перешкоди до 25м г) переправа з самонаведенням при зоні перешкоди від 25м до 35м д) переправа з самонаведенням (верхньої і нижньої перильних вірьовок) при зоні перешкоди більше за 35м	1А 1Б 2А 2Б 3А	4 6 8 10 12	Відстань між кріпленням верхньої і нижньої вірьовки рекомендовано до 1,5м. Довжина «зони перешкоди» : I - III клас – від 7 до 20м. IV - V клас – від 15 до 40м.	1,2,3,5
15	Переправа на плавзасобах	1А	4		
16	Транспортування „потерпілого” а) виконання практичної дії по наданню допомоги (накладання шини, пов’язки та інше) б) транспортування індивідуальне, на носилках пасивного потерпілого без виготовлення носилок (за кожні 50 м) в) виготовлення носилок, кокона, "павука" або іншого засобу для групового транспортування потерпілого	н/к 1А н/к 2Б 2Б	2 1 2 10 10	Потерпілий може бути активним або пасивним. Транспортування потерпілого по місцевості при груповій переносці від 50 до 200м. ; при індивідуальній переносці до 100м.	1,2,3,5

	г)спуск потерпілого з супроводжуючим д) підйом потерпілого з супроводжуючим без поліспаста (напряму) д)переправа пасивного потерпілого по навісній переправі е) підйом потерпілого з супроводжуючим за допомогою поліспаста	3А 3А	12 12		
17	Подолання перешкоди з використанням підвішеної вірьовки (маятником) а)без самонаведення б)із самонаведенням	1А 1Б	4 6	Ширина «зони перешкоди» 3-6м.	
18	Рух по жердинах (за кожен прогон)	1Б	1	Кількість прогонів не більше 10. Відстань між опорами 2.5 – 3.5м. Кількість жердин на команду не менше , ніж по одній на двох учасників	
19	Рух по купинах	н\к	2	Довжииа «зони перешкоди» 5 – 20м.	
Спеціальні прийоми					
20	Орієнтування а) рух по заданому азимуту і відстані, рух в заданому напрямі по карті, орієнтування по маркірованому маршруту, рух по "легенді", рух по лінії, позначеній на карті за кожний кілометр; б) визначення місця знаходження,	1А 1А	2 2	Визначення часу проходження ділянок з орієнтуванням проводиться відповідно до норм часу на 1км. дистанції згідно з «Таблицею норм часу на орієнтування» з додаванням часу на набір висоти з розрахунку одна година на кожні 400м. набору (за раціональним шляхом руху).	

21	В'язання вузлів	1А	2	Перелік вузлів визначається Настановами.	
22	Надання долікарняної допомоги а) Теоретичні питання (за одне питання), кількість оцінюваних питань-не більше двох б) Практичні дії (пов'язки, шини та ін.)	н\к 1А	1 2	Перелік умовних травм і захворювань визначається Настановами	
23	Залік з топографії і геодезії (за 6 питань)	1А	2	Учасники виконують завдання з малюванням та розшифровкою знаків топографічних, визначення азимуту або напрямку руху, визначення відстані при певних заданих масштабах, та інше	
24	Визначення відстані або висоти	1А	2	Рекомендується відстань 20 – 50м., висота – 10-50м. Точність – до 10%.	
25	Встановлення намету	н\к	1		
26	Розпалювання багаття	н\к	1		
27	Укладка рюкзака	н\к	1		
28	Виготовлення спорядження	н\к	1		
29	Набирання висоти а) коротка дистанція, за кожні 10м. набору б) довга дистанція, за кожні 100м		1 1		

Примітки:

1. Додатково за перехід першого учасника даються такі бали:

0б – якщо за Умовами перший учасник проходить без страховки або по суддівським перилам;

1б – перший учасник проходить на самостраховці (шест, льодоруб і т. і.) або з командною страховкою при імітації перешкод;

2б – перший учасник проходить з командною страховкою.

2. Можливо використання коефіцієнта $Y=1,2$ при ускладнених умовах роботи на етапі (наприклад, відсутність площі при наведенні переправи, переправа знизу вгору, наявність активного потерпілого і т.д.)
3. За автономність роботи на етапі вводяться наступні коефіцієнти:
 $A=0,8$ – якщо етап обладнаний суддівською страхуючою чи супроводжуючою вірвовкою замість командних вірвовок;
 $A=0,5$ – якщо на етапі суддівські перильні (для спуску, підйому, переправи і т. і.) вірвовки;
 $A=0,3$ – якщо весь етап підготовлений суддями.
4. Якщо етап проходиться з пасивним «потерпілим», то застосовується коефіцієнт $P=1,2$.
5. Вказані в таблиці бали застосовуються при протяжності «зони перешкоди» етапу від 20 м до 30 м. В інших випадках використовуються коефіцієнти:
 $L=0,8$ – якщо протяжність менше 20 м;
 $L=1,2$ – якщо протяжність від 30 м до 40 м;
 $L=1,3$ – якщо протяжність більше 40 м.
6. Коефіцієнти Y , A , L застосовуються як для основних балів оцінки етапа, так для додаткових згідно п. 1.
7. Розрахунок оцінок етапів з урахуванням усіх коефіцієнтів проводиться з точністю до 0,1 бала.
8. Дистанція складається з локальних перешкод (етапи, спеціальні завдання, спецприйоми) та протяжних перешкод (орієнтування, набір висоти).
9. Вказана в таблиці складність етапу відповідає тільки повністю автономній роботі команди. Ті елементи дистанції, які не відповідають по технічним параметрам розділу 5 таблиці 3.13.3 не мають умовної складності та оцінки у балах.
10. Норми часу на орієнтування (як на етапах, так і на дистанції) на довгих дистанціях визначаються в залежності від класу дистанції змагань згідно з таблицею 3.13.3. норм часу на орієнтування.

Таблиця 3.13.3

Норми часу на орієнтування

Види орієнтування	Норми часу в хвилинах на 1 км		
	Клас дистанцій змагань		
	I – II	III – IV	V
Заданий напрям, маркірований маршрут	14-19	13-18	12-17
Азимутальний, лінійний маршрут	17-22	15-20	13-18

3.13.1.9. Положенням або Умовами проведення змагань можуть бути запроваджені етапи або спеціальні завдання, що принципово відрізняються від вищезазначених. Їх запровадження повинно бути попередньо узгоджено з комісією з пішохідного туризму ФСТУ.

3.13.1.10. Умови проходження етапів, вимоги до організації, облаштування дистанцій, етапів та спеціальних завдань, роз'яснення таблиці штрафів, вимоги до спорядження та його застосування, порядок організації суддівства, ведення суддівської документації, порядок розгляду протестів та інші питання

визначаються Настановами, які затверджуються Виконкомом ФСТУ за поданням комісії пішохідного туризму ФСТУ.

Вимоги Настанов обов'язкові до виконання командами (учасниками) та судьями.

3.13.1.11. Якщо на етапі є елементи інших етапів то треба застосовувати штрафи за порушення всіх етапів, елементи яких мають місце.

3.13.1.12. Склад команди визначається Положенням про змагання і повинен забезпечувати безпеку проходження дистанції. Для дистанцій 1У-У класів при командному проходженні дистанції склад команди становить не менше 6 осіб.

3.13.2. Проходження дистанції

3.13.2.1. Дистанція (частина дистанції) вважається пройденою при про-ходженні командою (учасником на особистих дистанціях) повного маршруту (взяття в заданій послідовності всіх контрольних пунктів дистанції або проходження всіма маркірованими коридорами руху по дистанції) і подолання не менше ніж п'ятдесяти відсотків від загальної кількості етапів (спеціальних завдань).

3.13.2.2. Старт команд може бути роздільним, груповим, загальним. Інтервал старту між командами (учасниками) повинен бути таким, щоб вони не створювали перешкод іншим командам (учасникам) при подоланні дистанції. Старт може бути примусовим або по готовності команди, дистанції, що визначається Умовами.

У випадку, коли одна команда може наздогнати іншу, дистанція повинна мати відповідну кількість рівноцінних варіантів подолання етапів. У випадку, якщо одна команда наздогнала іншу і створюються перешкоди в подоланні дистанції, то одній з цих команд надається відсічка (зупиняється час роботи на дистанції) і будь-які дії всіх учасників цієї команди припиняються до закінчення відсічки, крім випадків пов'язаних з безпекою.

3.13.2.3. Починати роботу команди на етапі крос-походу дозволяється при наявності на етапі не менше двох учасників команди та після того, як судді на етапі буде здана командна картка. В разі не прибуття на етап до закінчення роботи на етапі всіх членів команди – команда знімається з етапу, а подальший рух по дистанції членів команди і видача команді картки здійснюється тільки після прибуття всіх учасників команди на етап.

3.13.2.4. Рух учасників по дистанції (етапі) в зворотному напрямку дозволяється в межах коридорів руху, якщо при цьому забезпечено дотримання умов безпеки, які передбаченні для подолання таких етапів.

3.13.2.5. Для регулювання часу проведення змагань допускається введення суддівського обмеження часу, яке може застосовуватися у вигляді контрольного, заданого, оптимального часу на дистанції або частини дистанції.

Суддівські обмеження часу визначаються і повідомляються в Умовах. Якщо Умовами воно не визначено, то суддівське обмеження часу повинно бути повідомлено команді до старту першої команди.

Після закінчення **контрольного часу** дії команди (учасника) по проходженню припиняються, а результат не зараховується – команда (учасник) знімаються з етапу (дистанції).

По збіганню **заданого часу** дії команди припиняються, суддями фіксуються положення та місце перебування учасників, спорядження, потерпілого, вантажу. Діям команди надається суддівська оцінка і призначається штраф. По закінченні заданого часу команда звільняє дистанцію, частину дистанції, етап і продовжує долати наступну частину дистанції.

При перевищенні **оптимального часу** на команду (учасника) накладається штраф із розрахунку 1 бал за кожні 30 секунд (повні чи неповні) перевищення оптимального часу. Час перевищення визначається як різниця між фактично витраченим на подолання етапу часом і встановленим оптимальним часом.

3.13.2.6. На проходження дистанції «Крос-походу» суддівською колегією розраховується суддівське обмеження часу з урахуванням класу змагань та конкретних погодних умов. Контрольний час етапів рекомендується призначати у півтора рази більше розрахункового часу, який визначається начальником дистанції при її плануванні.

3.13.2.7. Початком роботи на будь-якому етапі вважається вихід будь-якого учасника за лінію старту (якщо вона є), контрольну лінію, або контакт учасника з суддівським обладнанням етапу або інша дія, обумовлена Умовами. Завершенням проходження (фінішем) етапу, спеціального завдання, спеціального прийому вважається момент виходу за лінію фінішу останнього учасника команди та спорядження, або якщо закінчився контрольний (заданий) час, або по команді капітана у разі проходження етапу всіма учасниками.

Спорядження, залишене на етапі крос-походу та довгій дистанції «рятувальних робіт» після закінчення контрольного часу або залишення етапу по команді капітана, повертається команді після її фінішу на цьому етапі.

3.13.2.8. Умовами може бути передбачена заміна учасника на дистанції. Порядок та умови здійснення замін визначаються Настановами, затвердженими виконкомом ФСТУ.

3.13.2.9. Кількість учасників на фініші дистанції, на проміжних етапах та КП повинна бути така ж, як і на старті, за винятком випадку, коли учасник зійшов з дистанції і залишений командою на етапі або на КП з суддями з відповідною суддівською відміткою в командній картці та протоколі, кількість учасників на фініші та останньому технічному етапі повинна бути однаковою. Про неповний склад команди на етапі капітан зобов'язаний сповістити суддів етапу до початку роботи на етапі. Якщо учасник, який не зійшов з дистанції не являється на етап для проходження (з відповідною фіксацією в протоколі етапу), то команда знімається з етапу.

3.13.2.10. Команда (учасники) мають діяти на дистанціях самостійно, автономно, без отримання сторонньої допомоги, втручання в дії команди тренерів, представників, членів делегації (в тому числі у вигляді дублювання команд, підказок, настанов та інше), якщо інше не обумовлено Положенням або Умовами.

3.13.3. Заявки з тактики

3.13.3.1. Заявка з тактики заповнюється після перегляду або оголошення дистанції відповідно до роз'яснень, зразків і бланків заздалегідь розданих командам.

Необхідні вимоги до заявки визначаються Умовами. Позначення на схемі (фотографії) до заявки подаються відповідно до маркування, прийнятого службою дистанції. Система маркування повідомляється команді до перегляду (оголошення) дистанції. Додаткові умовні позначення повинні бути розшифровані.

3.13.3.2. Заявка з тактики підписується капітаном команди і подається в суддівську колегію після перегляду (оголошення) дистанції у встановлений термін.

3.13.3.3. Перед стартом капітан команди має право внести зміни в заявку щодо кількості та виду спорядження, яке буде використано.

3.13.3.4. Всі неточності заповнення заявки, а також пропуски в заявці штрафуються як порушення заявленої тактики.

3.13.4. Забезпечення безпеки на дистанції (етапах)

3.13.4.1. Ділянки рельєфу, по якому проходить дистанція, а також місця, де повинні проходити вірьовки суддівської страховки, очищаються від предметів, які можуть становити небезпеку для учасників та суддів. У випадку неможливості усунення всіх небезпечних предметів вони позначаються обмежувальною лінією або іншим чином.

3.13.4.2. Ділянка ріки, яка використовується для проведення змагань, повинна мати досить рівне дно, безпечні підходи до місця змагань. Рекомендується встановлення поста перехоплення нижче по течії.

3.13.4.3. Очищення дистанції проводиться спеціальною бригадою під керівництвом начальника дистанції.

3.13.4.4. На етапах, де це необхідно, судьями обладнуються пункти страховки та само страховки.

3.13.4.5. Всі учасники змагань, що знаходяться на дистанції, повинні бути в касках та забезпечені суддівською чи командною страховкою (само страховкою), за винятком ділянок, обумовлених Умовами.

3.13.4.6. Пункти перестібування суддівської страховки повинні бути обумовлені та обладнані відповідним чином для забезпечення безпеки. Суддівська страховка не повинна заважати або надавати допомогу учаснику при

проходженні дистанції, а також торкатися потенційно небезпечних ділянок рельєфу.

3.13.4.7. Учасники зобов'язані слідкувати за правильним положенням прикріпленої до них суддівської страховки.

3.13.4.8. Начальник дистанції і заступник головного судді з безпеки зобов'язані особисто перевірити район змагань, дистанції, етапи, надійність обладнання пунктів страховки та самостраховки, суддівської страховки, вжити заходи до усунення причин, що можуть призвести до нещасного випадку.

3.13.4.9. Всі судді, що знаходяться на дистанції в місцях, де можливі зриви або падіння каміння, повинні бути забезпечені самостраховкою та захисними касками.

3.13.4.10. Закріплення суддівської страховки до учасника і зняття її ви-конується під контролем суддів у пунктах, визначених Умовами.

3.13.4.11. Забороняється використовувати обладнання дистанції, не передбачене для її проходження, та віршовку верхньої командної страховки для підйому (витягування) або спуску учасника при проходженні дистанції.

3.13.4.12. Усі учасники змагань повинні бути забезпечені: індивідуальною страховочною системою, яка складається із зблокованих поясу грудної обв'язки з наплічними лямками та поясу бесідки з лямками під стегна або конструктивно скласти єдину систему; захисною каскою з номером учасника і літерою «К» у капітана; єдиною, по можливості, формою, яка повинна закривати лікті та коліна, а також іншим спорядженням, визначеним Положенням і Умовами.

3.13.4.13. Все спорядження виступаючих, яке використовується при проходженні дистанції, повинно бути оглянуте і допущене до використання технічною комісією.

Основні вимоги до спорядження:

Основна віршовка повинна мати діаметр не менше ніж 10 мм і не мати пошкоджень;

Усі елементи страховки, самостраховки і з'єднань (блокування) мають бути виконанні із основної віршовки або матеріалу такої ж міцності;

Захисна каска повинна бути обладнана амортизатором, ременем для підборіддя та закріплена до страховочної системи учасника.

3.13.4.14. Усе спорядження, яке учасники беруть з собою на дистанцію, разом з дозволом технічної комісії, повинне бути представлене для контролю судді при учасниках.

3.13.4.15. Відповідальність за якість і безпечне використання всього спорядження учасників покладається на представника команди або самих учасників.

3.13.4.16. Відповідальність за підготовку учасників команд вимогам, необхідним для подолання дистанцій, покладається на представників команд.

3.13.4.17. Відповідальність за наслідки, викликані порушенням безпеки з вини учасника, несе учасник, який припустив таке порушення.

3.13.5. Суддівство та визначення результатів

3.13.5.1. Техніка і тактика проходження кожного етапу і виконання спеціальних прийомів оцінюється бригадою суддів відповідно до шкали штрафних балів, згідно таблиць 3.13.4, 3.13.5, 3.13.6.

Бригада суддів на етапі здійснює суддівство спільно. Судді на етапах фіксують штрафи в суддівських картках і протоколах. Учасникам можуть надаватись інформаційні картки, на яких судді роблять відмітку про проходження етапу та повторюють запис штрафів.

3.13.5.2. Результат команди (учасника) на довгій дистанції – дистанціях «Крос-похід» та «Рятувальні роботи» визначається сумою часу штрафів та постійної часу. Постійна часу залежить від складності дистанції і дорівнює її бальній оцінці $\times 3$ (1 бал=30 сек.)

Краще місце займають ті, що мають менший сумарний результат. При рівності результатів команд (учасників) вищі місця одержують ті, хто стартував раніше. Порядок визначення результатів на довгій дистанції - крос-походу за вибором встановлюється у Методичних роз'ясненнях, настановах, що затверджені виконкомом ФСТУ.

Положенням або Умовами може бути передбачено інший порядок визначення результату команди.

3.13.5.3. Результат команди (учасника) на короткій дистанціях «Смуга перешкод» та «Рятувальні роботи» визначається сумою часу, витраченого командою на проходження дистанції і штрафів. Кращі місця займають ті, хто має менший сумарний результат. При рівності результатів команд (учасників) вищі місця одержують ті, хто має менший штраф. Порядок визначення результатів на короткій дистанції за вибором визначаються у Методичних роз'ясненнях, що затверджені виконкомом ФСТУ. Положенням або Умовами може бути передбачено інший порядок визначення результату команди.

3.13.5.4. Якщо всі означені показники команд (учасників) однакові, вони займають одне вище місце, а наступна одержує місце на одне більше, ніж кількість команд (учасників) в протоколі до неї.

3.13.5.5. Якщо після закінчення заданого часу етап подолали не всі учасники команди, команда отримує штраф відповідно до таблиць штрафів.

3.13.5.6. В особисто-командних змаганнях кількість учасників команди, які дають командний залік, рекомендується встановлювати менше складу команди, визначеному до участі в змаганнях. Ці учасники, якщо вони мають результат та місце, мають назву «залікових». Найменша кількість залікових учасників – два. Порядок визначення результатів команди в особисто-командних змаганнях визначається Положенням або Умовами про змагання.

3.13.5.7. При рівності результатів більш високе місце займає команда, що має більш високе місце кращого учасника незалежно від статті, потім другого та інших.

3.13.5.8. Загальний результат команди (учасника) по всіх дистанціях змагань (багатоденні змагання) визначається згідно до Положення за сумою відносних результатів виступів (у відсотках до результату переможця), або за сумою місць, або за кількістю балів, які відображають місце команди та важливість дистанції (в залежності від визначеного Положенням та Умовами коефіцієнту).

3.13.5.9. У випадку виникнення технічного інциденту, суддя фіксує інцидент і робить відсікання часу, усуває причину інциденту, і дає проміжний старт команді, або команді надається право на повторний старт. Остаточне рішення по технічному інциденту приймає головний суддя.

3.13.6. Розмітка та маркування дистанції.

3.13.6.1. На дистанції розмічаються:

- місця старту, фінішу, перевірки спорядження, роботи учасників на етапах, небезпечні ділянки тощо.
- пункти страховки, самостраховки, проміжної страховки, пункти зміни ведучого, контрольні пункти, тощо.

3.13.6.2. Розмітка місць (зон ділянок) виконується такими лініями:

- лінії старту і фінішу дистанції або етапу. Їх перехід визначає момент початку або кінця роботи на дистанції (етапі);
- контрольними лініями, які відокремлюють небезпечні зони в місцях роботи учасників на етапі. У цій зоні учасники зобов'язані бути на командній страховці або самостраховці та в касках (в залежності від етапу та умов);
- обмежувальними лініями, які відокремлюють небезпечну зону перешкоди, або легкі ділянки (коридор обов'язкового руху). Рекомендується поєднувати їх з природними межами перешкоди (краєм яру, кулуару, берегом річки тощо).

Використання цих ліній та їх поєднання обумовлюється Умовами. Ці лінії повинні щільно прилягати до рельєфу. Крім того, можуть застосовуватись лінії маркування, що спрямовують рух учасників та інші допоміжні лінії, обумовлені Умовами.

Таблиця 3.13.4

Штрафи за порушення техніки

Група порушень	Характер порушень	Штраф, бали (сек.)
1. Техніка руху		
1.1	Незначне порушення	1(30)

1.2	Неправильний рух, пристрій	3(90)
1.3	Намокання, рух по рельєфу	6(180)
1.4	Використання опори за обмеженням	10(300)
1.5	Рух за обмежувальною лінією, без каски	зняття учасника
2. Техніка страховки		
2.1	Незначне порушення	1(30)
2.2	Неправильна страховка, супроводження	3(90)
2.3	Тимчасова відсутність страховки, супроводження	6(180)
2.4	Зрив з зависанням на суддівській страховці	10(300)
2.5	Втрата суддівської або командної страховки	зняття учасника
3. Втрата спорядження		
3.1	Незначна втрата	1(30)
3.2	Втрата основної мотузки або контрольного вантажу	10(300)
3.3	Залишене спорядження після закінчення етапу	20(600)
3.4	Втрата каски	зняття учасника
4. Транспортування потерпілого		
4.1	Незначне порушення	1(30)
4.2	Неправильні дії, обладнання	3(90)
4.3	Відсутність потрібних транспортних засобів, обладнання	10(300)
5. Туристські навички, орієнтування		
5.1	Незначне порушення	1(30)
5.2	Неправильна відповідь (помилка)	3(90)
5.3	Не взятий КП	6(180)

Таблиця 3.13.4

Штрафи за порушення Умов змагань

Група порушень	Характер порушень	Штраф, бали (сек.)
1	Вимушене порушення Умов	10(300)
2	Порушення Умов	Зняття
3	Перевищення контрольного часу	Зняття
4	Учасник, який не пройшов етап	20(600)
5	Потерпілий, який не пройшов етап	40(1200)

6	Технічна невідповідність, неетична поведінка	Зняття команди (учасника)
7	Порушення Правил, Положення	зняття

Таблиця

3.13.5

Штрафи за зміну тактики

Група порушень	Характер порушень	Штраф, бали (сек.)
1	Незначне порушення	1(30)
2	Зміна способу транспортування, страхування, заявленого спорядження	3(90)
3	Відхилення від маршруту, технічного прийому	6(180)
4	Зміна способу транспортування потерпілого, місця застосування технічного прийому	10(300)
5	Повна зміна заявленого маршруту	зняття

3.14. ЛИЖНИЙ ТУРИЗМ

3.14.1. Зміст змагань.

3.14.1.1. Змагання з лижного туризму полягають у проходженні на лижах дистанції з подоланням ділянок пересіченої місцевості та виконанні спеціальних завдань.

3.14.1.2. Змагання можуть бути командними, особисто-командними та особистими.

3.14.1.3. Змагання проводяться на таких дистанціях:

- «Лижний маршрут» (командна, особиста);
- «Смуга перешкод» (командна, естафета, особиста);
- «Рятувально-транспортувальні роботи»;
- а також у вигляді «Спеціальних завдань».

3.14.2. Дистанції змагань.

3.14.2.1. Клас дистанції змагань визначається за таблицями 3.14.1, 3.14.2:

Таблиця 3.14.1

Клас дис-танції	Лижний маршрут		Смуга перешкод та рятувально-транс-портувальні роботи		Особиста дистанція	
	К-сть етапів	Протяжність (в день) (км)	К-сть етапів	Протяжність (км)	К-сть етапів	Протяжність (км)
I	4-5	1-3	3-4	до 1	2-4	до 1,5
II	5-7	2-5	4-5	до 1	3-6	до 2
III	6-9	3-8	5-7	до 1	5-7	до 3
IV	7-10	6-10	6-8	до 2	6-8	до 5
V	8-12	8-13	7-10	до 3	7-10	до 7

Таблиця 3.14.2

Характеристика дистанції		Клас дистанції				
		I	II	III	IV	V
Відповідність складності етапів перешкодам у лижних походах (категорії складності)		1	2	3	4	5
Сумарний перепад висот (метрів на день)		до 100	120-150	170-200	200-300	250-400
Середня крутизна схилів перешкод (градуси)		10-20	20-25	25-30	30-35	35-40
Довжина етапу «Переправа по колоді», м		-	до 10	10-15	15-20	більше 20
Довжина етапів складного рельєфу	підйом, м спуск, м траверс, м	-	-	15-20 25-30 до 15	20-25 30-40 до 15	більше 25 більше 40 20
Етапи лижної туристської техніки, м		до 20	до 30	до 50	до 80	до 100

3.14.2.2. Дистанція «Лижний маршрут» може бути одно- і багатоденною, передбачати подолання технічних перешкод, вирішення тактичних завдань, орієнтування на місцевості та виконання спеціальних завдань.

Змагання на лижному маршруті можуть проводитися або на час, або з дотриманням заданого графіка руху (ралі), або з встановленням оптимального часу, або за вибором.

На складних технічних етапах може бути встановлений контрольний час, на окремих ділянках – оптимальний час.

В залежності від класу дистанція проходиться з контрольним вантажем до 10 кг на учасника (як правило для дистанцій III – V класу). Вантаж, склад та спосіб транспортування контрольного вантажу, а також штрафи за його втрату обумовлюються Положенням.

3.14.2.3. Дистанція «Смуга перешкод» – коротка лижна дистанція,

насичена технічними перешкодами. Смуга перешкод долається на час усією командою або поетапно учасниками команди (естафета), або особисто. На складних технічних етапах чи ділянках може бути встановлений кон-трольний час.

3.14.2.4. Дистанція «Рятувально-транспортувальні роботи» – коротка лижна дистанція, що включає етапи та спеціальні завдання, пов'язані з рятуванням та транспортуванням «потерпілих».

3.14.2.5. На змаганнях може бути введена заявка на тактику подолання дистанції або окремих етапів.

3.14.2.6. Технічними етапами можуть бути:

1. Подолання гущавини, лісового завалу.
2. Прокладання лижні.
3. Підйом, спуск по схилу на лижах (в т.ч. зигзагом, «драбинкою»).
4. Спуск з гальмуванням.
5. Спуск з поворотами.
6. Швидкісний спуск.
7. Траверс схилу на лижах.
8. Підйом, спуск, траверс схилу зі страховкою.
9. Підйом, спуск, траверс схилу на «кішках».
10. Переправа через річку по колоді.
11. Подолання ділянки тонкого льоду зі страховкою.
12. Подолання лавинонебезпечного схилу.
13. Виконання пошуково-рятувальних робіт після сходу лавини.
14. Транспортування потерпілого на нартах.
15. Транспортування потерпілого на складному рельєфі (в т.ч. і з супро-воджуючим)
16. Підйом потерпілого з тріщини.

Спеціальними завданнями можуть бути:

1. Встановлення намету.
2. Розпалювання вогнища, примуса, газової горілки.
3. Організація ночівлі в польових умовах.
4. Рух за азимутом.
5. Визначення точки свого знаходження.
6. Залік з топографії.
7. Залік з медицини, надання долікарняної допомоги.
8. В'язання вузлів.

3.14.3. Обладнання та маркірування дистанції.

3.14.3.1. На дистанціях лижного маршруту, смуги перешкод обладнуються майданчики старту-фінішу, технічні етапи та пункти виконання завдань. При необхідності додатково обладнуються контрольні пункти, місця збору команди, лижні між етапами.

3.14.3.2. Майданчики старту-фінішу з відповідними транспарантами обладнуються у безпечних, зручних для учасників та глядачів місцях.

3.14.3.3. Всі етапи повинні мати транспаранти з порядковими номерами, позначення їх початку та кінця, бічні огорожі. Майданчики позначаються кольоровими прапорцями або кольоровим папером.

3.14.3.4. На складних технічних етапах обладнується декілька рівноцінних ниток (щоб виключити можливість затримки команд).

3.14.3.5. Контрольні пункти (КП) обладнуються призмами встановленого зразка, закріпленими на висоті не більш як 2 м.

3.14.3.6. Лижня між етапами маркірується кольоровими прапорцями (папером). Перед стрімкими поворотами та спусками ставляться попе-реджувальні знаки.

3.14.4. Забезпечення безпеки на дистанції.

3.14.4.1. Дистанції змагань забороняється прокладати на лавиноне-безпечних ділянках, тонкому льоду.

3.14.4.2. Лижню треба прокладати таким чином, щоб учасники не розвивали великої швидкості на спусках. Винятком є етап «Швидкісний спуск», який повинен закінчуватися спокійним виїздом.

3.14.4.3. Схил, на якому обладнується технічний етап, повинен бути перевірений на лавинонебезпечність, відсутність снігових карнизів та дощок.

3.14.4.4. На складних технічних етапах або небезпечних ділянках усі учасники повинні бути забезпечені верхньою суддівською або командною страховкою. Закріплення та перестьобування страховки виконується учасником обов'язково під контролем судді.

3.14.4.5. Стан та технічні характеристики страхувального спорядження повинні відповідати установленим вимогам.

3.14.5. Проходження дистанції.

3.14.5.1. Команда, яка вийшла на старт, повинна у повному складі пройти всі етапи дистанції, виконуючи ці Правила, Положення та Умови.

3.14.5.2. Тип лиж, їх ширина під вантажним майданчиком, склад і кількість необхідного спорядження передбачається Положенням про змагання відповідно до вимог ФСТУ.

3.14.5.3. Перед стартом суддівська бригада перевіряє наявність передбаченого Положенням спорядження. При його відсутності або невідповідності Положенню команда до старту не допускається.

3.14.5.4. Якщо перед етапом команда повинна зібратися разом, то подолання етапу починається після приходу останнього учасника.

3.14.5.5. Фініш на етапі визначається за перетинанням останнім учасником (спорядженням) команди лінії фінішу (якщо в Умовах не передбачено інше).

3.14.5.6. Якщо на етапі введено контрольний час, по його закінченню команда залишає роботу та знімається з етапу (якщо в Умовах не передбачено інше).

3.14.5.7. Перевищення оптимального часу є штрафним часом.

3.14.6. Визначення результатів.

3.14.6.1. За порушення техніки страховки на етапі суддя оголошує і фіксує порушення. Учасник (команда) має змогу виправити дане порушення без отримання штрафу. Якщо учасник (команда) не може або не хоче виправити дане порушення, то в цьому випадку виставляється штраф.

Штрафи, пов'язані з втратою страховки (самостраховки) повинні бути обов'язково виправлені. В протилежному випадку учасник (команда) знімається з етапу (дистанції).

3.14.6.2. Результат команди на кожній дистанції визначається сумою часу проходження дистанції та штрафних балів у хвилинах (1 бал дорівнює 30 секунд, або – за Положенням про змагання) або тільки сумою штрафних балів у хвилинах (згідно з Положенням). Краще місце присуджується команді, яка має менший час. При рівності результатів перевага віддається команді, яка має менше число штрафних балів.

3.14.6.5. Загальний результат команди визначається за найменшою сумою місць, зайнятих на окремих дистанціях. Команди, які не мають заліку на одній чи кількох дистанціях, займають місця після команд, що мають більш повний залік. У Положенні має бути обумовлено, якій дистанції віддається перевага при рівності суми місць на окремих дистанціях.

3.14.7. Таблиця штрафів.

3.14.7.1. Розміри штрафів за помилки при подоланні технічних етапів та виконанні спеціальних завдань в залежності від характеру порушень наведені в таблиці 3.14.3:

Таблиця 3.14.3

№ з/п	Помилка	1.1.1 (бали)	Роз'яснення	Примітка
1.	Незагвинчена муфта карабіну	1	-	Ставиться після оголошення про помилку (п. 3.14.6.1)

2.	Втрата спорядження (за одиницю) окрім основної вірьовки та контрольного вантажу	1	Спорядження (у відповідності з переліком обов'язкового) вважається втраченим, якщо воно не доставлене до фінішу	Ставиться після оголошення про помилку (п. 3.14.6.1)
3.	Вихід учасника за розмітку етапу або схід з маркірованої лижні	1	-	Ставиться після оголошення про помилку (п. 3.14.6.1)
4.	Помилка при русі по азимуту	1	За кожні 2 градуси	-
5.	Помилка у визначенні КП на карті від 2 до 4 мм	1	-	-
6.	Неправильно зав'язаний вузол	3	Відсутність контрольного вузла. Невірне використання вузла	Ставиться після оголошення про помилку (п. 3.14.6.1)
7.	Помилка в визначенні КП на карті від 4 до 10 мм	3	-	-
8.	Неправильна страховка	3	-	Ставиться після оголошення про помилку (п. 3.14.6.1)
9.	Падіння в межах етапу	3	Тільки на етапах лижного маршруту (з ОЧ, ралі або за вибором)	-
10.	Зупинка поза зоною гальмування; виїзд за межу етапу; пропуск воріт при спуску з поворотами	3	-	-
11.	Надання допомоги "потерпілим"; торкання рельєфу травмованою частиною тіла	3	-	Ставиться після оголошення про помилку (п. 3.14.6.1)
12.	Учасник під учасником на крутому схилі	3	На етапах підйому, спуску, траверсу	Ставиться після оголошення про

			схилу	помилку (п. 3.14.6.1)
13.	Втрата страховки (самостраховки), перевантаження перил	6	-	Ставиться після оголошення про помилку (п. 3.14.6.1)
14.	Учасник почав рух по лавинонебезпечній ділянці непередбаченим	6	-	Ставиться після оголошення про помилку (п. 3.14.6.1)
15.	Помилка у визначенні КП на карті 10-20 мм	6	-	-
16.	Втрата основної вірвовки	10	-	Ставиться після оголошення про помилку (п. 3.14.6.1)
17.	Не виставлений спостерігач; двоє на лавинонебезпечній ділянці; потрапляння учасника в "лавину"	10	-	Ставиться після оголошення про помилку (п. 3.14.6.1)
18.	Наїзд на учасника при спуску	10	-	-
19.	Навантаження суддівської страховки	10	-	Ставиться після оголошення про помилку (п. 3.14.6.1)
20.	Помилка у визначенні КП на карті 20-50 мм	10	-	-
21.	Непроходження етапу учасником (за кожного)	20	За Умовами проходження дистанції	-
22.	Зрив з зависанням на суддівській страховки	зняття з етапу	-	-
23.	Помилка у визначенні КП на карті більше ніж 50 мм або відсутність проколу	зняття з етапу	-	-
24.	Втрата каски, контрольного вантажу	зняття з етапу	Контрольний вантаж вважається втраченим, якщо він не доставлений до	Ставиться після оголошення про помилку (п. 3.14.6.1)

			фінішу	
25.	Невиконання вимог судді по забезпеченню безпеки	зняття з етапу	Після третього попередження старшого судді етапу	Ставиться після оголошення про помилку (п. 3.14.6.1)
26.	Невиконання умов проходження дистанції	зняття з дистанції	Невиконання умов подолання етапів та умов руху між етапами	Ставиться після оголошення про помилку (п. 3.14.6.1)

Примітки:

1. В пунктах, що мають кілька помилок, штрафи додаються.
2. Помилки при визначенні КП на карті вказані для масштабу 1:15000.
При використанні карт з іншим масштабом розмір помилок має бути відповідно перерахований та округлений з точністю до 1 мм.

3.15. ГІРСЬКИЙ ТУРИЗМ

3.15.1. Визначення термінів

3.15.1.1. Підсумовуюча (компілятивна) система — система оцінки результатів виступів по заданій програмі, яка передбачає підсумовування по абсолютній величині додатних (за час проходження дистанції) і від'ємних (за невідповідність часу, заявленій тактиці та порушення техніки) результатів виступу учасників змагань.

3.15.1.2. Заохочувальна (бонусна) система — комплексна заохочувально-преміальна система всебічної оцінки виступів в змаганнях з програмою по вибору, при якій враховується складність маршруту або спеціального технічного прийому (далі — спецприйом), спосіб його проходження або виконання, порушення техніки, зміна тактики, а також дотримання нормативного часу при проходженні дистанції.

3.15.1.3. Звичайні маршрути або спецприйоми — це ті, способи проходження або прийому виконання яких учасники змагань заявляють і проходять (виконують) на свій розсуд.

3.15.1.4. Обов'язкові маршрути або спецприйоми — це ті, за непроходження (невиконання) яких учасників змагань, знімають з даної дистанції як за невиконання Умов подолання дистанції (далі — Умови).

3.15.1.5. Рекомендовані маршрути або спецприйоми — це ті, за непроходження (невиконання) яких учасників змагань, карають штрафними балами у відповідності до таблиці номінальних оцінок, заданої в Умовах.

3.15.1.6. Заохочувальні (бонусні) маршрути або спецприйоми — це ті, за проходження або виконання яких учасники змагань, додатково отримують бонуси (заохочувальні бали) у відповідності до таблиці номінальних оцінок, заданої в Умовах.

3.15.1.7. **Номінальна оцінка** — сума балів, якою Умовами при бонусній системі оцінюється кожний маршрут або спецприйом даної дистанції з урахуванням способу, порядку та складності їх проходження або виконання.

3.15.1.8. **Нормативні вимоги (нормативний мінімум)** — сукупність мінімальних вимог до дистанції певного класу відповідно до таблиці 3.15.1.

3.15.1.9. **Нормативна частина** — визначена кількість маршрутів та/або спецприймів, яка сумарно відповідає мінімальним вимогам до дистанції даного класу, кількість (вид) яких визначаються в Умовах одним із наступних способів:

- обов'язковою кількістю маршрутів, які повинні пройти учасники змагань в межах різних ділянок або дистанції в цілому;
- обов'язковим переліком спецприймів, які повинні виконати учасники змагань при проходженні дистанції;
- мінімальною сумою балів, яку повинен забезпечити сукупність маршрутів або спецприймів, що проходять (виконують) учасники змагань;
- комбінацією із наведених вище способів.

3.15.1.9. 3.15.1.10. **Проміжний контрольний час (T_p)** — час з мінімальним та гранично припустимим значенням, який при необхідності встановлює ГСК на проходження частини дистанції з метою розподілу учасників змагань в процесі виступу на групи в залежності від рівня їх кваліфікації. Може бути встановлений один або декілька

3.15.1.11. **Нормативний час (T_n)** — єдиний час, встановлений ГСК при бонусній системі оцінки результатів, необхідний учасникам даних змагань, які мають середню кваліфікацію для проходження тієї частини дистанції, яка забезпечує виконання нормативного мінімуму вимог до даного класу.

3.15.1.12. **Загальний контрольний час (T_o)** — максимально допустимий час, встановлений ГСК на проходження дистанції для всіх учасників змагань.

3.15.1.13. **Час проходження дистанції (T_f)** — тривалість виступу, за який команда (зв'язка, учасник) пройшла (виконала) заявлені та незаявлені маршрути (спецприйоми).

3.15.1.14. **Заявлений час (T_z)** — час, за який передбачається пройти дистанцію, і який попередньо заявляють учасники змагань при компілятивній системі оцінки результатів.

3.15.2. Види змагань

3.15.2.1. Змагання з гірського туризму полягають у подоланні дистанцій, які прокладені на ділянках гірського рельєфу або складаються з створених штучно перешкод, які імітують гірський рельєф, а також із їх комбінацій з використанням спеціального спорядження, яке полегшує та прискорює безпечне виконання поставлених суддівською колегією технічних та тактичних завдань.

Дистанції в природних умовах можуть бути прокладені на скельному рельєфі, на рельєфі з льодовим, скельно-льодовим або сніжно-льодовим покриттям, а окремі етапи – на ділянці річки.

Змагання на дистанціях із штучними перешкодами можуть проходити в закритих приміщеннях або з використанням в якості полігону відкритих споруд та будівель.

3.15.2.2. Змагання на різних видах рельєфу можуть проводитись на таких видах дистанцій (див. табл. 3.15.1):

- «Гірські перешкоди» (техніка руху та страховки);
- «Рятувальні технічні прийоми» (моделювання аварійних ситуацій);
- «Тактико-технічна» (об'єднання в одну дистанцію декількох видів).

Допускається при побудові дистанції основного виду змагань логічно обґрунтоване включення елементів іншого виду змагань (складені дистанції).

В один з видів змагань або в якості виносних можуть бути включені етапи «Підвісна переправа» та/або «Водна перешкода», які не є самостійними дистанціями.

На кожному з видів дистанцій змагання можуть проводитись з різними формами заліку.

3.15.2.3. Кількісний склад учасників або команди (далі – учасники змагань) визначається Положенням і складає: команди – 4-6 чоловік або 2-3 зв'язок.

3.15.2.4. Змагання можуть проводитись:

- за підсумовуючою (компілятивною) системою визначення результату (далі – कंपілятивна система);
- за заохочувальною (бонусною) системою визначення результату (далі – бонусна система).

3.15.2.5. При проведенні змагань за कंपілятивною системою кожний учасник змагань заявляє час, який він передбачає на проходження ним дистанції в межах встановленого суддівською колегією загального контрольного часу на дану дистанцію.

3.15.2.6. При проведенні змагань за бонусною системою учасники змагань на свій розсуд попередньо заявляють варіанти проходження дистанції в межах встановленого суддівською колегією нормативного часу, який може бути перевищений, але в межах встановленого суддівською колегією загального контрольного часу. При цьому кожний маршрут або спецприйом в залежності від умов та складності проходження або виконання попередньо оцінюється суддівською колегією відповідною кількістю балів, визначених в Умовах.

3.15.3. Дистанції змагань

3.15.3.1. Дистанції змагань за складністю проходження маршрутів та/або виконання спецприйомів, що входять до них, поділяються на п'ять класів та повинні відповідати вимогам, наведеним у таблиці 3.15.1.

Таблиця 3.15.1

Клас дистанції	Вид змагань (етап)	Мінімальні вимоги до дистанцій змагань						
		Протяжність, м	Перепад висот, м	Крутизна схилу, градусів	Розрахунковий час подолання, хвилин	Категорія складності по UIAA	Коротка характеристика	
							Складних ділянок рельєфу	Технічних прийомів
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змагання на гірському рельєфі								
V	Гірські перешкоди	76	30	70	70	IV	Наявність стінок 7 ÷ 10 м крутизною 80 ÷ 90°; відсутність полиць в пунктах страхівки	Скелі: підйом і траверс із складним лазінням, з незручними зачіпками та опорами на терті Льод: підйом і траверс на передніх зубах кішок з використанням айс-фі-фі та інших технічних засобів та прийомів; проходження карнизів до 2 м та інше

Клас дистанції	Вид змагань (етап)	Мінімальні вимоги до дистанцій змагань						
		Протяжність, м	Перевисот, м	Крутизна схилу, градусів	Розрахунковий час подолання, хвилин	Категорія складності по UIAA	Коротка характеристика	
							Складних ділянок рельєфу	Технічних прийомів
	Рятувальні технічні прийоми	60	25	80	90	—	Така ж, як і для IV класу	
IV	Гірські перешкоди	66	25	60	60	IV -	Наявність стінок 5 ÷ 7 м крутизною 70 ÷ 80°; відсутність полиць в пунктах страховки	Скелі: більше 65% підйому і траверсу з не-зручними зачіпками та опорами на терті
								Льод: більше 70 % підйому і траверсу на передніх зубах кішок з використанням інших технічних засобів та прийомів; проходження від’ємних нахилів

Клас дистанції	Вид змагань (етап)	Мінімальні вимоги до дистанцій змагань						
		Протяжність, м	Перевисот, м	Крутизна схилу, градусів	Розрахунковий час подолання, хвилин	Категорія складності по UIAA	Коротка характеристика	
							Складних ділянок рельєфу	Технічних прийомів
	Рятувальні технічні прийоми	50	20	70	80	—	Прямовисні схили з карнизами до 1 м	Спуск-підйом і транспортування умовного потерпілого різними спосо-бами, в т. ч. по крутопохилій переправі; в'язка ношей, «кокона» та інших систем; «самовилаз» учасника з «тріщини»
III	Гірські перешкоди	50	20	50	50	III	Наявність стінок 3 ÷ 5 м крутизною 60 ÷ 70°; незручні полиці в пунктах страховки	Скелі: більше 45% підйому і траверсу з не-достатньо зруч-ними зачіпками та опорами на терті

Клас дистанції	Вид змагань (етап)	Мінімальні вимоги до дистанцій змагань						
		Протязність, м	Перевисот, м	Крутизна схилу, градусів	Розрахунковий час подолання, хвилини	Категорія складності по UIAA	Коротка характеристика	
							Складних ділянок рельєфу	Технічних прийомів
								Льод: до 60% підйому і тра-версу на перед-ніх зубах кішок, проход-ження прямо- висних схилів
	Рятуваль-ні технічні прийоми	40	15	60	70	—	Схил крутизною 65 ÷ 70°	Спуск-підйом і транспортування «потерпілого» на супроводжуючому та іншими способами; підйом учасника з «тріщини» різними способами

Клас дистанції	Вид змагань (етап)	Мінімальні вимоги до дистанцій змагань						
		Протяжність, м	Перевисот, м	Крутизна схилу, градусів	Розрахунковий час подолання, хвилин	Категорія складності по UIAA	Коротка характеристика	
							Складних ділянок рельєфу	Технічних прийомів
II	Гірські перешкоди	30	15	40	40	II	Наявність стінок 2 ÷ 3 м крутизною 50 ÷ 60°; зручні, але не широкі полиці в пунктах страховки	Скелі: більше 30% підйому з не завжди до-статньо зручними зачіпками Льод: до 30% підйому на передніх зубах кішок; рубка схо-динок в різних стійках
		50	15	35	55		Наявність ділянок крутизною 40 ÷ 45°	Сніжно-фірновий схил: спуск-підйом різними спосо-бами з само-страховкою льодорубом; взаємодія зв'язок
	Рятувальні технічні прийоми	30	10	50	60	—	Схил крутизною 55 ÷ 60°	Спуск-підйом «потерпілого» учасника на супроводжую-чому; витяган-ня учасника з «тріщини»

Клас дистанції	Вид змагань (етап)	Мінімальні вимоги до дистанцій змагань						
		Протяжність, м	Перепад висот, м	Крутизна схилу, градусів	Розрахунковий час подолання, хвилин	Категорія складності по UIAA	Коротка характеристика	
							Складних ділянок рельєфу	Технічних прийомів
	Водна перешкода (етап)	30	—	—	30	—	Течія річки 1,5÷2,0 м/сек, глибина 0,8÷1,0 м	Перший вбрід з жердиною; самонаведення та зняття під-вісної перепра-ви
І	Гірські перешкоди	20	10	30	30	І	Наявність ділянок крутизною 40 ÷ 50°; зручні полиці в пунктах страховки	Скелі: підйом по схилу зі зручними за-чіпками
		35	10	25	40		Наявність ділянок 30 ÷ 35°	Сніжно-фірновий схил: підйом-спуск по сходинках, рух перилами, робота зв'язок

Клас дистанції	Вид змагань (етап)	Мінімальні вимоги до дистанцій змагань						
		Протяжність, м	Перепад висот, м	Крутизна схилу, градусів	Розрахунковий час подолання, хвилин	Категорія складності по UIAA	Коротка характеристика	
							Складних ділянок рельєфу	Технічних прийомів
	Рятувальні технічні прийоми	16	5	40	40	—	Схил крутизною 45 ÷ 50°	Витягання учасника з «тріщини», транспортування «потерпілого» учасника в ношах та іншими способами
	Водна перешкода (етап)	26	—	—	26	—	Течія річки до 1 м/сек, глибина броду 0,8 м	Перший в брід з жердиною; самонаведення та зняття під-вісної переправи
Змагання на гірському стенді *								

Клас дистанції	Вид змагань (етап)	Мінімальні вимоги до дистанцій змагань						
		Протяжність, м	Перевисот, м	Крутизна схилу, градусів	Розрахунковий час подолання, хвилин	Категорія складності по UIAA	Коротка характеристика	
							Складних ділянок рельєфу	Технічних прийомів
V	Гірські перешкоди	75	30	90	60	V	Більше ніж 70% зачіпок розташовані незручно (не під ру-ку, захват-ом знизу тощо); не менше ніж 30% з них забезпечують опору тільки 2-3 пучкам і на терті; кар-низ не мен-ше 1 м	Підйом віль-ним лазінням з використанням підтягу-вання на ру-ках та інших динамічних прийомів, з виходами з під карнизу; траверс по не-зручним за-чіпкам;пря-мий спуск, в т.ч. з висячих пунктів, з по-дальшим різ-новисоким ма-ятником

Клас дистанції	Вид змагань (етап)	Мінімальні вимоги до дистанцій змагань						
		Протязність, м	Перевисот, м	Крутизна схилу, градусів	Розрахунковий час подолання, хвилини	Категорія складності по UIAA	Коротка характеристика	
							Складних ділянок рельєфу	Технічних прийомів
IV	Гірські перешкоди	65	25	85	50	IV	Більше ніж 50% зачіпок розташовані незручно (не під ру-ку, захва-том збоку тощо) та за-безпечують опору тільки пучкам; карниз до 1 м	Підйом віль-ним лазінням, в т.ч. у відкид-ку, рух на рів-новагу, прохо-дження пря-мовисної сті-ни з двома драбинками; траверс з дея-кою кількістю незручних за-чіпок; прямий спуск, в т.ч. під карниз, з нарощуван-ня м вірьовок, з подальшим рівновисоким маятником

Клас дистанції	Вид змагань (етап)	Мінімальні вимоги до дистанцій змагань						
		Протяжність, м	Передвисот, м	Крутизна схилу, градусів	Розрахунковий час подолання, хвилини	Категорія складності по UIAA	Коротка характеристика	
							Складних ділянок рельєфу	Технічних прийомів
III	Гірські перешкоди	50	20	80	40	IV-	Більше ніж 30% зачіпок розташовані незручно (захват стисканням, обхватом тощо), не менше 50% з них забезпечують опору тільки пучкам; навис до 110° на ділянці до 2 м	Підйом вільним (до 50%) та комбінованим лазінням, рух з вірьовочними за-тискачами на прямовисній стіні; траверс по відносно зручним опора-рам; прямий спуск по вірьовці в т.ч. з пересадкою (перестьобування)

Клас дистанції	Вид змагань (етап)	Мінімальні вимоги до дистанцій змагань						
		Протяжність, м	Передвисот, м	Крутизна схилу, градусів	Розрахунковий час подолання, хвилин	Категорія складності по UIAA	Коротка характеристика	
							Складних ділянок рельєфу	Технічних прийомів
II	Гірські перешкоди	30	15	75	30	III, II	Зручне роз-ташування зачіпок, в т.ч. не мен-ше 50% з них забез-печують опору тільки паль-цям, а 20% — пучкам	Підйом віль-ним(до 30%) та комбінова-ним лазінням; прямий спуск по вірьовці, спуск по діа-гоналі (косий спуск)
I	Гірські перешкоди	20	10	70	20	I, II	Зручне роз-ташування зачіпок, в т.ч. не мен-ше 30% з них забез-печують опору пуч-кам, а реш-та — кисті руки	Підйом віль-ним та комбі-нованим спо-собом; прямий спуск по ві-рьовці

*) Мінімальні вимоги до виду «Рятувальні технічні прийоми» на гірському стенді ті ж самі, що і на природному рельєфі, крім вимог до крутизни схилу, яка відповідає аналогічним значенням у виді «Гірські перешкоди» того ж класу при змаганнях на гірських стендах.

3.15.3.2. Протяжність при проведенні змагань виду «Гірські перешкоди» визначається при виступах окремих учасників і зв'язок — як сумарна протяжність всіх пройдених ними маршрутів (їх варіантів), а при виступі команди — як середнє значення протяжності всіх груп паралельно пройдених маршрутів.

3.15.3.3. При змаганнях з виду «Рятувальні технічні прийоми» протяжність визначається сумарною протяжністю шляху транспортування умовного потерпілого («потерпілого» учасника) та підйому учасників із «тріщини».

3.15.3.4. Параметри протяжності у змаганнях видів «Гірські перешкоди» та «Рятувальні технічні прийоми» на дистанціях I і II класів складності включають підйом та спуск, на дистанціях III – V класів – підйом, траверс і спуск.

3.15.3.5. Перепад висот визначається як відстань по вертикалі від нижнього пункту (старту) до найвищої точки підйому (початку спуску). При проведенні змагань на рельєфі з невеликим перепадом висот або при змаганнях на стендах допускається в межах однієї дистанції додавання висот окремих маршрутів або етапів.

3.15.3.6. На дистанціях ралі необхідно виконувати в цілому вимоги щодо складності рельєфу і спецприйомів, за винятком протяжності та нормативного часу.

3.15.3.7. Окремі технічні прийоми, передбачені таблицею 4.1, можуть бути замінені на аналогічні але не меншої складності.

3.15.3.8. При облаштуванні комбінованих дистанцій (див. п. 3.15.2.1) їх протяжність, перепад висот і набір прийомів можуть бути, відповідно, збільшені або зменшені пропорційно частині другого виду і вимог до нього згідно з таблицею 4.1.

3.15.3.9. В особистих змаганнях та при змаганнях зв'язок мінімальні вимоги до дистанцій відповідного класу за протяжністю та розрахунковим часом (табл. 3.15.1) повинні бути знижені вдвічі.

3.15.4. Проходження дистанції

3.15.4.1. Проходження дистанції змагань є подолання дистанції всіма учасниками змагань від старту до фінішу через певні пункти страховки з виконанням Умов подолання дистанції.

3.15.4.2. Умови визначають особливості подолання дистанції, які уточнюються при роз'ясненні та/або демонстрації проходження в цілому чи окремих її ділянок.

3.15.4.3. Роз'яснення проходження дистанції, що є доповненням до Умов, стенографуються або записуються на диктофон, оформлюються протоколом і доводяться до відома учасників до початку прийому заявок з тактики.

3.15.4.4. При проведенні змагань не вище V рангу і на дистанціях не вище II класу складності допускається доводити Умови учасникам усно та не складати протокол роз'яснення проходження дистанції.

3.15.4.5. Час запрошення на старт визначається моментом виклику учасників в передстартову зону. Умовами оговорюють час на перевірку спорядження та час на підготовку учасників до виступу.

3.15.4.6. Старт і фініш на дистанції визначаються Умовами.

3.15.4.7. Дистанція може проходитись з контрольним вантажем (до 10 кг на одного учасника), конкретна вага якого визначається Положенням про змагання або Умовами. Розподіл контрольного вантажу між учасниками довільний чи відповідно до Умов.

3.15.4.8. Окремі маршрути або спецприйоми можуть бути обов'язковими для проходження або виконання, а також бонусними (заохочувальними) або рекомендованими.

3.15.5. Заявка з тактики

3.15.5.1. Необхідність складання заявок з тактики (далі – Заявка) і вимоги до неї визначаються Умовами. Заявка може передбачати описову частину проходження окремих маршрутів або виконання спецприймів.

3.15.5.2. Описову частину Заявки складають у відповідності з вимогами Умов на бланку, який заповнюють відповідно до зразка. В Заявці можуть бути відображені для окремих ділянок або для проходження дистанції в цілому способи: руху учасників, виконання спецприймів, транспортування контрольного вантажу або умовного потерпілого та інше.

3.15.5.3. Схема дистанції надається суддівською колегією у вигляді малюнка чи фотографії або складається учасниками самостійно. На ній можуть бути зазначені межі дистанції, окремих ділянок або маршрутів, зони обмежування та розмежування, місця старту і фінішу, пункти зміни ведучого, страховки та проміжної страховки, закріплення навісної переправи та поліспасту, а також інші контрольні пункти.

3.15.5.4. На схемі дистанції учасники відповідно до вимог Умов зазначають окремі пункти, які передбачено використовувати, місця передбаченого застосування відповідних технічних засобів і виконання спецприймів, тощо.

3.15.5.5. Для позначення на схемах застосовують умовні позначки, запропоновані суддівською колегією. Додаткові позначки команд розшифровуються.

3.15.5.6. Заявки подаються до суддівської колегії після роз'яснення та/або демонстрації дистанції у терміни, обумовлені суддівською колегією змагань.

3.15.6. Забезпечення безпеки на дистанції

3.15.6.1. Підготовку дистанції до змагань проводить під керівництвом

начальника дистанції спеціальна бригада, укомплектована кваліфікованими суддями та спортсменами.

3.15.6.2. Начальник дистанції разом з заступником Головного судді з безпеки повинні особисто перевірити надійність обладнання усіх суддівських пунктів, постійно контролювати їх стан під час проведення змагань та вживати негайні заходи щодо усунення причин, які можуть призвести до нещасного випадку.

3.15.6.3. Ділянка рельєфу, яка використовується для обладнання дистанції (полігон), не повинна знаходитись у місцях, де є небезпека, пов'язана з можливістю обвалів, сходу лавин та селевих потоків, падіння каміння, наявності прихованих тріщин тощо.

3.15.6.4. Полігон необхідно очистити від предметів, які вільно лежать або нетривкі (каміння, шматки льоду), а якщо це неможливо – встановити навколо них зону обмеження у вигляді суцільної лінії.

3.15.6.5. Ділянка річки, обрана для подолання водної перешкоди, повинна мати зручні та безпечні підходи до місць початку та закінчення переправи, та безпечно для броду дно.

По річці нижче від місця переправи вбрід повинен бути обладнаний пункт перехоплювання.

3.15.6.6. Місця старту, фінішу та передстартова зона повинні мати достатні розміри для розміщення учасників змагань з контрольним вантажем і спорядженням.

3.15.6.7. Місця для глядачів та підходи до них повинні бути позначені і, по можливості, огорожені. Їх розташування повинне виключати можливість падіння на глядачів уламків каміння, льоду та речей, які випадково або навмисно скинуті з дистанції учасниками або суддями.

3.15.6.8. Пункти, які використовують учасники для проходження дистанції, а саме: страховки і самостраховки, закріплення і нарощування вірьовки, пересадки і перестьобування, початку спуску тощо, обладнуються або оговорюються лише службою дистанції.

3.15.6.9. Відповідальність за відповідність Положенню вікового складу, медичного контролю, страхування, належну технічну і фізичну підготовку учасників, необхідну для технічно грамотного та безаварійного виступу на відповідних змаганнях, несе представник команди.

3.15.6.10. Усі учасники, які знаходяться на дистанції, повинні бути в касках та забезпечені верхньою суддівською чи командною страховкою або знаходитися на самостраховці, за винятком окремих ділянок, обумовлених Умовами.

Закріплення суддівської страховки до учасника і зняття її виконується під контролем суддів у пунктах, визначених Умовами.

Суддівська страховка не повинна заважати або допомагати учаснику при подоланні дистанції, а також торкатись небезпечних ділянок рельєфу.

Стежити за належним положенням суддівської страховки під час подолання дистанції зобов'язані самі учасники.

3.15.6.11. Забороняється використовувати обладнання дистанції, не передбачене для її проходження, та віршовку верхньої командної страховки для підйому (витягування) або спуску учасника при проходженні дистанції.

3.15.6.12. Усі учасники змагань повинні бути забезпечені: індивідуальною страховочною системою, яка складається із зблокованих поясу грудної обв'язки з наплічними лямками та поясу бесідки з лямками під стегна або конструктивно складати єдину систему; захисною каскою з номером учасника і літерою «К» у капітана; єдиною, по можливості, формою, яка повинна закривати лікті та коліна, а також іншим спорядженням, визначеним Положенням і Умовами.

3.15.6.13. Основні вимоги до спорядження наступні:

- основна віршовка повинна бути страховочно-рятувального типу та мати діаметр не менше ніж 10 мм і не мати пошкоджень;
- усі елементи страховки, самостраховки і з'єднань (блокування) мають бути виконані із основної віршовки або матеріалу такої ж міцності;
- захисна каска повинна бути обладнана амортизатором, ременем для підборіддя та закріплена до страховочної системи учасника.

3.15.6.14. Усе спорядження, яке учасники беруть з собою на дистанцію, повинно бути перевірено технічною комісією та разом з дозволом технічної комісії, повинне бути представлено для контролю судді при учасниках.

3.15.6.15. Відповідальність за якість та безпечне використання командного та особистого спорядження учасників несе представник команди або самі учасники.

3.15.6.16. Усі судді, які обслуговують дистанцію, повинні бути в захисних касках і там, де це необхідно за умов безпеки, бути на страховці або самостраховці. За недодержання вимог техніки безпеки винні судді відсторонюються від суддівства за рішення головного судді змагань.

3.15.6.15. При розташуванні дистанцій на висотах понад 4000 м, у Положенні повинні бути вказані додаткові вимоги до учасників команд щодо висотної акліматизації.

3.15.7. Таблиця штрафів

3.15.7.1. Штрафні бали за порушення техніки руху і страховки (самостраховки), а також за зміну заявленої тактики наведені в таблиці 3.15.2.

Таблиця 3.15.2

№	Назва порушень та помилок	Штраф
	І. Порушення техніки	
	А. Техніка страховки	
1	Втрата страховки (командної або суддівської)	Зняття
2	Перервана страховка (командна або суддівська)	5 балів

№	Назва порушень та помилок	Штраф
3	Неправильна страховка	3 бали
4	Пропуск точки проміжної страховки: - двох підряд - однієї або не обладнаної - однієї невірно обладнаної	Зняття 5 балів 3 бали
5	Вихід на «маятник»: - на небезпечний «маятник» - наближення до небезпечного «маятника» - початок виходу на «маятник»	Зняття 5 балів 3 бали
Б. Техніка руху		
6	Зрив верхнього з зависанням на суддівській страховці	Зняття
7	Втрата на дистанції: - контрольного вантажу - каски захисної - спорядження основного* - іншого спорядження	Зняття Зняття 10 балів 1 бал
8	Вихід за обмеження	Зняття
9	Використання опори за обмеженням	10 балів
10	Використання суддівського спорядження	10 балів
11	Неправильне виконання технічного прийому	5 балів
II. Зміна тактики		
1	Повна зміна заявлених маршрутів або спецприймів	Зняття
2	Зміна маршруту (спецприйому) або способу його проходження (виконання)	5 балів
3	Зміна способу або порядку транспортування контрольного вантажу	3 бали
4	Зміна схеми технічного прийому, місця його застосування або технічних засобів	7 балів
5	Відхилення від заявленого часу (за 1 %)	0,2 бали
6	Загальне враження	1 ÷ 5 балів

*) До основного спорядження відносяться несучі та страховочні вірьовки.

3.15.7.2. Всі пункти розділу II. Зміна тактики (таблиця 3.15.2), за винятком п.6, застосовуються, як правило, тільки при компілятивній (підсумовуючій) системі визначення результатів.

3.15.8. Визначення результатів змагань

3.15.8.1. При проведенні змагань за компілятивною системою результати виступів визначаються сумою балів за час проходження дистанції та штрафних балів за порушення техніки і зміну тактики, а також за відхилення фактичного часу подолання дистанції від заявленого.

Більш високе місце при проведенні змагань за компілятивною системою

посідають ті з учасників змагань, які за результатами виступів мають меншу суму балів.

3.15.8.2. При проведенні змагань за бонусною системою результати виступів визначаються як різниця між сумою набраних балів, отриманих за пройдені заявлені і незаявлені (зі знижкою) маршрути або виконані спецприйоми залежно від їх складності, способу руху і транспортування контрольного вантажу, та сумою штрафних (від'ємних) балів, отриманих за заявлені, але не пройдені маршрути або не виконані спецприйоми, за порушення техніки і Умов, а також з урахуванням перевищення (штраф) або економії (бонус) нормативного часу, встановленого суддівською колегією на проходження дистанції.

Більш високе місце при проведенні змагань за бонусною системою посідають ті учасники змагань, які набрали більшу суму балів.

Можлива інша система визначення результатів виступів, яка не суперечить діючим Правилам.

При проведенні змагань за бонусною системою, для збереження співвідношення кожного результату до результату переможця, перетворення результатів всіх виступів виконують таким чином:

- визначають загальну суму балів, набраних всіма командами (зв'язками, учасниками), які пройшли дистанцію (**ΣB**);
- послідовно ділять отриману суму (**ΣB**) на кожний окремий результат (**B_i**), помножуючи його на показник перетворення результатів (**M**), який рекомендується приймати рівним 1 балу;
- отримане значення є перетвореним результатом (**B_y**) виступу команди (зв'язки, учасника). Тобто перетворення результатів здійснюється за формулою: **$B_y = M \times (\Sigma B : B_i)$**

3.15.8.3. Перерахунок часу у бали і навпаки рекомендується здійснювати при обох системах у співвідношенні 1 бал дорівнює 30 секундам. Однак, в залежності від тривалості часу проходження дистанції і завдань, які вирішують змагання, співвідношення між балами і часом може бути іншим, що необхідно оговорити в Умовах.

3.15.8.4. При проведенні на одній дистанції одночасно командних змагань та змагань зв'язок, окремих учасників результат команди визначається сумою балів, набраних як окремими зв'язками, учасниками, так і командою в цілому.

3.15.8.5. Учасники змагань, які виконали нормативний мінімум вимог до дистанції даного класу складності (табл. 3.15.1), але не вклалися в загальний контрольний час, фінішують по особливим умовам, які до початку виступів суддівська колегія оговорює в Умовах.

3.15.8.6. При конкретному підбитті підсумків серед учасників змагань, які подолали дистанцію за скороченими (спрощеними) варіантами та належать відповідно до різних груп заліку або не мають заліку на окремих дистанціях, розподіл по групах та вагомість (пріоритетність) дистанцій визначається Положенням.

3.16. ВОДНИЙ ТУРИЗМ

3.16.1. Зміст змагань

3.16.1.1. Змагання з водного туризму полягають у подоланні ділянки водного потоку (дистанції) з природними або штучними перешкодами та виконанні спеціальних завдань із загальної туристської підготовки.

3.16.1.2. Змагання з водного туризму можуть проводитися на таких дистанціях:

- слалом – коротка гонка з подоланням перешкод – воріт;
- спринт – коротка гонка;
- ралі – довга гонка ;
- рятувальні роботи;
- естафета.

3.16.1.3. Змагання з водного туризму можуть проводитися таких видів:

- командні;
- особисті;
- особисто-командні.

3.16.1.4. Змагання на всіх дистанціях, крім «Рятувальні роботи» та «Естафета» проводяться між судами одного класу.

3.16.1.5. На дистанціях «Рятувальні роботи» та «Естафета» проводяться тільки командні змагання.

3.16.1.6. Вид змагань та перелік дистанцій визначаються у відповідному Положенні про змагання.

3.16.1.7. Змагання на кожній з дистанцій «Слалом», «Спринт» та «Ралі» можуть бути самостійними лише для I та II класу дистанцій включно. Для III – V класу дистанцій змагання у «Слаломі», «Спринті», «Ралі» можуть проводитися лише за умови комплексного заліку результатів на цих дистанціях, які йдуть на присвоєння спортивних розрядів (звань).

3.16.2. Класи суден

3.16.2.1. Змагання можуть проводитися на таких туристських судах:

- каяк;
- байдарка;
- катамаран двомісний;
- катамаран чотиримісний;
- рафт;
- каное;
- інші.

3.16.2.2. При цьому туристські судна, які допускаються до змагань повинні мати розміри не менше:

- каяк одномісний – ширина 0,56 м, довжина не регламентується;
- байдарка двомісна – ширина 0,75 м, довжина 3.6 м, весло з двома лопастями;
- катамаран двомісний – ширина 1,6 м, довжина 3,5 м;
- катамаран чотиримісний – ширина 2,0 м, довжина 4,5 м.

3.16.2.3. Штучне збільшення розмірів суден не дозволяється.

3.16.2.4. Класи судів, які допускаються до змагань, визначаються у від-повідному Положенні про змагання.

3.16.3. Дистанції змагань

3.16.3.1. Клас дистанції визначається швидкістю водного потоку, наявністю, щільністю та характеру природних перешкод, а для «Слалому» – кількістю воріт (табл. 13.1).

Таблиця 3.16.1.

Клас дистанції	Швидкість водного потоку на більшій частині дистанції, не менше (м/с)	Кількість воріт, не менше (в дужках – для катамаранів)
V	3.0	25 (22)
IV	2.5	24 (18)
III	2.0	18 (14)
II	1.5	15 (10)
I	–	10 (10)

3.16.3.2. Відповідність класу дистанції визначається суддею-інспектором цих змагань.

3.16.3.3. При постановці дистанції першочерговими є вимоги безпеки. Дистанція повинна бути посиленою і не включати нездоланні елементи. При постановці дистанції необхідно враховувати особливості типів суден та кваліфікацію учасників змагань.

3.16.3.4. Глибина та ширина відрізу ріки на дистанції мають бути достатніми для вільного проходження суден.

3.16.3.5. Допускається логічно обґрунтоване об'єднання кількох різних видів в одну дистанцію.

3.16.4. Вимоги до обладнання дистанції

3.16.4.1. На дистанціях змагань обладнуються місця старту та фінішу, які повинні відповідати таким вимогам:

- на березі ріки (водоймища) повинен бути майданчик для розміщення суден, учасників, суддів, глядачів, безпечні місця для спуску та підйому суден;

- стартові та фінішні ворота повинні бути нерухомими та помічені відповідно написами «Старт» та «Фініш».

3.16.4.2. Дистанція «Слалом»

1. На дистанції «Слалом» встановлюються штучні перешкоди – ворота, які утворюються двома вертикально підвішеними над водою віхами. Довжина віхи – не менше 180 см, діаметр – 3,0-3,5 см. Ширина воріт (між віхами) не менше: для байдарок, каяків та каное – 120 см, для катамаранів – 280 см. В окремих випадках допускається встановлення однієї віхи.
2. Нижні кінці віх повинні бути розташовані на відстані 10-20 см над рівнем води та не розгойдуватися від течії.
3. Ворота нумеруються в порядку їх проходження.
4. Таблички з номерами воріт або літерою «Т», що означає «Ворота часу», повинні мати розмір 30х30 см. Цифри номерних знаків та літера «Т», мають бути нанесені чорною фарбою на жовтому або білому фоні. Цифри повинні мати висоту 20 см і ширину лінії 2 см. З протилежного боку таблички цифри або літера «Т» закреслюються по діагоналях червоними лініями шириною 2 см. Таблички підвішуються ззовні воріт біля верхніх кінців віх з ближнього до попередніх воріт або правого боку в такому порядку: номер воріт, табличка з літерою «Т». Для прямих воріт або воріт зворотного ходу чільна сторона таблички з номером розташовується з боку проходження воріт.
5. Ворота прямого ходу являють собою дві віхи, що пофарбовані по довжині у вигляді перемежованих одна віха червоно-білих, інша – зелено-білих кілець.
6. Ворота вільного ходу являють собою дві віхи, що пофарбовані по довжині у вигляді перемежованих зелених та білих кілець.
7. Ворота зворотного ходу являють собою дві віхи, пофарбованих у вигляді червоних та білих перемежованих кілець. В усіх випадках ширина кілець має бути 20 см і нижнє кільце обов'язково має бути білим.
8. Максимальна довжина дистанції складає: для байдарок, каяків та каное – 800 м; для катамаранів та рафтів – 1200 м.

3.16.4.3. Дистанції «Спринт» та «Ралі»

1. Довжина дистанції «Спринт» – від 300 м до 5000 м, «Ралі» – до 50 км.
2. На окремих ділянках дистанції можуть розміщуватися знаки, які несуть додаткову інформацію: попереджують, регламентують лінію руху тощо.
3. Учасникам можуть видаватися лоції, карти, схеми.

3.16.4.4. Дистанція «Рятувальні роботи»

1. Змагання на дистанції «Рятувальні роботи» проводяться на відрізку ріки довжиною 100 – 500 м.
2. Для визначення зон виконання певних спеціальних завдань застосовуються обмежуючі створи, точкові орієнтири, що можуть визначати зони перевероту судна, рятувальних робіт, фініш та ін. В якості

створів, які обмежують зони виконання спеціальних завдань, можуть застосовуватися берегові орієнтири, ворота необхідної ширини. Для фінішу змагань визначається промарковане місце на березі вище граничного рубежу. В кінці дистанції «Рятувальні роботи» встановлюється гранична межа (рубіж), створ якої помічається по обидва боки потоку.

3.16.4.5. Дистанція «Естафета»

1. Змагання на дистанції «Естафета» проводяться на відрізку ріки довільної довжини.
2. Послідовність стартів екіпажів різних класів суден визначається Положенням про змагання або Головною суддівською колегією змагань (ГСК).

3.16.5. Старт

3.16.5.1. В змаганнях з водного туризму застосовуються стрти:

- роздільний, при якому екіпажі (команди) стартують поодиноці з визначеним часовим інтервалом;
- командний, при якому одночасно стартують екіпажі однієї команди;
- загальний, при якому одночасно стартують усі команди (екіпажі).

3.16.5.2. Послідовність старту екіпажів (команд) визначається жеребкуванням в кожному класі суден, час старту – за стартовим протоколом.

3.16.5.3. Екіпаж (команда), що спізнився на старт, до даної спроби не допускається.

3.16.6. Проходження дистанції

3.16.6.1. Для проходження дистанцій «Ралі», «Спринт», «Естафета», «Рятувальні роботи» екіпажу (команді) дається одна спроба. Для проходження дистанції «Слалом» дається декілька спроб, краща з яких є заліковою.

3.16.6.2. Слалом

1. Лінією воріт називається відрізок умовної прямої, що з'єднує по воді проекції вертикальних віх. При наявності лише однієї віхи лінія воріт визначається у відповідності до напрямку перекладини воріт, віхою на березі і т. ін.
2. Ворота проходяться відповідно до маркування:
 - ворота прямого ходу – червоно-біла віха повинна розташовуватися ліворуч від гребця, зелено-біла – праворуч;
 - ворота вільного ходу – порядок проходження довільний, але за напрямком потоку;
 - ворота зворотного ходу – проходяться проти напрямку потоку.
3. Початком взяття воріт вважається перетин лінії воріт корпусом весляра (голова-плече) чи будь-який дотик віхи.
4. Кінцем взяття воріт вважається:
 - вихід судна з лінії воріт після перетину її хоча б одним веслярем;

- початок взяття будь-яких наступних воріт, або перетнута лінія фінішу.
- 5. Проходження воріт екіпажем судиться між початком і кінцем взяття воріт. При відсутності початку взяття ворота вважаються такими, що не пройдені. Навмисне відкидання віхи веслом з метою проходження воріт не судиться, якщо корпус весляра і судна були в створі воріт.
- 6. Проходження кожних воріт судиться один раз.
- 7. Порушенням маркування воріт вважається:
 - вихід судна з лінії воріт в зворотному напрямку до того, як судно вийшло з лінії воріт в правильному напрямку;
 - якщо в момент перетину лінії воріт першим веслярем розташування судна не відповідає маркуванню даних воріт;
 - перетин лінії воріт в зворотному напрямку будь-яким веслярем після того, як лінію воріт було ним перетнуто в правильному напрямку, але до виходу судна з лінії воріт;
 - перетин лінії воріт з протилежної сторони від зазначеного на схемі напрямку руху та маркування воріт.
- 8. В командних змаганнях можуть застосовуватися «Ворота часу» (зв'язки воріт). Час проходження командою «Воріт часу» (зв'язки воріт) фіксується і не може перевищувати встановленого інтервалу контрольного часу. Відлік часу здійснюється від початку взяття воріт першим екіпажем до кінця взяття воріт останнім екіпажем команди (для зв'язки воріт – відповідно між початком взяття перших воріт і кінцем взяття останніх).
- 9. У разі перевероту судна при проходженні дистанції «Слалом» (крім ескімоського) дана спроба екіпажу не зараховується. Екіпаж повинен вжити всіх заходів для звільнення дистанції змагань і виходу на берег.
- 10. Для ознайомлення учасників змагань з порядком проходження дистанції може проводитися пробний заїзд без фіксації результату. Змагання на дистанції може відкривати досвідчений екіпаж, що не бере участі в змаганнях.

3.16.6.3. Дистанції «Спринт» та «Ралі»

1. Змагання на дистанціях «Спринт» та «Ралі» можуть включати виконання спеціальних завдань. Спеціальними завданнями можуть бути:
 - орієнтування;
 - проходження складних перешкод, тощо.
2. На дистанції «Ралі», «Спринт» можуть встановлюватися приховані контрольні пункти для фіксації часу між проходженням першого і останнього екіпажу команди (при командному старті). Контрольний інтервал часу, та штраф за його перебільшення визначається Положенням про змагання або за рішенням ГСК змагань.
3. Під час проходження дистанції учасники змагань можуть проводити додатковий огляд дистанції з берега. В особливо складних місцях дистанції може організовуватися проміжний фініш для огляду перешкод.

4. При перевероті або пошкодженні судна екіпаж може продовжувати проходження дистанції за умови ліквідації аварії власними силами.

3.16.6.4. Дистанція «Рятувальні роботи».

1. Змагання на дистанції «Рятувальні роботи» полягають у ліквідації «аварії» екіпажу у водному потоці, доставку «потерпілих», їх судна та спорядження на обумовлене місце (на судно, берег, до берега, суводі). «Потерпілими» можуть бути екіпаж судна, зазнавши перевероту, окремі учасники, манекени.
2. Умови проведення змагань (лінія руху, послідовність дій команди, засоби страхування, умови відліку часу) визначаються у Положенні про змагання або Умовах проведення змагань. «Потерпілі», спорядження і судно мають бути доставлені в визначене місце. Перетин граничної межі (рубежу) веде до зняття команди з дистанції.
3. Для проведення рятувальних робіт використовуються такі засоби страхування:
 - з судна на плаву;
 - з берега (рятувальним кінцем, корабликом, «живцем» і т. ін.);
 - прийоми самострахування.

3.16.7. Випередження

3.16.7.1. На дистанції «Спринт» та «Ралі» екіпаж повинен поступитися дорогою іншому екіпажу, який наздогнав його і вимагає «Дорогу!».

3.16.7.2. На дистанції «Слалом» екіпаж повинен поступитися дорогою іншому екіпажу, який наздогнав його і вимагає «Дорогу!» тільки за умови, що наздоганяючий екіпаж стартував пізніше, проходив дистанцію згідно із маркуванням воріт (належним чином), та суддя на воротах підтвержує вимогу «Дорогу». Екіпаж не повинен заважати попередньому якщо той почав взяття воріт згідно із п.5.6.2.4 цих Правил.

3.16.7.3. Якщо екіпажу при проходженні дистанції заважав інший екіпаж або об'єктивні причини, то з дозволу головного судді змагань, екіпаж, якому заважали, має право на перезаїзд.

3.16.8. Фініш.

3.16.8.1. Екіпаж вважається таким, що закінчив спробу, коли корпус останнього весляра та судно належним чином перетнули лінію фінішу.

3.16.8.2. При командному старті – фініш фіксується, коли корпус останнього весляра та судно останнього екіпажу команди, перетнули лінію фінішу.

3.16.8.3. У змаганнях на дистанції «Рятувальні роботи» фініш фіксується по виходу останнього учасника команди із спорядженням або без нього у визначене місце.

3.16.8.4. При проведенні ручного хронометражу, результати вносяться в протоколи з точністю до 0,1 секунди. При проведенні фотохронометражу – з точністю, яку дозволяє забезпечити апаратура.

3.16.9. Штрафи.

3.16.9.1. На дистанції «Слалом» :

1. Підтоплення корпусу судна під віхи воріт, без їх торкання не штрафується.
2. При проходженні воріт, в залежності від характеру помилок, нараховуються такі штрафні очки:
 - “0” – перетин лінії воріт усіма веслярами відповідно маркуванню воріт без дотику віх;
 - “2” – перетин лінії воріт усіма веслярами судна відповідно маркуванню з одним або кількома дотиками до обох віх воріт;
 - “20” – при перетину лінії воріт половиною екіпажу;
 - “50” – перетин лінії воріт менше половини екіпажу; не проходження воріт (коли зафіксовано початок взяття наступних воріт); порушення маркування воріт; ескімоський переворот в воротах при перетині веслярами лінії воріт, навмисне відкидання віхи воріт з метою проходження воріт, коли корпус учасника або судно не знаходиться у створі воріт.
3. На кожних воротах фіксується максимальний штраф (не більше 50 очок на одних воротах).
4. При проходженні воріт (зв'язки воріт) часу ГСК змагань може встановлювати штраф до 50 очок за перевищення інтервалу часу, встановленого для проходження даних воріт (зв'язки воріт) часу.
5. В змаганнях на дистанції «Рятувальні роботи» встановлюються наступні штрафи:
 - за проходження обмежуючих воріт застосовуються штрафи на воротах згідно з ч.1) п.3.16.9.1;
 - за загублене спорядження (10 очок – за кожен предмет, 50 очок – за судно). Спорядження вважається загубленим, якщо воно, на момент фінішу команди знаходиться поза обумовленою зоною;
 - за «втрату» учасника змагань та перетин граничного рубежу команда знімається з дистанції.

3.16.10. Сигналізація.

3.16.10.1. Судді на воротах, для оповіщення старших суддів, учасників і глядачів щодо розміру штрафу на воротах, користуються сигнальними жезлами. Жезл являє собою диск діаметром 30 см або квадрат із стороною 30 см зі зрізаними кутами і ручкою для тримання.

Жезли з обох боків мають цифри і пофарбовані в кольори: “0” – білий, “2” – жовтий, “20” – синій, “50” – червоний. Цифри повинні мати висоту і ширину

відповідно 20 і 10 см, ширина лінії – 2 см. Колір цифри повинен бути контрастним до кольору диску.

3.16.10.2. При завершенні суддівства воріт суддя піднімає та показує відповідний до штрафу, отриманому екіпажем на даних воротах, жезл старшому судді на воротах, учасникам, глядачам.

3.16.11. Незалік.

3.16.11.1. Екіпаж (команда) не отримує заліку у спробі:

- при запізненні на старт;
- при перевероті судна на дистанції «Слалом» (крім «ескімоського» перевероту);
- якщо спорядження чи судно не пройшли технічну комісію, або в них після проходження технічної комісії були внесені зміни, що суперечать даним Правилам;
- в момент фінішу на дистанції не весь екіпаж знаходився на судні або судно було в перевернутому стані;
- при перетині граничного рубежу на дистанції «Рятувальні роботи» хоча б одним з учасників;
- учасникові (екіпажу) або його судну при проходженні дистанції була надана будь-яка стороння допомога;
- за порушення вимог, що зазначені в цих Правилах або Положенні про змагання.

3.16.11.2. Порушення приписів п.3.16.7.1, 3.16.7.2 цих Правил за рішенням ГСК змагань, може бути підставою для незаліку екіпажу (команді) даної спроби. Невиконання вимог п.3.16.7.1 підтверджує старший суддя на воротах.

3.16.12. Вимоги до безпеки.

3.16.12.1. До змагань допускаються судна лише у технічно справному та безпечному стані. Конструкція судна та його вузлів повинна давати змогу учаснику легко залишити судно і не травмувати учасників.

3.16.12.2. При проходженні дистанцій змагань кожен учасник повинен бути у застебнутій касці, рятувальному жилеті достатнього об'єму, без довгих мотузок. Одяг повинен закривати тулуб, плечі, руки по лікті, ноги – до взуття.

3.16.12.3. Байдарка, каяк та каное повинні містити достатню додаткову плавучість та мати обв'язку (байдарка) або страхуючі петлі. Інші суда повинні бути оснащені рятувальними кінцями.

3.16.12.4. Положенням про змагання або Умовами можуть визначатися додаткові вимоги безпеки щодо спорядження учасників та обладнання суден.

3.16.13. Час проходження дистанції.

Час проходження дистанції визначається:

- у гонці екіпажів з моменту старту до моменту фінішу екіпажу;

- у командній гонці з моменту старту першого до моменту фінішу останнього екіпажу команди.

3.16.14. Визначення результатів.

3.16.14.1. Результати змагань визначаються як у командному, так і в особистому заліку на дистанціях, що регламентується Положенням про змагання.

3.16.14.2. Змагання на дистанціях III – V класу проводяться в комплексному заліку всіх дистанцій, окрім дистанції «Рятувальні роботи».

3.16.14.3. Результат екіпажу в спробі на дистанції «Слалом» та «Рятувальні роботи» визначається як сума часу проходження траси і штрафних очок. При підрахунку штрафні очки переводяться у штрафний час (одне очко відповідає одній секунді).

3.16.14.4. Результат команди (екіпажу) на дистанції «Слалом» визначається по результату кращої з залікових спроб. Краще місце присуджується команді (екіпажу), що має менший результат. При рівності результатів перевага віддається команді (екіпажу), що має менший штрафний час. У випадку рівності штрафного часу вище місце посідає команда (екіпаж), яка стартувала раніше.

3.16.14.5. При рівності результатів на дистанціях «Спринт» та «Ралі» перевага надається команді (екіпажу), що стартував раніше.

3.16.14.6. Якщо змагання складаються з дистанцій, що суттєво відрізняються за часом та умовами проходження, то Положення про змагання може встановлювати визначення особистого загального результату окремо у кожному класі суден за сумою місць, що посів екіпаж на всіх дистанціях змагань. У разі рівності цієї суми перевага віддається екіпажу, який має більше вищих місць. У випадку рівності місць перевага надається екіпажу, який має кращий результат на дистанції «Слалом». При відсутності у програмі змагань дистанції «Слалом» та рівності результатів перевага надається екіпажу, який має найменшу суму відносних результатів до результату переможця на цих дистанціях.

3.16.14.7. Для присвоєння спортивних розрядів та звань розраховується відносний результат (V_n) учасника у балах за формулою: $V_n = (P_n / P_{\square}) \times 100\%$,

де P_n – час екіпажу, результат якого визначається,

$P_{\square}$ – час екіпажу, що зайняв перше місце.

Загальний відносний результат учасника (екіпажу) у комплексному заліку, це середнє-арифметичне відносних результатів залікових дистанцій, який визначає спортивну кваліфікацію спортсмена, виконану ним на цих змаганнях.

3.16.14.8. Місця команд у загальному заліку визначаються сумою місць, зайнятих ними на окремих дистанціях змагань. У разі рівності цієї суми перевага віддається тій команді, яка має більше вищих місць. У випадку рівності цього показника, перевага надається команді, яка має кращі результати на дистанції «Слалом». При відсутності у програмі змагань дистанції «Слалом»

та рівності результатів перевага надається команді, яка має найменшу суму відносних результатів до результату переможця на цих дистанціях.

3.16.14.9. Результати на дистанціях «Рятувальні роботи» та «Естафета» враховуються тільки в командному заліку.

3.16.14.10. Команди, що не мають повного заліку (екіпаж – повного числа залікових спроб на даної дистанції змагань), займають місця після команд з повним заліком, (екіпажів – залікових спроб).

3.16.14.11. Розподіл місць обумовлюється в Положенні про змагання.

3.17. ВЕЛОСИПЕДНИЙ ТУРИЗМ

3.17.1. Зміст змагань

3.17.1.1. Змагання з велосипедного туризму (**ТВелТ**) полягають у проходженні дистанцій, прокладених як по дорогам з твердим або ґрунтовим покриттям, так і на пересіченій місцевості з природними та штучними перешкодами, а також у виконанні спеціальних додаткових етапів – (**ДЕ**).

3.17.1.2. Змагання проводяться на дистанціях: **«Велоралі»** – командні змагання; **«Фігурне водіння велосипеда»**, **«Велокрос»**, **«Тріал»** – особисті змагання з можливим командним заліком.

3.17.1.3. **Фігурне водіння велосипеда, велокрос, та тріал** можуть бути самостійними дистанціями на змаганнях з дистанціями I та II класу, а для дистанцій III – V класу – за умови їх об'єднання в одну **«Комплексну дистанцію»**.

3.17.2. Класифікація змагань

3.17.2.1. В залежності від складності, дистанції поділяються на 5 класів з перешкодами, що відповідають технічно складним ділянкам велосипедних походів (табл. 3.17.1).

Таблиця 3.17.1.

Клас дистанцій змагань	Вантаж на одного учасника, чоловіка (жінку) кг.	Велоралі	Фігурне водіння	Велокрос	Тріал

		Прот яжн ість км . не мен ше	Загал ьни й наб ор висо ти, м,* не мен ше	Додатк ових етап ів, не менш е	Кіль кіст ь фіг ур, не мен ше	Відста нь між фігу рам и, м.	Кількість перешкод на одному колі, не менше	Кількість перешкод, не менше
V	16 (12)	50	800	12-14**	11	3 - 3,5	7	7
IV	12 (9)	40	600	10-11**	9	3 – 4	6	6
III	8 (6)	30	400	8-9***	7	3 – 4	5	5
II	6 (5)	20	200	5-7***	6	4 – 5	4	4
I	4 (3)	10	100	4-5***	5	5 - 6	3	3

* – при меншій набраній висоті (на кожні не повні 100 м) додається по одному додатковому етапу до максимальної їх кількості;

** – обов'язкові етапи: 3.17.4.1(1); 3.17.4.1(2); 3.17.4.1(19);

*** – обов'язкові етапи: : 3.17.4.1(1); 3.17.4.1(2).

3.17.2.2. Склад команд може бути чоловічим, жіночим або змішаним, про що зазначається в Положенні про змагання. Мінімальний склад команди на дистанціях: I-II класів – 2 учасника; III-V класів – 4 учасника.

3.17.2.3. По часу проведення змагання можуть бути тільки денними.

3.17.3. Проходження дистанцій

3.17.3.1. Загальні положення для всіх дистанцій.

1. Проходження дистанцій полягає в подоланні всіх етапів з виконанням вимог, обумовлених в цих Правилах, Положенні про змагання та Умовах їх проведення.
2. До змагань допускаються будь-які велосипеди з базою (відстань між втулками колес) не менш 980 мм і багажниками для перевезення вантажу. Наявність заднього багажника – обов'язкова.
3. На кожній дистанції (етапі) суддівська колегія може встановлювати оптимальний та контрольний час проходження. Розрахунок оптимального та контрольного часу визначається суддівською колегією з урахуванням класу змагань і конкретних погодних умов. За перевищення контрольного часу або не проходження дистанції (етапу) команда (учасник) отримує час останньої команди (учасника) плюс штраф одна хвилина за кожний неподоланий етап. За перевищення оптимального часу накладаються штрафні бали у відповідності до цих Правил.

4. Особливості проходження дистанції обумовлюються, при необхідності, Умовами проведення змагань і уточнюються при роз'ясненні або демонстрації проходження дистанції чи окремих її етапів.
5. Вважається, що учасник пройшов дистанцію, якщо переднє колесо його велосипеда торкнулося лінії фінішу.
6. Падінням учасника вважається ситуація, коли учасник торкається землі коліном або будь-якою частиною тіла вище колін.
7. Падінням велосипеда вважається ситуація, коли велосипед торкається землі своїми частинами крім коліс та педалей.
8. На автошляхах, де під час проведення змагань не був перекритий рух транспортних засобів, учасники змагань керуються Правилами дорожнього руху.

3.17.3.2. Дистанція «Велоралі»

1. Велоралі полягає у проходженні дистанції по легенді та за графіком, в якому обумовлені час руху або швидкість між контрольними пунктами (КП), та у виконанні чи подоланні ДЕ. Дистанція може складатися з одного або кількох кіл. Перелік ДЕ розміщений в п. 3.17.4.1.
2. Всі контрольні пункти чітко позначаються табличкою з відповідним номером і назвою.
3. За годину до часу свого старту команда отримує контрольну картку з маршрутною схемою.

Картка – основний документ велоралі, підтверджує проходження дистанції та етапів командою. До неї заносяться відомості про час проходження дистанції та етапів. Проходженням КП вважається момент подання контрольної картки у руки судді учасником команди. Весь склад команди повинен знаходитися в зоні збору. За самовільне внесення учасниками записів та виправлення, а також втрату картки, команда отримує час останньої команди плюс штраф 10 хвилин.

Маршрутна схема являє собою нитку маршруту, на якій вказуються місця знаходження КП, їх орієнтири, відстань між ними, дані про ДЕ, перерви в русі та інші відомості про маршрут. Маршрутна схема видається у вигляді легенди – короткого пояснювального тексту у вигляді таблиці, умовних знаків (топографічних) і стрілок, які визначають напрямок руху.

4. Вантаж на дистанції «Велоралі» може розподілятися між учасниками команди довільно. На усіх інших дистанціях вантаж, у відповідності до табл. 1, кожний учасник транспортує індивідуально на багажниках свого велосипеда.
5. Загальний результат на дистанції «Велоралі» визначається сумою часу перебування на деяких етапах та штрафами, переведеними у часовий вимір (п. 3.17.6.4)

3.17.3.3. Дистанція «Фігурне водіння велосипеда»

Дистанція фігурного водіння велосипеда полягає в проходженні фігур, що розташовані на майданчику з ґрунтовим або твердим покриттям, у будь-якій

послідовності. Обов'язковими фігурами для дистанцій усіх класів є: **вісімка, гойдалка, колія, стоп-лінія**. Довжина всієї дистанції – близько 100 м.

3.17.3.4. Дистанція «Велокрос»

Велокрос – це дистанція з штучними та природними перешкодами, загальною довжиною не менше 1 км, яка може складатися з одного або декількох кіл.

3.17.3.5. Дистанція «Тріал»

Тріал являє собою дистанцію довжиною 100-200 м з природними та штучними перешкодами (крутий схил; яр; піщані; заболочені та інші важкопрохідні ділянки; струмки; калюжі; стовбури дерев, що лежать, тощо) по вузькому коридору (до 1,5м), утвореному природними і штучними обмеженнями (стрічки між деревами або стійками тощо).

3.17.4. Рекомендовані ДЕ і перешкоди

Даний перелік ДЕ і перешкод наведено за видами дистанцій, проте, деякі перешкоди однієї дистанції можуть бути включені в інші дистанції.

3.17.4.1. Додаткові етапи на дистанції «Велоралі»

1) Правила дорожнього руху.

Завдання виконується всіма учасниками окремо. Кожний витягає картку з питаннями по дорожнім ситуаціям і дає відповідь.

Штрафується (по 3 бали) кожна невірна відповідь, підказка іншим учасником. Час усіх відповідей йде за рахунок часу між контрольними пунктами.

2) Надання першої долікарняної допомоги

Орієнтовний перелік травм:

1. Кровотечі. 2. Проникаюче поранення грудної клітини. 3. Проникаюче поранення черевної порожнини. 4. Травма черепа. 5. Перелом ключиці. 6. Перелом ребер. 7. Пошкодження хребта. 8. Перелом тазу. 9. Перелом плеча. 10. Перелом передпліччя. 11. Перелом стегна. 12. Перелом гомілки. 13. Перелом щиколотки. 14. Розтягнення і розрив зв'язок. 15. Вивихи. 16. Термічні опіки. 17. Переохолодження. 18. Тепловий, сонячний удар. 19. Ураження блискавкою. 20. Утоплення. 21. Гірська хвороба. 22. Гостра серцево-судинна недостатність, непритомність. 23. Зупинка серця та дихання. 24. Шок. 25. Харчові отруєння. 26. Простудні захворювання (запалення легенів). 27. Укуси комах, плазунів, звірів.

Завдання виконується всіма учасниками окремо. Кожний витягає картку з назвою умовної травми і дає відповідь.

Штрафується (по 3 бали) кожна невірна відповідь, підказка іншим учасником. Час перебування на етапі – аналогічно п.3.17.4.1.(1).

3) Кріплення та перевезення вантажу.

Завдання проводяться безпосередньо на старті дистанції **велоралі** після п. 3.17.4.1(1) та п. 3.17.4.1(2) в рахунок часу між контрольними пунктами. Після

сигналу «Старт» учасники підносять вантаж до велосипедів, що знаходяться на відстані 8-10 м у напрямку подальшого руху, закріплюють його на задніх багажниках та транспортують до фінішу. Можлива перевірка ваги на будь-якому КП дистанції. Штрафується втрата вантажу (2 бали за кожний неповний кілограм).

4) Встановлення намету.

Етап виконується на час (у секундах). Намет суддівський. Змагання полягають в розбиранні та складанні в чохол попередньо встановленого намету і деталей кріплення, а потім – встановленні намету до повної готовності. Неякісна установка намету виправляється командою за рахунок свого часу.

5) Розпалювання вогнища.

Метою змагання є доведення до кипіння певної кількості води в суддівській посуді на вогнищі, розпаленому дровами. Фінішем є мить стабільного кипіння води. Приладдя для вогнища і дрова – суддівські. Кількість сірників не обмежується. Використання горючих рідин, вибухо-небезпечних і горючих речовин не допускається. Завдання виконується з врахуванням часу від старту до фінішу в секундах. Штрафується використання при розпалюванні одночасно більше 1-го сірника (по 1 балу за кожний додатковий сірник).

6) Визначення азимуту.

Виконується по черзі кожним учасником. Компас суддівський. Штрафується (по 1 балу) відхилення на кожні ± 3 град. від істинного (дійсного) значення азимуту на вказаний суддею орієнтир. Час перебування на етапі – аналогічно п. 3.17.4.1(1).

7) Ремонт велосипеда.

Ремонт полягає у виправленні умовної поломки на вказаному суддею велосипеді. Всім командам призначається однаковий вид ремонту. Ремонт виконується інструментом команди. Перелік поломок: вісь переднього колеса, вісь педалі, вал каретки, спиця або ніпель, шатун, болт руля, гальмівна колодка, заміна камери колеса. Завдання виконується на час. Неповноцінність ремонту визначає суддя за рахунок часу команди. Фіксується час, витрачений командою на ремонт до остаточного виправлення дефектів (у секундах). Штраф аналогічно п. 3.17.4.1(4).

8) Рух по бездоріжжю на велосипеді.

Дільниця довжиною не більше 100 м і шириною 1,5-2 м прокладається по бездоріжжю з природними перешкодами (пісок, болото, рови, брід, круті повороти тощо). Дистанція долається по черзі кожним учасником окремо. Штрафується кожен дотик ногою землі (по 1 балу), виїзд за обмеження і падіння учасника (велосипеду) – по 3 бала. Час перебування на етапі – аналогічно п. 3.17.4.1(1).

9) Рух за графіком.

Графік руху задається швидкістю або часом (оптимальний час). Команда штрафується (по 2 бали) за кожен неповну хвилину запізнення на кожному етапі контролю. Випередження графіку не штрафується і не заохочується.

10) Швидкісна ділянка.

Етап (довжина до 2 км) проводиться на дорозі з твердим покриттям або ґрунтовій дорозі, без перетину з автошляхами. Час перебування на етапі враховується у сек.

11) Підйом вгору на велосипеді.

Довжина етапу – до 200 м, крутизна підйому – не більше 15 град (27%). Дистанція долається на велосипеді по черзі окремо кожним учасником. Штраф аналогічно пункту 3.17.4.1(8).

12) Спуск по схилу на велосипеді.

Довжина етапу до 100 м, крутизна схилу – не більше 20 град (36.5%). На ґрунтовому схилі прокладається дистанція спуску з 3-5 поворотами під кутом до 90°. Місця поворотів позначаються не менш як двома прапорцями і обмежувальними лініями шириною до 2 м. Дистанція долається по черзі окремо кожним учасником. Штраф і час виконання – аналогічно пункту 3.17.4.1(8).

13) Піщана ділянка.

Ділянка з піщаним покриттям з довжиною від 10 до 50 м (через 10 м, в залежності від класу дистанції). Штраф і час виконання – аналогічно пункту 3.17.4.1(8).

14) Колія.

Використовується ділянка шляху, що має колію глибиною 0,5-0,6 м, довжиною до 10 м та шириною до 0,6 м. Колія може бути наповнена водою та бути непрямою. Штраф і час виконання – аналогічно пункту 3.17.4.1(8).

15) Рух за азимутом.

Етап влаштовується між двома дорогами або стежками, що розташовані на відстані 200-500 м. На дорозі, що веде до фінішу, через 5-10 м встановлюються пронумеровані таблички. На старті етапу команді вказується азимут на один з орієнтирів. При виході на фінішну дорогу капітан записує в контрольну картку номер таблички, на яку вийшла команда. Штрафується відхилення від справжнього напрямку (по 1-му балу за кожний градус). Виправлення в контрольних картках штрафується у 10 балів.

16) Орієнтування.

Етап полягає у визначенні свого місцезнаходження. На старті команда отримує спортивну карту з нанесеним місцем старту. На маркованій трасі вказуються контрольні пункти, знаходження яких треба відмітити на карті проколюванням голкою або відміткою кольоровим олівцем. Етап проходить на час як рух за графіком (див.п. 3.17.4.1(9)). Крім відхилення від графіку

штрафується відхилення відмітки КП на кожний 1 мм зверху 2 мм – 3 бали, але не більше 10 балів, відсутність кожної відмітки – по 10 балів.

17) Подолання броду на велосипеді.

Використовується ділянка струмка або річки шириною до 2 м, глибиною до 0,3 м, швидкість течії до 1 м/сек. Штраф і час виконання аналогічно пункту 3.17.4.1(8).

18) В'язання вузлів.

Кожен учасник по черзі витягує картку з назвою одного з 7 вузлів і зав'язує вузол на суддівській вірьовці. Фіксується час у секундах, витрачений командою. Перелік вузлів: прямий, брамшкотовий, академічний, провідник (одним кінцем), подвійний провідник, булінь, удавка. Зразки вузлів повинні бути у судді для порівняння. Штраф за невірно зав'язаний вузол – 3 бали.

19) Переправа через річку (яр) по колоді.

Довжина заздалегідь укладеної колоди – 5-8 м, діаметр – 25-30 см. Місце під колодою повинно бути очищено і звільнено від сторонніх предметів. Вірьовки застосовуються суддівські. Перешкода долається учасниками по черзі. Вантаж та велосипеди транспортуються по перилах окремо. Учасники переправляються по черзі з застосуванням страховки допоміжною вірьовкою. Фіксується час додання етапу. Штрафи: неправильна страховка, супроводження – 3 бала; тимчасова відсутність страховки, супроводження – 5 балів; використання опори за обмеженням – 5 балів; зрив з зависанням на суддівській страховці – 5 балів; втрата основної мотузки або контрольного вантажу – 5 балів; залишене спорядження після закінчення етапу – 10 балів.

3.17.4.2. Перешкоди на дистанціях велокрос і тріал

Зміст перешкод на дистанціях **велокрос** і **тріал** полягає у подоланні їх, як і всієї дистанції, на велосипеді. Перешкоди мають коротку довжину (від 2 до 5 м).

Перелік перешкод:

- вузький проїзд шириною до 1 м;
- крутий поворот під кутом 90°-120°;
- проїзд по канаві (перетин канави);
- переїзд через вал; - проїзд лабіринтом;
- крутий підйом; - крутий спуск;
- розворот у зворотній напрямок на обмеженій площі;
- проїзд по кам'яному завалу;
- переїзд через водяну перешкоду, рівчак або яр;
- заїзд на перешкоду типу «висока бровка» або «колода»;
- переїзд через закріплені колоди;
- заїзд або з'їзд з перешкоди типу «сходи».

Штраф аналогічно п. 3.17.4.1(8).

3.17.4.3. Перешкоди для дистанції «Фігурне водіння велосипеда»

1) **Щілина.** На відстані 5-8 см (в залежності від ширини шини) один від одного встановлюються два плоских предмети висотою не більше 15 см. Учасник повинен проїхати між ними.

2) **Змійка між стійками.** Учасник проїжджає послідовно всі проїзди між 6 стійками висотою не менше 1,5 м, встановленими через 1,5 м одна від одної в одну лінію. Обмежувальні лінії проведені на відстані 1,5 м з обох боків від неї.

3) **Коридор.** Учасник проїжджає по коридору довжиною 10 м, шириною 0,7 м, утвореному розміткою і двома паралельними рядами стійок висотою 1,5 м, встановленими через 0,5 - 0,8 м.

4) **Колія.** Учасник проїжджає по колії довжиною 5 м і шириною 20 см, утвореною двома рядами обмежувачів через 0,5 м висотою до 15 см.

5) **Коло.** Учасник заїжджає через розрив шириною 1 м в коло діаметром 3 м, розвертається там і виїжджає через розрив назад. Забороняється відрив колес від землі. По розмітці кола встановлюються обмежувачі у вигляді кеглів чи брусків висотою до 15 см через 0,5 м.

6) **Вісімка.** Фігуру утворюють два кола діаметром 3 м, що прилягають одне до одного. Учасник заїжджає у фігуру вздовж дотичної в перший розрив шириною 1 м, розвертається в першому колі потім в другому, вимальовуючи вісімку, і виїжджає через другий розрив. Місця заїзду і виїзду, а також розмітка фігури – аналогічно п. 6.4.3.5.

7) **Ворота.** Учасник проїжджає через ворота шириною 0,9 м і висотою 1,2 м. Верхня перекладина воріт не закріплена і вільно лежить на стійках.

8) **Кільце.** На відстані 5 м одна від одної встановлюються дві стійки з кронштейнами, які закріплені на висоті 1,5 м від землі. На одній з стійок висить кільце (діаметром 20-30 см). Учасник знімає кільце однією рукою, береться цією рукою за руль перехоплює кільце і вішає його на кронштейні другої стійки іншою рукою.

9) **Перенесення предмету.** На землі на відстані 5 м одне від одного розмічені два кола діаметром 20 см. В одному з них встановлюється кегля (куб з ребром 8-12 см. або фішка відповідного розміру) висотою 15 - 20 см. Учасник, рухаючись на велосипеді, повинен переставити кеглю (куб, фішку) в друге коло.

10) **Зигзаг.** Фігура складається з п'яти прямолінійних відрізків шириною 80 см і довжиною по 3 м (по осі), з'єднаних під прямим кутом. По розмітці фігури встановлюються обмежувачі у вигляді кеглів чи т.п. висотою до 15 см. через 0,5 м.

11) **Гойдалка.** Учасник проїжджає по дошці (довжиною 2,5-3 м, шириною 20 - 30 см.), яка встановлена в центрі на опорі висотою 15-25 см і гойдається. Кінець дошки призначений для заїзду, повинен опускався вниз під дією власної ваги.

12) **Змійка між фішками.** Учасник проїжджає зигзаг між 6-8 фішками висотою 15 см, встановленими через 1,0-1,2 м одна від одной на одній лінії.

13) **Стоп-лінія. Фініш.** На землі розмічається квадрат, сторона якого дорівнює 1 м. На його дальній стороні розмічується білою фарбою лінія шириною 10 см, довжиною 1 м, яка є стоп-лінією. Учасник повинен зупинити велосипед так, щоб переднє колесо мало контакт зі стоп-лінією. Фінішем є дотик переднього колеса до стоп-лінії. Допускається дотик землі ногами в межах квадрату після зупинки велосипеду.

3.17.4.4. Штрафи на дистанції «Фігурного водіння»

1. **Штраф по 1 балу призначається:** за збиття одної фішки, кеглі, стійки або їх об'їзд; кожен заїзд за обмежувальну лінію одним колесом; недоїзд до Стоп-лінії, кожен дотик ногою до землі, в т.ч. при недоїзді до стоп-лінії (поза межами квадрату); помилка при перевішуванні кільця.

За об'їзд якоїсь якоїсь частини фігури учасник отримує штраф за кожен фішку по 1 балу, але не більше 10 балів у сумі.

2. **Штраф по 5 балів призначається:** за виїзд двома колесами за обмежувальну лінію; за падіння; за переїзд стоп-лінії; за збиття планки фігури Ворота; за втрату кільця; за втрату предмету (п. 3.17.4.3(9)).

3. **За об'їзд якоїсь фігури учасник отримує штраф 10 балів.**

3.17.5. Забезпечення безпеки на дистанціях

3.17.5.1. Всі дистанції з велосипедного туризму учасники долають у шоломах або касках.

3.17.5.2. До змагань допускаються велосипеди лише в технічно справному стані. Відповідальність за технічний стан велосипедів несуть самі учасники.

3.17.5.3. Дистанції фігурного водіння, тріалу, кросу, а також окремі етапи ралі обладнуються в місцях, де відсутній (закритий) рух автотранспорту.

3.17.5.4. В місцях перетину дистанції ралі з залізницею обладнують суддівські пункти контролю часу.

3.17.5.5. Дистанції фігурного водіння та тріалу, а також окремі ділянки велокросу повинні бути відгороджені від глядачів.

3.17.5.6. Перешкоди не повинні мати гострі та необроблені краї та виступи.

3.17.5.7. Начальник дистанції і головний суддя зобов'язані особисто перевірити район змагань, дистанції, етапи, надійність обладнання, вжити заходів для усунення причин, що можуть привести до нещасного випадку.

3.17.6. Визначення результатів

3.17.6.1. Результат учасника на дистанціях «Фігурне водіння», «Тріал» і «Велокрос» визначається сумою часу подолання дистанції та штрафного часу, перерахованого з балів, отриманих за технічні помилки.

3.17.6.2. Сумарний результат команди на «**Комплексній дистанції**» (п. 3.17.1.3) може складатися з суми кращих результатів 3-х учасників.

3.17.6.3. На дистанції **велоралі** результат команди визначається сумою часу роботи на етапах, що долаються на час, та штрафного часу за технічні помилки.

3.17.6.4. Штрафні бали для дистанцій «**Фігурне водіння**», «**Тріал**» і «**Велокрос**» рекомендується враховувати в межах 1 бал = 5 сек, а на дистанції «**Велоралі**» – 1 бал = 30 сек.

3.17.6.5. При рівності результатів, вище місце присуджується команді (учаснику), що стартували раніше.

3.17.6.6. Особисті результати можуть визначаються окремо серед чоловіків та жінок, що передбачається у конкретному Положенні.

3.17.6.7. Результат команди визначається за сумою місць, що посіли учасники команди незалежно від статі.

3.17.6.8. Загальний результат команди визначається за найменшою сумою місць, що вже посіла на всіх дистанціях.

У випадку рівності суми місць у кількох команд, перевага надається команді, яка зайняла вище місце на дистанції «**Велоралі**».

3.18. АВТОМОТОТУРИЗМ

3.18.1. Зміст змагань

3.18.1.1. Змагання з автотуризму полягають в проходженні кількох дистанцій, прокладених по автошляхах з твердим покриттям та ґрунтовим дорогам, по пересіченій місцевості з природними та штучними перешкодами та додаткових завдань.

3.18.1.2. Змагання проводяться на дистанціях:

- автоторалі;
- фігурне водіння мотоцикла і автомобіля;
- повільна їзда (мото);
- розгін-гальмування;
- спринт Ле-ман;
- тріал.

Зазначені дистанції можуть бути самостійними дистанціями лише для I та II класу включно, а для III, IV та V класу – лише за умови їх об'єднання в одну комплексну дистанцію

3.18.1.3. Допускається об'єднання різних дистанцій в єдину трасу змагань.

3.18.2. Класифікація змагань

3.18.2.1. В залежності від складності дистанцій, змагання поділяються на п'ять класів. Основою класифікації є відповідність перешкод технічно складним ділянкам автотопоходів.

3.18.2.2. По характеру змагання діляться на командні, особисті та особисто-командні.

3.18.2.3. За тривалістю змагання можуть бути одноденними та багатоденними.

3.18.2.4. Склади команд можуть бути чоловічими, жіночими або змішаними, про що вказується в регламенті змагань.

3.18.2.5. По часу проведення змагання можуть бути тільки денними (за винятком авторалі).

3.18.2.6. Клас змагань та вимоги до учасників визначаються у відповідності з табл. 3.18.1.

Таблиця 3.18.1

Клас дисципліни	Вантаж на одного учасника-мотоцикліста, кг	Кількість учасників у команді	Автомоторалі		Фігурне водіння, кількість фігур (не менше)	Тріал, кількість КД, (не менше)
			Довжина (не менше) км	Кількість додаткових змагань (не менше)		
I	5	2-4	10	4	4	3
II	10	2-4	20	5	6	4
III	20	4-6	30	6	8	5
IV	30	4-6	50	8	10	6
V	40	6-8	60	10	10	8

3.18.3. Дистанції змагань та умови їх проходження

3.18.3.1. Авто-моторалі полягає в проходженні дистанції по легенді та за графіком, в якому обумовлені час руху або швидкість між контрольними пунктами (КП) та виконання додаткових змагань (ДЗ).

Обов'язковими для всіх класів змагань є: знання правил дорожнього руху і вміння надавати першу медичну допомогу.

Перелік інших ДЗ, зазначений в п. 4 «Додаткові змагання і перешкоди».

Штрафи можуть оцінюватись в балах або хвилинах (секундах). 1 бал дорівнює 1 секунд.

Докладно про умови проведення авто- моторалі, пеналізацію, вимоги до транспортних засобів та учасників повинно бути викладено в Положенні про змагання.

3.18.3.2. Дистанція «Фігурного водіння мотоцикла або автомобіля» полягає в проходженні в певній послідовності фігур-перешкод, встановлених (розміщених) на майданчику з ґрунтовим або твердим покриттям. Обов'язковими фігурами є: вісімка, змійка, колія, стоп-лінія. Довжина всієї дистанції – близько 100 м. Штрафи оцінюються в балах. Переможець визначається по найменшій кількості отриманих штрафних балів. При рівності штрафних балів враховується час проходження дистанції.

За торкання ногою землі під час проходження мото-дистанції, або відкриття дверей в фігурному водінні учасник одержує подвійний результат найгіршого учасника.

3.18.3.3. Мототріал являє собою замкнуту трасу, довжина якої істотного значення не має (від одного км до кількох десятків), на якій знаходиться певна кількість КД (контрольних ділянок), завдовжки до кількох десятків метрів і завширшки – 1,5-2,5 м, які учасник змагань повинен проїхати в певній послідовності, не торкаючись при цьому землі, або будь-яких предметів. Проїзд по КД повинен бути можливим, але ускладненим. Траси тріалу умовно можна поділити на три групи: траси з природними перешкодами, траси із штучними перешкодами та комбіновані, на яких є перешкоди обох типів. КД обмежується з обох боків білою, або іншого кольору яскравою стрічкою, яку добре видно, протягнуту по землі, або на висоті не вище 25-30 см від неї. В'їзд і виїзд з контрольної ділянки чітко позначається табличкою з порядковим номером КД на початку та такою самою, але перекресленою в кінці ділянки. При під'їзді до КД спортсмен має зупинити мотоцикл таким чином, щоб він нікому не заважав. При готовності до проходження КД, учасник подає картку судді на ділянку і після його виклику в'їздить на КД. (Така картка видається всім учасникам тріалу на старті, в ній вказано їх порядковий номер, час старту та контрольний час). Там же відведено місце для штрафних очок, які вносять в картку судді на кожній КД. Вся траса, в залежності від умов змагань, проходить декілька разів, можливо також проходження КД у зворотному напрямку. На проходження всієї траси надається контрольний час, визначений, як правило, з розрахунку середньої швидкості на всій трасі 20 км/год з додаванням по 5 хвилин на кожну КД на першому колі, по 4 на другому та по 3 на третьому та наступних, якщо вони будуть. Причому, в залежності від умов змагань та погоди, цей час може бути збільшений. При проходженні КД нараховуються штрафні очки:

штрафні очки:

1 торкання	1 очко
2 торкання	2 очка
3 та більш торкань	3 очка
падіння, виїзд за обмеження будь-яким колесом, зупинка (одночасно з дотиком)	5 очок

зупинка двигуна, зсув огорожі	5 очок
відмова від проходження КД	10 очок

(Падінням вважається ситуація, коли обидві ноги учасника торкаються землі з одного боку мотоцикла, або він торкається землі будь-якою частиною тіла вище колін. При цьому порушення вважається таким, що мало місце, якщо будь-яка частина мотоцикла знаходилась в межах КД)

Від старту до фінішу, знаходячись поза межами КД, учасник штрафних очок не одержує і може рухатись будь-яким чином, в межах свого контрольного часу, дотримуючись при русі Правил дорожнього руху.

Результат учасників, які вчасно фінішували визначається за найменшою кількістю штрафних очок, одержаних при проходженні усіх КД під час змагань, причому учаснику який пройшов не усі КД, додається по 10 очок за кожну не пройдено КД. Учасникам, які спізнилися на фініш (перевищили контрольний час) або згубили свою картку, призначається подвійна кількість штрафних очок, одержаних найгіршим учасником. При рівній кількості штрафних очок краще місце має учасник, що пройшов найбільшу кількість КД без штрафів, потім з 1 очком і т. д.

На дистанції «Тріалу» для визначення переможця можливо проведення переїзду на будь-якій КД. Переможцем стає той, хто набере при її проходженні менше штрафних очок.

3.18.3.4. Траса розгону – гальмування прокладається на ділянці з сухим, твердим покриттям. Довжина траси складає від 30 до 100 метрів, з такою самою відстанню за лінією фінішу. На двометровій ділянці за лінією фінішу, паралельно їй, через кожні 25 см розмічаються 8 контрольних смуг, завширшки до 5 см. Відстань від лінії фінішу до першої контрольної смуги складає зону зупинки.

Ширина траси для кожного учасника повинна складати не менше: 1,5 м для мотоциклів без коляски, 2,5 м для мотоциклів з коляскою, 3 м для автомобілів. Відстань між трасами повинна складати не менше половини їх ширини.

Старт дається роздільний, або груповий, з працюючим двигуном.

Результат учасника визначається з точністю до 0,1 сек, по часу, витраченому на проходження від лінії старту до лінії фінішу, з додаванням по 1 сек штрафного часу за кожні повні або неповні 25 см, пройдені після зони зупинки і 30 сек за перетинання останньої контрольної смуги.

Всі виміри проводяться в точці контакту переднього колеса мотоцикла з ґрунтом після його зупинки. Контакт з ґрунтом на контрольній смузі зараховується на користь учасника.

При перетинанні лінії обмеження траси учасник одержує подвійний результат найгіршого учасника.

3.18.3.5. Траса спринт Ле-ману прокладається на ділянці з сухим твердим покриттям. Довжина траси складає від 30 до 150 м, з такою самою відстанню за лінією фінішу (для безпечного гальмування).

В залежності від конкретних умов, при забезпеченні безпеки учасників і глядачів, дозволяється проводити змагання по двом рівнозначним паралель-ним трасам.

Ширина кожної траси повинна складати не менше: 2 м для мотоциклів без коляски, 3 м для мотоциклів з коляскою і 3,5 м для автомобілів. Відстань між трасами повинна складати не менше половина їх ширини.

Кожна траса повинна мати чітко зазначені поздовжні межі.

Старт дається роздільний чи груповий, з непрацюючим двигуном.

Транспортні засоби встановлюються на відстані 15-20 м від лінії старту. Учасники від лінії старту біжать до своїх транспортних засобів, заводять їх без додаткової команди і фінішують в контакті з транспортним засобом. Дозволяється фінішувати з допомогою сили м'язів.

Результат учасника визначається з точністю 0,1 сек, по найменшому часу, витраченому від моменту старту до перетинання лінії фінішу віссю переднього колеса.

При перетинанні лінії обмеження траси, учасник одержує подвійний результат найгіршого учасника.

3.18.3.6. Траса повільної їзди прокладається на ділянці з сухим, твердим покриттям. Довжина траси складає від 10 до 20 м.

Змагання проводяться лише для мотоциклів без коляски, з груповим або роздільним стартом.

Ширина траси для кожного учасника повинна бути в межах 1,5-2,0 м. Відстань між трасами повинна складати не менше половини їх ширини. Старт дається з заведеним двигуном, відлік часу починається в момент перетинання переднім колесом лінії старту.

Результат учасника визначається з точністю 0,1 сек, по часу, витраченому на проходження переднього колеса від перетинання ним лінії старту до перетинання лінії фінішу.

Положення змагань можуть передбачати ліміт часу на проходження траси повільної їзди. Всі учасники, які перевищують цей ліміт, одержують однаковий найкращий результат, що відповідає даному ліміту часу.

При перетинанні лінії обмеження траси або торкання землі ногою учасник одержує подвійний результат найгіршого учасника.

3.18.3.7. Всі дистанції мотозмагань, а також авторалі учасники долають в шоломах.

3.18.3.8. В усіх видах змагань учасники стартують під особистими номерами, які наносяться на транспортні засоби, або (для мото-видів) на спині та грудях учасників. Мінімальний розмір номерів: ширина 20-22 см, висота 20 см, ширина цифр 2,5-3 см, висота 10 см.

3.18.4. Додаткові змагання і перешкоди

3.18.4.1. Додаткові змагання і перешкоди розміщені по видах змагань, але деякі з них можуть включатися і в інші види.

3.18.4.2. Додаткові змагання на дистанції «Ралі».

1) Правила дорожнього руху.

Будь-який учасник з кожної команди приймає участь у відповіді на 10 питань з правил дорожнього руху. Найкращий результат визначається за найбільшою кількістю правильних відповідей. При рівній їх кількості переможець визначається за меншим часом, витраченим на відповідь.

2) Надання першої медичної допомоги.

Умови та пеналізація визначаються згідно з Положенням змагань. Перелік питань вказується в Умовах напередодні змагань (не пізніше ніж з 12 годин до старту).

3) Елементи фігурного водіння.

Як додаткові змагання можуть використовуватися будь-які елементи з фігурного водіння.

4) Намет.

Змагання проводяться із розбирання та складання в чохол встановленого попередньо суддівського намету і деталей кріплення, а потім – встановлення намету до повної готовності.

5) Розпалювання вогнища.

Метою змагання є доведення до кипіння певної кількості води в суддівській ємкості на вогнищі, розпаленому дровами, які зібрали учасники змагань (або на заздалегідь встановленому не розпаленому примусі). Кількість сірників не обмежується. Використовувати легкозаймисті рідини і речовини не дозволяється. Приладдя для вогнища – суддівські. Фінішем є мить стабільного кипіння води.

Результат визначається часом від старту до фінішу в секундах, округлених до ближнього цілого.

6) Визначення азимуту.

Компас суддівський. Відхилення на кожні 3 гр. від еталонного значення азимуту на вказаний суддею орієнтир – 1 очко.

7) Заміна колеса.

Заміна колеса полягає з зняття колеса з будь-якого транспортного засобу команди, обнесенні його навколо цього засобу і встановлення на місце. Судді мають право перевірити кріплення колеса та роботу гальм перед початком та після закінчення ДЗ. Кожна витрачена секунда – 1 очко.

3.19. СПЕЛЕОТУРИЗМ

3.19.1. Зміст змагань.

3.19.1.1. Змагання зі спелеотуризму полягають в проходженні дистанцій, прокладених на природних ділянках скельного рельєфу або складених із штучних перешкод, і проводяться на наступних дистанціях:

- спелеологічна смуга перешкод на скельному рельєфі;
- рятувальні роботи.

3.19.1.2. Положенням або Умовами проведення змагань може бути запроваджена логічна комбінація дистанцій, а також застосування елементів (етапів) однієї дистанції в іншій.

3.19.1.3. Змагання проводяться по заданому суддівською колегією маршруту або з довільним вибором порядку проходження дистанції з виконанням Умов змагань.

Змагання можуть проводитися як з попередньо заявленою тактикою проходження дистанції, так і без неї.

3.19.1.4. Змагання можуть бути командними, особистими (окремі учасники або зв'язки) та особисто-командними.

3.19.1.5. Кількісний склад команди в змаганнях IV-V класу – 6 учасників, I-III класу – 4 учасники.

3.19.2. Дистанції змагань.

3.19.2.1. Спелеологічна смуга перешкод на скельному рельєфі.

Змагання проводяться на технічно різноманітній, динамічній дистанції, насиченій етапами з техніки проходження прямовисних печер та спелеологічних сходжень. Встановлюється на природних та штучних перешкодах. Смуга перешкод проходиться як командою, так і індивідуально або в зв'язках (особистий залік).

3.19.2.2. Рятувальні роботи.

Змагання проводяться на дистанції, що імітує печеру. Дистанція проходиться командою, яка транспортує умовно потерпілого або манекен (вантаж).

Рятувальні роботи передбачають підхід до потерпілого, виготовлення засобу для транспортування умовно потерпілого або манекену (вантажу) з послідовним транспортуванням його по визначеному маршруту.

3.19.2.3. Дистанції змагань за складністю маршрутів поділяються на п'ять класів і повинні відповідати вимогам, наведеним у таблиці 3.19.1.

Таблиця 3.19.1.

К л а с д и с т а н ц ії	Дистанція	Обов'язкові елементи дистанції	Відносна висота скельних ділянок та сумарна довжина обов'язкових елементів дистанції. Необхідність самонаведення та транспортування вантажу або умовно потерпілого	Мінімальна кількість проміжних точок кріплення лінійних опор
---	-----------	--------------------------------	---	--

1	2	3	4	5
V	смуга перешкод	а) елементи спелеологічних сходжень; б) підйом та спуск по лінійних опорах; в) проходження перил; г) транспортування вантажу	крутизна схилу від 80°, не менше 25 м.; не менше 45 м, самонаведення; не менше 110 м; не менше 25 кг	5 5 10
	рятувальні роботи	а) підйом умовно потерпілого по лінійних опорах; б) спуск умовно потерпілого по лінійних опорах; в) транспортування умовно потерпілого по перилах;	крутизна схилу від 80°, не менше 30 м. самонаведення; крутизна схилу від 80°, не менше 30 м. самонаведення; не менше 35 м.; крутизна схилу від 70°; самонаведення умовно потерпілий – зі складу команди	3 3 5
IV	смуга перешкод	а) елементи спелеологічних сходжень; б) підйом та спуск по лінійних опорах; в) проходження перил; г) транспортування вантажу	крутизна схилу від 80°, не менше 20 м.; не менше 40 м, самонаведення; не менше 90 м; не менше 25 кг	4 4 8
	рятувальні роботи	а) підйом умовно потерпілого по лінійних опорах; б) спуск умовно потерпілого по лінійних опорах; в) транспортування умовно потерпілого по перилах;	крутизна схилу від 80°, не менше 25 м.; самонаведення крутизна схилу від 80°, не менше 25 м.; самонаведення не менше 30 м.; крутизна схилу від 70°; самонаведення умовно потерпілий – зі складу команди	2 2 4
III	смуга перешкод	а) елементи спелеологічних сходжень; б) підйом та спуск по лінійних опорах; в) проходження перил; г) транспортування вантажу	крутизна схилу від 70°, не менше 20 м.; не менше 30 м, самонаведення; не менше 70 м; не менше 15 кг	3 3 5

	рятувальні роботи	а) підйом умовно потерпілого по лінійних опорах;	крутизна схилу від 70°, не менше 20 м.;	1
		б) спуск умовно потерпілого по лінійних опорах;	крутизна схилу від 70°, не менше 20 м.;	1
		в) транспортування умовно потерпілого по перилах;	не менше 25 м.; крутизна схилу від 70°; умовно потерпілий – манекен 40 кг	
II	смуга перешкод	а) елементи спелеологічних сходжень;	крутизна схилу від 70°, не менше 15 м.;	2
		б) підйом та спуск по лінійних опорах;	не менше 25 м,	2
		в) проходження перил;	не менше 50 м;	4
		г) транспортування вантажу	не менше 10 кг	
	рятувальні роботи	а) підйом умовно потерпілого по лінійних опорах;	крутизна схилу від 70°, не менше 15 м.;	
		в) транспортування умовно потерпілого по перилах;	не менше 20 м.; крутизна схилу від 60°; умовно потерпілий – манекен 30 кг	
I	смуга перешкод	а) елементи спелеологічних сходжень;	крутизна схилу від 60°, не менше 10 м.;	5
		б) підйом та спуск по лінійних опорах;	не менше 15 м,	5
		в) проходження перил;	не менше 30 м;	10

3.19.2.4. Протяжність дистанції при змаганнях з спелеотуризму визначається наступним чином:

- при командному проходженні смуги перешкод – сумарною протяжністю з врахуванням одного з кожної групи паралельних маршрутів (етапів);
- при особистих змаганнях та змаганнях зв'язок – сумарною протяжністю всього пройденого маршруту (етапів);
- на дистанції рятувальних робіт – сумарною протяжністю шляху транспортування умовно потерпілого (або вантажу).

3.19.2.5. Перепад висот визначається як різниця по вертикалі між крайніми верхньою та нижньою точками дистанції. При проведенні змагань на рельєфі з невеликим перепадом висот дозволяється в межах дистанції сумування висот окремих етапів.

3.19.3. Проходження дистанції.

3.19.3.1. Проходженням дистанції вважається її подолання командою або окремим учасником, зв'язкою (при особистих змаганнях) від старту до фінішу з виконанням вимог, передбачених Положенням та Умовами змагань.

3.19.3.2. Відповідно до Положення та Умов змагання можуть проводитися з вільним вибором тактики проходження дистанції або з попередньо заявленою тактикою проходження дистанції.

3.19.3.3. Особливості проходження дистанцій вказуються в Умовах проведення змагань, які доводяться до відома команд до початку показу дистанції та роз'яснення її проходження.

3.19.3.4. Умовами проведення змагань може передбачатися контрольний час на окремих етапах з переводом команд, які його порушили, на проходження спрощеного варіанту дистанції.

3.19.3.5. Старт команд (учасників, зв'язок в особистих змаганнях) може бути з повним інтервалом (після фінішу попередньої команди, учасника) або з інтервалом, який гарантує вільне проходження дистанції всім командам (учасникам).

3.19.3.6. Фініш команди визначається перетинанням останнім з учасників команди фінішної лінії та заявою капітана команди про проходження дистанції.

3.19.4. Заявка з тактики.

3.19.4.1. Змагання з попередньо заявленою тактикою проходження дистанції проводяться, як правило, для змагань IV-V класу, про що вказується в Положенні або Умовах змагань.

3.19.4.2. Заявка з тактики заповнюється після перегляду дистанції за зразком і на бланках, розданих командам і подається в суддівську колегію у встановлений термін. Необхідні вимоги до заявок визначаються Умовами. Позначення на схемі до заявки подаються відповідно до маркування, прийнятого службою дистанції в умовних знаках, визначених Умовами. Додаткові умовні позначення повинні бути розшифровані.

3.19.4.3. В заявці з тактики має бути вказано:

- шляхи та напрям переміщення команди;
- місця та засоби такелажних робіт;
- послідовність руху учасників на окремих відрізках дистанції;
- засоби транспортування контрольного вантажу або умовно потерпілого;
- використання технічних прийомів;
- запланований час проходження дистанції.

3.19.5. Забезпечення безпеки

3.19.5.1. На території, де проходить дистанція змагань, не повинно бути загрози для учасників та суддів: вільно лежачого або слабо закріпленого каміння, ділянок сипучої землі. До початку проведення змагань дистанція повинна очищуватися від предметів, які несуть загрозу учасникам. У випадку неможливості усунення вище названих небезпечних предметів вони відмічаються замкненою обмежувальною лінією.

3.19.5.2. Очистка дистанції проводиться бригадою під керівництвом начальника дистанції.

3.19.5.3. Всі учасники змагань, які знаходяться на потенційно небезпечних ділянках полігону змагань, повинні бути забезпечені суддівською страховкою, а також командною страховкою або самостраховкою

3.19.5.4. Пункти зміни суддівської страховки повинні бути наперед зумовлені та обладнані. Суддівська страховка не повинна заважати або надавати перевагу учаснику при проходженні дистанції, а також торкатися потенційно небезпечних ділянок рельєфу.

3.19.5.5. Головний суддя спільно з заступником головного судді по безпеці та начальником дистанції перевіряють полігон змагань, дистанції, вживають заходи по забезпеченню безпеки учасників та суддів.

3.19.5.6. Все спорядження, яке використовується командами (учасниками) для проходження дистанцій, допускається до змагань після огляду технічною комісією, створеною на час проведення змагань.

3.19.5.7. Судді, які обслуговують дистанцію, повинні бути забезпечені страховкою або само страховкою там, де це вимагають правила безпеки.

3.19.6. Суддівство та визначення результатів змагань.

3.19.6.1. Результат команди (учасника) на дистанціях визначається сумою часу проходження дистанції та штрафного часу. Перерахунок штраф-них балів у час рекомендується робити у співвідношенні 1 бал = 30 секунд. В залежності від рівня змагань, тривалості часу проходження дистанції це співвідношення може змінюватися, що оговорюється в Умовах змагань.

3.19.6.2. Техніка і тактика проходження етапів і виконання спеціальних прийомів оцінюється бригадою суддів у відповідності до характеру порушень і розміру штрафів, приведених у таблиці 3.19.2. Бригада здійснює суддівство спільно. Судді на етапах заповнюють суддівські картки.

Таблиця 3.19.2

№	Характер порушення	Штрафні бали
Штрафні бали за техніку руху		
1	Вихід за обмежувальну лінію	10
2	Падіння лідера з повисанням на суддівській страховці	10
3	Використання суддівської страховки як опори	10
4	Неправильне зав'язування або використання вузла	2
5	Відсутність вузла на спусковій вірьовці	1

6	Падіння партнера (нижнього в двійці) з зависанням на суддівській страховці	10
7	Пропуск пункту проміжної страховки або пункту проміжного кріплення вірьовки	10
8	Не проведена зміна лідера (згідно умов)	Зняття
9	Втрата спорядження (за кожен одиницю)	1
10	Втрата (поломка) спорядження, без якого не забезпечується безпека учасників	Зняття
11	Обривання перил, наведених командою	Зняття
12	Неправильне обладнання проміжних точок кріплення	3
13	Неправильне використання технічних засобів	3
14	Неправильне проходження поручнів	2
15	Незакручена захисна муфта карабіна	1
16	Робота на одному гаку більше, ніж одного учасника	10
17	Суперечка з суддею, грубість	5
Штрафні бали за техніку страховки та самостраховки		
18	Втрата страховки або самостраховки	5
19	Втрата суддівської страховки	5
20	Страховка однією рукою	3
21	Страховка без точки опори	5
22	Провисання страхової вірьовки нижче ніг страхованого (при верхній страховці)	5
23	Страховка без рукавиць	2
24	Несамовільне зависання при страховці або самостраховці	1
Штрафні бали за заявлену тактику		
25	Зміна засобу транспортування вантажу на кожній ділянці	5
26	Зміна порядку руху учасників на кожній ділянці	3
27	Зміна засобу руху на кожній ділянці	3
28	Зміна міст використання технічних засобів і прийомів	3
29	Відхилення від заявленого часу – за 1% відхилення (перші $\pm 10\%$ не штрафуються)	1

3.19.6.3. Роз'яснення порядку застосування штрафів та оцінки дій спортсменів на дистанціях змагань детально освітлюється в Методичних вказівках по суддівству змагань з спелеотуризму, які затверджуються Федерацією спортивного туризму України з подання комісії спелеотуризму.

3.19.6.4. Краще місце займають команди (учасники, зв'язки), які мають менший сумарний результат. При рівності результатів вище місце одержують ті, хто має меншу суму штрафів на всій дистанції.

3.19.6.5. Команди (учасники), які не пройшли один або кілька етапів, пішли полегшеним варіантом дистанції (якщо це обумовлено Умовами змагань), займають місця у відповідності з кількістю пройдених етапів за тими, хто пройшов дистанцію повністю.

3.19.6.6. Особисті результати можуть визначатися окремо серед чоловіків і жінок, якщо це оговорюється Положенням.

3.19.6.7. При проведенні особисто-командних змагань результат команди на дистанції особистих змагань визначається за сумою місць, які зайняли залікові учасники. Кількість залікових учасників рекомендується встановлювати менше складу команди, визначеного Положенням для участі в особистих змаганнях.

При рівності суми місць більш високе місце займає команда, яка має більш високе місце кращого з учасників.

Місця команд, які не мають повної кількості залікових учасників, розподіляються після команд, які мають повний залік.

3.19.6.8. При проведенні змагань на двох і більше дистанціях загальний результат команди визначається за найменшою сумою місць, зайнятих на окремих дистанціях. У випадку рівності суми місць перевага надається команді, яка має кращий результат на окремих дистанціях у відповідності з їх пріоритетом, який визначається Положенням або Умовами змагань.

Команди, які не мають заліку на одній або більше дистанціях, займають місця після команд, які мають повний залік.

Допускається введення коефіцієнтів, що підвищують значення одних дистанцій над іншими.

3.19.6.9. Розрахунок оптимального часу виконується суддівською колегією на місцевості з врахуванням класу змагань і конкретних погодних умов. Контрольний час рекомендується призначати у півтора рази більшим оптимального часу

3.20. ВІТРИЛЬНИЙ ТУРИЗМ

3.20.1. Загальні положення

На змаганнях з вітрильного туризму діють ці Правила, а також положення чинних Правил змагань з вітрильного спорту, що не суперечать цим Правилам.

3.20.2. Види змагань

3.20.2.1. Змагання можуть проводитися на таких дистанціях:

- маршрутні гонки;
- похід-ралі;
- гонки по трикутній дистанції;
- рятувальні роботи;
- спеціальні завдання.

3.20.2.2. Маршрутні гонки проводяться за заданим маршрутом, точки старту та фінішу позначаються на березі. Вимоги до човнів, спорядження та учасників повинні відповідати категорії складності маршруту.

3.20.2.3. Похід-ралі проводиться у вигляді серії маршрутних гонок (етапів), при цьому місце фінішу попереднього етапу є місцем старту наступного. Під час походу-ралі не дозволяється користуватися сторонньою допомогою.

3.20.2.4. Гонки по трикутній дистанції проводяться на замкненій дистанції, лінії старту та фінішу позначаються на воді. Перед стартовою лінією повинно бути достатньо місця для маневрування суден перед стартом.

3.20.2.5. Змагання з проведення рятувальних робіт проводяться на спеціально обладнаній ділянці акваторії і можуть містити такі завдання:

- людина за бортом;
- перевертання човна;
- надання допомоги та транспортування потерпілого.

3.20.2.6. В якості спеціальних завдань в програму змагань можуть входити:

- гонка капітанів;
- у Положенні про змагання можуть бути передбачені інші завдання (наприклад, гонка без керма, гонка на перевантажених човнах та інше). У цьому випадку Умови проведення цих змагань визначаються в положенні про змагання та гоночній інструкції.

3.20.3. Учасники змагань

Учасниками змагань можуть бути особи віком не молодші 16 років, що вміють плавати.

Спортивна кваліфікація учасників змагань повинна відповідати вимогам загальної частини даних Правил.

3.20.4. Вимоги до човнів

Змагання проводяться на туристських розбірних (повинно бути можливим перевезення човна в громадському транспорті силами екіпажу) вітрильних човнах з будь-яким типом вітрильного спорядження.

Конструкція човна повинна забезпечувати прибирання вітрил та віддачу якоря за 1 хв., а також аварійну плавучість, достатню для того, щоб судно залишалося на рівному килі на плаву в разі зруйнування будь-якої надувної секції чи заповнення корпусу водою. Заявлена площа вітрил кожного човна не повинна перебільшувати 5 м² на кожного учасника (за винятком гонки капітанів). На борту човна повинні знаходитись: весла, водовідливні засоби (для

надувних човнів – засоби підкачки), якір вагою не менше 3 кг на кожні 10 м² заявленої вітрильності з якірним кінцем довжиною не менше 20 м, рятувальні жилети на кожному з учасників.

Для дистанцій вище 2 класу повинна забезпечуватися можливість рифлення або заміни основних вітрил зі зменшенням їхньої загальної площі не менш ніж на 60%.

Окрім того, у маршрутній гонці на борту човна повинно знаходитись, щонайменше: усе необхідне для ночівлі та приготування їжі, запас харчів на весь час змагань + НЗ на добу в гермоупаковці, ліхтар, ремонтний набір, у морських умовах запас води на три доби (не менше 3 л на кожного учасника).

ГСК має право зняти зі змагань або окремих етапів недостатньо морехідні човни та поставити додаткові умови, спрямовані на забезпечення безпеки.

3.20.5. Класифікація човнів

При одночасному проведенні змагань у декількох класах дозволяється участь команди як у будь-якому з них, так і одночасно в декількох за умови відповідності суден обмеженням класу.

Змагання проводяться в класах човнів з заявленою вітрильністю до 7, до 9, до 12, до 16, понад 16 м².

Човни з твердою обшивкою корпусу утворюють окремі класи.

У разі необхідності можуть бути введені додаткові класи.

3.20.6. Умови проведення.

3.20.6.1. Дистанція змагань.

Дистанції змагань в залежності від програми, акваторії та дозволених метеорологічних умов поділяються на п'ять класів. Клас дистанцій змагань визначається у відповідності з табл. 3.20.1.

При виборі дистанції змагань першочерговими є вимоги безпеки. Дистанція повинна бути посильною, та не включати нездоланні елементи. Характер дистанцій повинен враховувати особливості типів суден.

При складності навігації на дистанції або наявності небезпечних ділянок учасники повинні мати необхідні карти, лоції, схеми етапів.

Змагання національного рівня повинні проводитися на дистанціях III-V, а Чемпіонати країни на дистанціях IV-V класу.

3.20.6.2. Засоби руху.

В маршрутній гонці дозволяється використовувати веслування та бук-сировку іншим човном команди у напрямку берега (перпендикулярно до нього) та проводку човна. У поході-ралі на одному з етапів дозволяється буксировка по курсу.

При розходженні човен, що рухається під вітрилами, має перевагу перед човном, що рухається на веслах або проводиться; човен, що проводиться, має перевагу перед човном, що рухається на веслах; між човнами, що проводяться, перевагу має той, що наздоганяє.

Таблиця 3.20.1.

Клас дистанції	Характеристика дистанцій	Дозволені метеорологічні умови
I	а) будь-яка кількість гонок по трикутній дистанції загальною довжиною не менше 5 км; б) рятувальні роботи; в) можливі спеціальні завдання.	- швидкість вітру до 7 м/с; - висота хвиль до 0,5 м.
II	а) будь-яка кількість гонок загальною довжиною не менше 10 км; б) одне спеціальне завдання.	- швидкість вітру до 7 м/с; - висота хвиль до 0,5 м.
III	а) будь-яка кількість гонок загальною довжиною не менше 35 км; б) два спеціальних завдання.	- швидкість вітру до 9 м/с; - висота хвиль до 0,75 м.
IV	а) одна-три гонки загальною довжиною не менше 75 км, на акваторії завширшки не менше 10 км (море, велике водосховище); б) два-три спеціальні завдання.	- швидкість вітру до 11 м/с; - висота хвиль до 1 м.
V	а) похід-ралі довжиною не менше 120 км та тривалістю не менше 3 діб на акваторії завширшки не менше 15 км (море, велике водосховище); б) два-три спеціальні завдання.	- швидкість вітру до 13,8 м/с; - висота хвиль до 1,5 м.

3.20.6.3. Старт з берега.

На березі позначається стартова зона розміром, достатнім для розташування вздовж берега усіх човнів, що стартують, на відстані не менше 2 м між ними. Порядок розташування човнів визначається жеребкуванням або місцем, зайнятим у попередній гонці. На відстані 2-3 м від води проводиться визначається лінія старту. За хвилину до відкриття старту усі учасники мають бути на березі за нею, при цьому човен може знаходитися в будь-якій точці на траверсі свого місця у стартовій зоні. Після сигналу «старт відкрито» учасники можуть рухатися у будь-якому напрямку. Команда вважається такою, що стартувала, коли усі учасники перетнули лінію старту та знаходяться на борту.

3.20.6.4. Фініш на березі.

Початок і кінець зони фінішу позначаються знаками або обумовлюється іншим засобом. Початок зони може бути позначено першим човном, що фінішував. Човен вважається таким, що фінішував, якщо він та його екіпаж знаходяться на траверсі зони фінішу, корпус торкнувся берега та хоч один з членів екіпажу ступив на суху частину берега. Команда вважається такою, що фінішувала, якщо фінішували усі її човни.

3.20.6.5. Рятувальні роботи.

Змагання з рятувальних робіт проводяться на дистанції 200-400 м.

3.20.6.5.1. «Людина за бортом».

На воді перпендикулярно до напрямку вітру позначається лінія старту-фінішу, на відстані 30-40 м від неї з підвітряного боку встановлюється поворотний знак. Одержавши дозвіл судді, човен перетинає лінію старту повним курсом; за сигналом судді капітан випадає за борт; човен при цьому має рухатися далі й лише після огинання поворотного знаку визначеним бортом може почати маневрування з метою підходу до потерпілого.

Судно вважається таким, що фінішувало, якщо виконані обидві наступні вимоги:

- а) капітан знаходиться на борту;
- б) судно перетнуло стартову лінію у зворотному напрямку.

Переможці визначаються без врахування гандикапу.

3.20.6.5.2. Перевертання човна.

Зона рятувальних робіт позначається з навітряного боку від стартової лінії й позначається буйками. Глибина в межах зони не повинна бути меншою 2 метрів.

Човни команди повинні знаходитися у тому ж стані та мають на борту ті ж самі екіпаж та спорядження, що й у гонці по трикутнику. Для перевертання використовується човен команди, що має найбільшу заявлену вітрильність. Використання спеціальних засобів, що полегшують відновлення човна (спеціально заведені кінці, топові поплавці тощо) дозволяється за умовою їх наявності на всіх етапах змагань.

Після одержання дозволу судді перед початком рятувальних робіт човен повинен подолати їх зону від стартової лінії до лінії між навітряними буйками під вітрилами гострим курсом; час проходження додається до часу виконання рятувальних робіт.

Після стартового сигналу човен повинен подолати гострим курсом під вітрилами визначену зону рятувальних робіт (час її проходження додається до часу виконання рятувальних робіт, після чого знову повертається в зону, де екіпаж перевертає його). Рятувальні роботи розпочинаються тільки після отримання сигналу дозволу від судді.

З моменту перетинання стартової лінії до початку рятувальних робіт забороняються будь-які дії, що полегшують наступне відновлення човна (зменшення вітрильності тощо).

Після проходження зони човен повертається до неї і перевертається (для перевертання дозволяється користуватися сторонньою допомогою та прис-троями).

Суддя дає сигнал до початку рятувальних робіт, коли виконані наступні умови:

- в зоні рятувальних робіт знаходиться лише перевернутий човен та його екіпаж;
- топ грот-щогли перевернутого човна знаходиться у воді;
- екіпаж знаходиться у воді та тримається за корпус;

- від човна відокремлені додаткові пристрої, що використовувалися для його перевертання.

Закінченням рятувальних робіт вважається момент, коли команда відновить нормальний стан човна та залишить зону рятувальних робіт перевертання під вітрилами гострим курсом (буксировка іншим човном команди дозволяється), або на буксирі у іншого човна команди, що йде під вітрилами гострим кутом.

3.20.6.6. Спеціальні завдання.

3.20.6.6.1. Гонка капітанів.

Проводиться без гандикапу аналогічно гонці по трикутнику з єдиною відміною – на борту знаходиться один учасник.

3.20.6.6.2. Гонка без керма.

3.20.6.6.2.1. Варіант А. Лінія старту позначається на воді. На березі позначається зона фінішу таким чином, щоб дистанція (довжиною 200-300 м) проходила гострим курсом. Моментом старту вважається момент перети-нання будь-якою частиною судна стартової лінії, кермо до цього часу повинно бути піднятим. Під час гонки не дозволяється використання аварійного керма та інших занурених у воду додаткових засобів. Випадкове опускання керма та навал на стартові знаки вважаються фальстартом; на етапі дозволяється не більш двох фальстартів.

Переможці визначаються за мінімумом часу без гандикапу. Команди, що досягли берега за межами зони фінішу, посідають місця за командами, що фінішували в її межах у порядку, зворотному відстані від місця фактичного фінішу до межі зони.

3.20.6.6.2.2. Варіант Б використовується у випадку неможливості устаткування дистанції по варіанту А. Відмінності від варіанта А полягають у наступному:

- лінія фінішу позначається на воді;
- команди, що досягли продовження лінії фінішу за межами фінішного створу, чи припустили навал на фінішний знак, посідають місця за командами, що фінішували в межах фінішної лінії створу в порядку, зворотному часу проходження дистанції (у межах контрольного часу така команда має право повернутися на дистанцію і спробувати фінішувати в межах фінішної лінії створу).

3.20.6.6.3. Орієнтування.

Пошук контрольних пунктів на воді та береговій смузі.

Переможці визначаються за мінімумом часу, без гандикапу.

3.20.6.7. Правила маневрування суден на дистанції змагань.

На дистанції учасники керуються окремими правилами «Правил вітрильних змагань вітрильних яхт».

3.20.6.7.1. Старт змагання супроводжується подачею наступних сигналів:

- сигнал «Попередження» – подається за 30 хв. до старту;

- сигнал «Підготовчий» – подається за 10 хв. до старту. Після подачі цього сигналу учасникам забороняється веслування;
- сигнал «Одна хвилина» – подається за 1 хв. до старту. Після подачі цього сигналу учасникам забороняється перетинати стартову лінію з боку дистанції;
- сигнал «Старт відкритий» – початок перегонів.

Старт на дистанції.

Судно вважається таким, що стартувало, коли воно перетнуло лінію старту будь-якою частиною корпусу або вітрильного спорядження з боку стартової зони після подачі стартового сигналу.

3.20.6.7.2. Фініш на дистанції.

Судно вважається таким, що фінішувало, коли воно перетнуло лінію фінішу будь-якою частиною корпусу або вітрильного спорядження.

3.20.6.7.3. Правила розходження вітрильних суден.

3.20.6.7.3.1. Термінологія.

Борт вітрильного судна, на якому воно несе своє головне вітрило (грот), називається підвітреним, протилежний борт зветься навітреним. Вітрильне судно знаходиться на правому галсі, якщо правий його борт є навітреним, на лівому галсі в протилежному випадку.

3.20.6.7.3.2. Вітрильне судно, яке йде лівим галсом, повинно надати дорогу судну, що йде правим галсом.

3.20.6.7.3.3. Якщо обидва судна знаходяться на однакових галсах, навітрене судно повинно надати дорогу підвітреному.

3.20.6.7.4. Правила обходу знаків та перешкод.

При обходженні поворотного знаку на дистанції або перешкоди вітрильне судно, яке повертає навколо знаку або обходить перешкоду, повинно дати дорогу іншому судну, яке відносно нього є внутрішнім до знаку або перешкоди.

3.20.6.7.5. Можливі покарання за порушення Правил маневрування суден на дистанції.

Конкретні покарання за порушення правил встановлюються суддівською колегією. В якості рекомендованих можна застосовувати наступні:

3.20.6.7.5.1. За навал на стартовий знак після сигналу «Підготовчий» – повний оберт судна на 360 градусів після старту по сигналу «Старт відкритий».

3.20.6.7.5.2. За порушення інших правил – повний оберт судна на 360 градусів.

3.20.6.7.5.3. За порушення, які привели до зіткнення суден – три оберти на 360 градусів винному судну або дискваліфікація винного судна.

Якщо зіткнення суден мали серйозні наслідки: пошкодження хоча б одного з суден або травми членів екіпажу, дискваліфікується винне судно, а також друге

судно яке потерпіло внаслідок вини першого, якщо екіпаж другого судна не виконав усі можливі дії для уникнення зіткнення.

3.20.6.8. Контрольний час.

Контрольний час t_k приймається рівним:

- у гонках човнів одного класу – $t_k = 1,5 \cdot t_n$,
де t_n – час команди, що прийшла першою;
- у гонках з гандикапом – $t_k = 1,3 \cdot t_n \cdot \alpha_{\max} / \alpha_{\min}$,
де $\alpha_{\max}$ та $\alpha_{\min}$ – відповідно найбільший та найменший гоночні бали допущених до гонки команд (човнів);
- у поході-ралі – плановому часу старту наступної гонки, але не менш указаного вище;
- в гонці капітанів – $t_k = 2 \cdot t_n$;
- у випадку неодночасного старту – $t_k = 4 \cdot t_{n3}$, де t_{n3} – кращий час перших трьох команд, що фінішували.

У разі явної невідповідності команди, що знаходиться на дистанції, ГСК може припинити спроби виконання завдання своїм рішенням.

3.20.7. Забезпечення безпеки

3.20.7.1. ГСК для забезпечення безпеки має право вносити зміни у Положення про змагання відповідно до загальної частини Правил змагань з техніки спортивного туризму, а також використовувати, за згодою капітанів, човни учасників з екіпажами. У випадку безпідставної відмови капітана представити надати човен у розпорядження ГСК команда може бути покарана і навіть дискваліфікована. ГСК має право зняти зі змагань або окремих етапів недостатньо підготовлені екіпажі.

3.20.7.2. Капітан несе повну відповідальність за безпеку човна та екіпажу.

3.20.7.3. Учасники змагань повинні надавати усю можливу необхідну допомогу екіпажам та окремим особам, що знаходяться у небезпеці.

3.20.7.4. При проведенні рятувальних робіт керівництво здійснює капітан рятувального човна, екіпаж потерпілого повинен виконувати усі його вказівки накази.

3.20.7.5. Забороняється знаходження човнів на воді (за винятком проведення рятувальних робіт) при наступних умовах:

- сила вітру перевищує 6 балів (13,8 м/с);
- гроза;
- видимість менша 500 м (ніч, туман, злива).

У разі наявності цих умов під час маршрутної гонки результати команд виправляються на відповідний час (відповідно корегуються).

3.20.7.6. У випадках, коли умови змагань передбачають можливість тривалого виходу човнів за межі видимості ГСК та інших команд, обов'язкове виконання наступних умов:

- команда представлена щонайменше двома човнами;
- на дистанції усі човни команди повинні йти на відстані, що забезпечує візуальний зв'язок та можливість своєчасного надання допомоги один одному;
- у разі аварії будь-якого човна команди інші повинні мати можливість узяти на борт весь його екіпаж.

3.20.8. Визначення переможців

3.20.8.1. Переможець у гонці човнів одного класу та гонці капітанів визначається за мінімумом часу t . Переможець у гонці з гандикапом визначається за мінімумом виправленого відносного часу $T_B = \alpha \cdot t / t_n$, де α – гоночний бал. Команда, що не фінішувала, одержує полуторний контрольний час та місце, рівне кількості команд, що стартували +1.

3.20.8.2. Переможець у серії гонок (етапі змагань) може визначатися за мінімумом суми місць (тільки для гонок по трикутній дистанції) або мінімумом суми виправленого відносного часу $\sum T_B$; у разі рівності суми місць перевагу має команда з найменшою сумою відносного часу $\sum t/t_n$; у разі кількості гонок понад 4 результат гіршої гонки не враховується за винятком випадку, коли він є наслідком покарання.

3.20.8.3. Переможець змагань, що містять кілька етапів, визначається за мінімумом суми місць на етапах, положення про змагання може передбачати градацію етапів за важливістю; у разі рівності суми місць перевагу має команда з кращим результатом у похіді-ралі, далі у маршрутній гонці та гонці по трикутнику.

Якщо у положенні не передбачено інше, то команди, що не фінішували в будь-якій гонці, що увійшла до заліку, посідають місця після команд, що фінішували в усіх гонках.

3.20.8.4. Змагання в дисциплінах з розподільним стартом вважаються такими, що відбулися, якщо проведено не менше трьох спроб.

3.20.9. Правила обміру вітрильності

Протокол обміру, заповнений учасниками відповідно до форми, що до-дається нижче, подається до мандатної комісії разом із заявочними матеріалами. ГСК має право провести контрольні виміри та у разі суттєвої розбіжності результатів вимірів чи розрахунків команда може бути дискваліфікована.

Визначення площі вітрил.

1) Стаксель, клівер: $S = \sqrt{p(p-a)(p-b)(p-c)}$

2) Грот: $S = \sqrt{p(p-a)(p-b)(p-c)} + c \cdot h / 2$

В усіх формулах $p = (a+b+c)/2$; a , b , c – довжини прямих, що з'єднують кути:

a – галсовий та шкотовий; b – фаловий та галсовий;

c – фаловий та шкотовий;

h – відстань від прямої c до точки найбільшого віддалення задньої шкаторини.

Галсовим, шкотовим та фаловим кутами вважаються точки перетинання прямих, що є продовженням відповідних шкаторин. Величина h вимірюється на вітрилі, що розкладене з найменшою кількістю зморшок на рівній поверхні; величини a , b , c – під навантаженням у 3 кг.

Під час змагань дозволяється використовувати будь-яку кількість вітрил у будь-якій комбінації, але їх сумарна площа не повинна перебільшувати заявлену.

В гонках з гандикапом при розрахунку гоночного бала заявлена площа округляється до 0,1 м²; вона не повинна бути менш за 2,3 м² на члена екіпажу.

Спінакер до обміру не зараховується.

Протокол обміру заповнюється з цією формою:

ПРОТОКОЛ ОБМІРУ. Човен № _____

величина	грот	стаксель	стаксель №2	клівер			
a , м							
b , м							
c , м							
h , м							
p , м							
S , м ²							

Кількість учасників _____ л.

Заявлена площа _____ м².

α = _____

Капітан _____

команди _____

П.І.Б., підпис _____

ДОДАТКИ

Додаток 1 (до п. 1.3.2)

АКТ

прийому готовності місця проведення змагань зі спортивного туризму

(_____ туризм)

(вид туризму)

« » _____ 20__ року

м. _____

Даний акт складений головним суддею змагань - _____
(назва змагань)

Представником спортивної споруди і лікарем у тому, що стан споруди та обладнання місць змагань відповідає (не відповідає) вимогам правил змагань зі спортивного туризму, дисципліна змагань - _____
(вид спортивного туризму)

Наявність (відсутність) акту прийому технічного стану споруди, підписаного представником облдержадміністрації спільно з державною комісією _____
(дата)

Місце для проведення змагань відповідає (не відповідає) вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від «18» грудня 1998 р. № 2025 «Про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів» із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ України № 1622 від 01.09.1999 року.

Основні споруди та допоміжні приміщення:

- загальна кількість місць для глядачів _____,
- розміри спортивної арени (залу, площадки) _____,
- роздягальні _____,
- душові _____,
- електроосвітлення _____,
- радіофікація _____,
- медпункт _____,
- буфет _____.

Обладнання та інвентар: _____

Наявні недоліки: _____

Терміни усунення недоліків: _____

Висновки комісії _____

Підписи членів комісії:

Головний суддя змагань _____

Представник спортивної споруди _____

Лікар _____

Додаток 2 (до п. 1.3.9)

Оціночна відомість суддівської колегії

(повна назва змагань)

№ № з/п	Прізвище та ініціали судді	Територіальний осередок ФСТУ	Суддівська посада на змаганнях	Оцінка якості суддівства

Головний суддя _____

Головний секретар _____

* * *

Додаток 3 (до п. 1.3.9)

_____ (назва організації, що проводить змагання)

Довідка про суддівство

Видана _____

в тому, що він (вона) працював(ла) на посаді _____

_____ (назва змагань, їх ранг та клас дистанції)

проведених _____ (де, коли)

Під час змагань прослухав (ла) курс _____ годин програми семінару підготовки суддів змагань з _____ туризму. Особисто проведено _____ годин занять по темі _____

Оцінка суддівства _____

м.п.

Головний суддя _____

Головний секретар _____

Додаток 4 (до п. 1.6.3.2)

МІНІСТЕРСТВО УКРАЇНИ У СПРАВАХ СІМ'Ї, МОЛОДІ ТА СПОРТУ

ЗВІТ

головного судді проведених змагань

1. Вид спорту - спортивний туризм, вид туризму - _____
2. Найменування змагань _____
3. Дата проведення з «_____» по «_____» 200__ р.
4. Місце проведення _____
5. Кількість учасників змагань _____ чол.. в т.ч.
чоловіків _____, жінок _____
6. Кількість учасників зі спортивно-технічної підготовки:
МСМК _____; МС _____; КМС _____;
І р. _____; ІІ р. _____; ІІІ р. _____; юнацький р. _____.
7. Кількість суддів _____ чол.;
обслуговуючого персоналу _____ чол.
8. Командні результати (в очках, балах і т.д.):

місце	команда	бали, очки

9. Перехідний приз вручений команді _____
10. На змаганнях були встановлені рекорди (вказати результат, прізвище рекордсмена, область):
а) світу _____;
б) Європи _____;
в) України _____.
11. Учасники виконали спортивні звання та розрядні нормативи:
МСМК _____ чол.; МС _____ чол.; КМС _____ чол.;
І розряду _____ чол.; ІІ – ІІІ розряду _____ чол.;
юнацькі розряди _____ чол.
12. Кількість протестів _____ з них задоволено _____, відхилено _____,
13. Випадки травм учасників змагань _____
14. Кількість глядачів (приблизно) _____ чол.
15. Якість підготовки місць змагань _____
16. Коротка характеристика роботи суддівської колегії _____

17.Прізвище, ім'я головного секретаря _____

18.Результати переможців особистих змагань:

Прізвище, ініціали	Вик. спорт. розряд	Організація	Вид програми	Результат

Висновки та пропозиції _____

Головний суддя змагань: _____ (категорія)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

« ____ » _____ 200 ____ року

_____ (підпис)

Додаток 5 (до п. 1.6.3.2)

(назва організації, що проводить змагання)

Змагання _____

Терміни змагань - _____

Звіт судді – інспектора змагань

1. Відповідність рангу змагань, класу дистанції затверджених Положенням про змагання - _____.

2. Рівень організаційного забезпечення змагань організацією, яка безпосередньо проводить змагання - _____

3. Якість підготовки дистанцій змагань - _____

4. Якість суддівства змагань - _____

5. Робота апеляційного журі (склад, кількість засідань, питання, що розглядалися, прийняті рішення тощо).

6. Пропозиції щодо оцінки роботи головного судді змагань - _____

7. Інше - _____

Суддя-інспектор змагань _____ (_____)

Звіт розглянутий і затверджений Президією (Виконкомом) федерації спортивного туризму (або іншою організацією, відповідно до Правил) “_____” _____ 20____ р.

Оцінка роботи судді-інспектора _____

Протокол № _____ від _____

Президент федерації (керівник організації) _____ (_____)
(підпис) (П.І.Б.)

м. п.

**Для всеукраїнських змагань
ПРОТОКОЛ №**

Змагання - Чемпіонат України зі спортивного туризму

(_____туризм)

Місце проведення -

Терміни проведення -

Вид програми -

Дата проведення -

Технічні результати спортсменів першої шістки для системи «Спортивний результат»

Зайня те місце	Прізвище, ім'я та по батькові спортсменів в команді	Рік, день, місяць народження	Абсолю тний результ ат	Віднос ний ре зультат	Регіон (область, АР Крим, мм. Київ, Севастополь)	ФСТ, СК	Назва ДЮСШ, СДЮШОР, УФК, УОР, ліцею	Викон аний норма тив	Прізвище та ініціали тренера
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1									

Головний суддя

Головний секретар

Суддя національної категорії

Суддя національної категорії

Суддя національної категорії

ПОПЕРЕДНЯ ЗАЯВКА

На участь у змаганнях _____
(назва змагань)

Категорія змагань _____

Команда _____
(назва команди, суб'єкт Федерації, місто)

Тренер команди _____
(прізвище, ім'я, по батькові; рік народження)

Керівник команди _____
(прізвище, ім'я, по батькові; рік народження)

Склад команди

№№ п/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Рік народження	Спорт. розряд	Місто	Примітка

З положенням про змагання учасники ознайомлені.

Команда забезпечується _____
(організація)

Керівник суб'єкта Федерації _____
(П.І.Б., підпис)

М.П. «__» _____ 20__ р.

ІМЕННА ЗАЯВКА

На участь у _____ Місце проведення
_____Команди _____ Дата проведення

Команда, ФСТ, СК

№ № п/п	Прізвище, ім'я по батькові	Дата народ ж	Розря д	Регіон, область	Назва ДЮСШ, ДСТ	Вид (номер) програми	Додаткові поля		Тренери	Підпис лікаря та печатка ЛФД

М.П.

Підпис керівника _____ (Прізвище)
Підпис представника команди _____ (Прізвище)

назва організації, що проводить змагання

Зведений протокол мандатної комісії

змагань _____
(назва змагань)

(де, коли)

№	Назва команди	Дані про команду							Прим.
		Спортивна кваліфікація					Стать		
		III с.р.	II с.р.	I с.р.	КМС	МС	чол.	жін.	

Голова мандатної комісії

Головний секретар

Рекомендований склад та кваліфікація суддівської колегії

№	Обов'язки	Кількість членів суддівської колегії на змаганнях та дистанціях, в дужках - суддівська категорія (не нижче)	
		I - III класів	IV - V класів
1.	Головний суддя	1 (2)	1 (1)
2.	Заступник головного судді з:		
	- з суддівства	1 (2)	1 (1)
	- виду	по 1 на вид (3)	по 1 на вид (2)
	- з дистанції(й)		1 (2-1)
	- безпеки	-	1 (2)
	- оргроботи *	-	1
	- інформації	-	1 (2)
3.	Головний секретар *	1 (3)	1 (2)
4.	Заступник головн. секретаря *	-	1
5.	Секретарі *	2	3
6.	Судді на старті:		
	- старший суддя	1 (3)	1 (3)
	- секретар *	-	1
	- секретар-хронометрист *	1	1
7.	Судді на етапах:		
	- старший суддя	по 1 на етапі (3)	по 1 на етапі (2)
	- судді	по 1-2 на етапі *	по 2-4 на етапі (3)
8.	Судді на фініші:		
	- старший суддя	1 (3)	1 (2)
	- секретар *	-	1
	- хронометрист *	1-2 (3)	1-3 (3)
9.	Начальник дистанції	по 1 на кожну (3-2)	по 1 на кожну (2-1)
10.	Помічник начальника дистанц.	1 (3)	1-2 (2)
11.	Суддя по спорядженню	1 (3)	1 (2)
12.	Суддя при учасниках	1	1
13.	Суддя по нагородженню	-	1
14.	Суддя-інформатор	1	2
15.	Комендант	1	1
16.	Лікар змагань	1	1
17.	Суддя-інспектор	1 (2)	1 (1)

Допускається суміщення посад суддями з виконання різних обов'язків

* - суддівський досвід у даному виді туризму не обов'язковий

Змагання _____
(назва організації, що проводить змагання)
_____ (вид туризму, назва змагань, де і коли проводяться)

"Затверджую"

Головний суддя _____
" ____ " _____ 200__ р.

АКТ

здачі-прийому дистанції _____

1. Місце старту _____

2. Місце фінішу _____

3. Загальна характеристика дистанції _____

4. Довжина дистанції _____

5. Кількість та характеристика етапів, перешкод та інших параметрів, що визначають складність дистанції _____

(відповідно до видового розділу Правил змагань з ТСТ)

6. Максимальний перепад висот _____

7. Контрольний час _____

8. Інтервал старту між командами _____

9. Безпека дистанції _____

10. Термін остаточної готовності дистанції _____

Додаток: схема дистанції.

Начальник дистанції _____
(підпис) (П.І.Б)

Заст. головн. судді по _____
(підпис) (П.І.Б)

Заст. головн. судді з _____
(підпис) (П.І.Б)

Суддя-інспектор: дистанція відповідає _____ класу.
(підпис) (П.І.Б)